

31 tam, quod alibi disputavi. Doc. l. cum filio. de leg. j. Sextus* casus, cum hæreditas in pœnam applicatur. Pone, hæres neglexit iussum testatoris exequi. mortuus interim intra annum est substitutus, nunquid transmittet ad hæredes? & Bar. respondit transmitti. idemque & Bal. censuit. auth. hoc amplius. C. de fideico. vbi Bal. gñone xxij. Alex. Jaf. d. l. cū antiquioribus. est enim illud quoddam iurum, quod à lege in pœnam indevoti hæredis defertur. ideoque ipso iure censetur acquisitum, quod & de quarta quæ arrogat debetur plurimorum calculis proditum est. Bald. d. l. si arrogator. col. ij. de adop. vbi lal. Nam & idē videmus in hæreditate damnatorū. auth. bona damnatorū. C. de bon. proscip. quæ legis beneficio proximioribus defertur. ideoque quamvis non adita transmittitur, quia statim censetur acquisita argumento l. edicto. §. ad hæredes. de iu. fisc. & ita ex facto Barto. respondit consil. clvij. super his septimus est casus, cum ille qui allegatur transmississe hæreditatem, tempore mortis eam possidebat, præsumendum est ab eo aditam fuisse, transmissio nemque ceu aditæ fieri, si ita eius utilitas ferebat. * Alius enim ambigui secundum utilitatem facientis inter pretandi sunt. l. si quis intentione. s. de iud. Alexa. consil. xcj. in v. videturque hoc casu etiam hæres declaratio admittenda. l. si quis à filio. §. si quis plures. de leg. j. Cor. consil. cccxxvij. col. ij. in j. vitimus casus est in ignorante ex causa absentia, consultitur enim hæredi per in integrum restitutionem. l. Pantoniū. §. eod. quod Bar. & ceteri extendunt etiam ad heredem infantis, quæ sententia verbis legis aduersatur, quibus citra cavillum responderi non potest. d. l. si infanti. sed hæc alibi.

D. AN

DE LEGATIS ET

FIDEICOMMISSIS

LIB. PRIMVS.

FF. XXX.

IN RVBR.

SVMMAE RERV. M.

- 1 Testamentum quid sit. habent.
 2 Testamenti appellatione, quid s. Legatarum quatuor species. contineatur. 6 Legata rei adimatio, quâdo præstanda.
 3 Fideicommissum & legatum, in quo differant. nu. j. in l. j. 7 Servitus legata, confessim sit legatarum. nu. iij. l. j.

CVM quintam Digestorum partem vltimis voluntatibus iusti. tribuisset, priore libro ea attigit, quæ ad testamenta & codicillos pertinent. l. ij. §. Quintus. C. de vet. iu. entu. hoc autem de his tractare incipit, quæ particulariter relinquuntur. Insti. de leg. in principio. qui tractatus propter commodiorem diuisionem, in tres libros distinctus est. argu. l. Caius. §. fin. de leg. secundo. Sunt tamen qui non contenti hac continuatione, quæ ipsius Iustiniani fuit, nodum in scirpo quarunt, alioque ipsi modo hunc tractatum præcedenti iungunt. nepe testamentum in genere etiam ad codicillos referri: cum testamentum nihil aliud sit, quàm mentis testatio. Insti. de testa. in princ. Igitur postquam de testamēto tam in specie, quàm genere visum est: superest vt de legatis dispiciamus. quæ in vtroque fieri possunt, & vtriusque pars censentur. Sed hæc recentiorum commenta ego probare non possum. In primis enim nusquam arbitror in iure testamentum aliquid in genere legi. * Cum illud duntaxat testamentum sit, quod diffinitur esse iusta, id est, solēnis & perfecta sententia. l. j. §. de testa. Nā & cum definitio, seu descriptio soleat fieri per genus & differentias: si dicamus testamentum esse testationem mentis, apparet testamentum quidem speciei nomen esse, testationem verò generis, quod diffinitioni adiicitur. Merito alibi Accur. talem dispositionem non testamentum, sed vltimam voluntatem in genere appellat glo. licet. C. de pact. quæ opinio probabi-

babilior est. l. filij. C. fam. cercif. cum antiqui. vbi Ang. C. de
 testa. comprehenduntur; ea voce & militu de succedendo pa-
 ctiones, & epistole, & cetera minus solenes voluntates. l. j. in fi.
 C. de cad. toll. l. sancimus. C. de testa. l. fi. in princ. de leg. ij. Rur-
 sus* dñ appellacione testameti cōtineri codicillos aiunt, puto
 falsum esse. manifesta enim est inter hæc differential. l. si idē. C.
 de cod. Senfere hoc veteres, qui disposita in testamento, ad co-
 dicillos trahi existimantur, non vi verbi, sed iure extensio-
 nis, quæ quidem vel propter vim relationis, aut ex paritate ra-
 tionis inducitur. Si enim codicilli testameto confirmati sunt,
 ad illud relationem habere censentur. l. talis. in fi. j. eo. l. Ne-
 sennius. in fin. de excus. tuto. l. Scæuola. de verbo. significa.
 Nam & quoties eadem ratio in codicillis est, quæ in testa-
 mento: dubium non est, ad rationem magis quam ad verba at-
 tendi debere: quod in dispositione legis maxime procedit. gl.
 l. ij. verbo. personales. C. comm. de leg. id quæ multis exemplis
 Ias. ostendit. aliàs facillimè fraus fieret legi. gloss. c. quanquam.
 in fi. de vsu. in vj. Idēq; etiam in hominis dispositione receptū
 est. vnde Sali. sentētiā ego laudo. Sali. d. l. filij. eum qui cum
 ecclesia pactus esset, vt emphiteusim testamento suo cuiunq;
 vellet relinqueret, existimantis etiam codicillis relinquere
 posse. l. in conuentionibus. de verbo. signi. Ange. verò respō
 sūm non laudo. Ange. cons. vij. col. vlti. dum eum qui testamē
 to alienare prohibuit est, censuit alienare codicillis posse,
 falsum hoc esse, quod & Iasait, & aduersus regulam in his quæ
 iure veteri æquiparata sunt, extensionem etiam in correcto-
 rijs concedentem. l. ij. vbi Alex. j. eo. maxime eum dispositio
 aliàs facillè elusoria redderet. c. si ciuitas. de senten. excom.
 in vj. Ceterum & dum subijciunt legata codicillorum, aut tes-
 tamenti partem esse, de parte substantiali intelligi nequit. l.
 malum. in prin. de verbo. signifi. l. qui vltimr. de verbo. obli.
 vbi dixi. cum testamentum valeat, in quo nihil legatum sit. l. j.
 §. neq. de hære. insti. idēq; in codicillis dicēdum, imò iure
 veteri legata ex codicillis non debebantur, nisi testamento cō
 firmata essent. §. præterea. Insti. de fideicō. hære. glo. l. j. §. eo.
 Nec me mouet, quòd si quis deliberauerit testari, & ante
 perfectum legatum decesserit, testamentū esse nullum. l. si quis
 testamentum. de testa. vbi Bal. & Imol. Respōdo est nullum,
 non quia legatum tāquam pars substantialis desit, sed quia con-
 stat non habuisse actū pro absoluto: & in indiuiduis eum ali-
 quid faciendum superest, nihil factum dicitur. l. pe. in fi. C. de
 his

his quib. vt indig. Quid enim si ei in mentem venisset, aliquid
 addere quod superiora moderaret, vel corrigeret? Pro inter-
 pretatione rubricæ in primis de definitione legati disputan-
 dum esset. Insti. eo. in princ. l. legatum. j. eo. & j. tit. j. Deinde de
 significatione verbi, lego, an institutionem comprehendat, di-
 rectūq; sit, an id minus. l. verbis. de verb. sig. Bar. l. his verbis.
 de hære. insti. sed cum alibi tractata diffuse hæc sint, non exi-
 stimaui hic repetenda. Satis igitur in præsentia erit, si doceam
 quemadmodum à legato fideicommissum discernatur.* Et
 constat fideicommissa dici, quæ verbis precarijs fiunt. l. ij. C.
 comm. de leg. qualia sunt, rogo, mando, deprecor, cupio,
 desidero, fidei tux committo, & similia. §. fi. Insti. de sing. reb.
 per l. & eo modo. l. etiā hoc modo. j. eo. Cum enim testator de
 re principaliter non disponat, sed factum hæredis verbis suis
 imploret, censetur eius fidem secutus, & idē fideicommississe
 dicitur. l. Titia. j. in princ. de leg. ij. vnde & ex tali dispositione,
 nulla in rem actio datur, sed solum iudicis officium compe-
 tebat, quod iuris personalis erat. l. pecunie verbum. §. pe. de
 verb. sig. l. etiam. C. de compens. Quandoque tamen testator
 Quamuis precarijs verbis vsus nō sit, tamen fideicommississe
 censetur: vt cum dixit, Peto vt contentus sis. l. peto. de leg. ij.
 quamuis enim aliàs verbi, peto, vel, volo dari, ad legatū perti-
 neat. l. à vobis. de annu. leg. l. fi. §. Seio. j. tit. j. tamen hoc casu
 quia verba ad honoratum duntaxat respiciunt, & respectu gra-
 uati omnino deficiunt, pro fideicommissio accipiuntur. Cui
 interpretationi fortius locus est, cum aliàs actus non valeret;
 vt quia legatum in codicillis relictum sit. d. §. præterea. Insti.
 de fideicom. hære.* Videmus enim legatū, quæ secundum stri-
 ctū iuris regulas valere nequeunt, in vim fideicommissi susti-
 neri. l. Aurelius. in fi. de lib. leg. l. vnum. in fi. j. tit. j. Nam & si à
 legatario legatum sit, quia id heri iure veteri non poterat. Insti.
 de sing. reb. in princ. l. j. C. commu. de leg. sustinenti àctus
 causa legatum pro fideicommissio accipitur. l. sape. l. Paulo. in
 fi. de leg. ij. Sed & cum testator iussisset certa latifundia, quæ
 à Græcis *αὶ συνηθῆς*, id est, possessiones adiunctæ appellan-
 tur, à seipsis hæredes accipere, quia hoc aduersus communes
 regulas est, quibus cauetur, vt à seipso sibi legari non possit. l.
 legatū. §. j. Bar. l. huiusmodi. §. si Titio. vers. si vero. j. & vers.
 tertium casum. j. eo. d. respondit Modestinus, hoc in casu fidei-
 commissum videri. d. l. Titia. §. j. Sic quod per epistolam re-
 linquit, verbis ad eum cui epistola mittitur relatis, fideicom-
 missum

missum est. l. miles. in princ. de leg. ij. l. eum pater. §. donatio. nis. eo. tit. Nec tamen dubium est, quin verbum, lego, etiam fideicommissio conueniat. l. Caius. in fi. de leg. ij. l. uxorem. §. se licitissimo. de leg. ij. lataque legati significatione & fideicommissa, & mor. causa donationes continentur. l. & fideicommissu. §. de leg. ij. Videamus nunc de legatis. Et Caius Institutionum lib. ij. diffuse explicat, quatuor fuisse legatorum genera: v. dicationis, donationis, finendi modo, preceptionis. l. si. §. l. j. in princ. erantque multe inter hæc legatorum genera differentia, quæ tamen hodie sublata videntur. Sanxitque Iustinianus, vt omnibus legatis vna sit natura, eademque actiones dentur. l. j. C. comm. de leg. l. j. §. vbi autem. ver. nos autem. C. de cad. tol. Insti. de leg. §. j. quod doct. nostri simpliciter interpretantur. Ego tamen, siquã differentia est in verborum oritur, etiam hodie saluam esse arbitror: vt cum testator dixit, Sempronii illam rem tibi habe, vel tibi accipe. quæ verba ad legatum v. dicationis pertinent. Certè sic olim (quod Caius fatetur) ita & hodie datam facultatem interpretabor, vt propria autoritate possit legatarius eam accipere. l. Titia. §. j. vbi glo. verbo, non sic. j. eo. licet in alijs legatis expectanda sit manus hæredis. l. non dubium. C. de leg. Bar. d. l. ij. Nam & hodie videmus durare differentiam, an testator v. dicationis legato re distinctiue legauerit, an donationis: vt primo casu electio sit ipsius legatarij. l. planè. j. §. p. j. eo. l. Lucio. §. de leg. ij. iuncta glo. j. alio vero sit hæredis. l. si ita. §. si. ij. tit. j. l. qui cocubinam. §. j. de leg. ij. Nam & si testator legato v. dicationis certam speciem reliquerit, satis est eam talem, qualis est, præstari, nec euictionis nomine hæres conuenietur. l. si à substituto. in fi. j. eo. vbi Bar. quod si dixerit, Heres meus Stichus dato: secus est, propter verbu, do, quod ad dominum pertinet. idque Bar. sentit. & tamen posteriore hoc casu legatum damnationis est. Huc pertinet & quod traditum est, legatum v. dicationis hoc modo factum non valere, Si hæres meus Stichum alienauerit, eum Titio do, lego, & tamen legatum damnationis valeret, sicut & fideicommissum. l. Stichus. ij. ver. at quid. de ma. testamto. vbi glo. in ij. intellectu. nec enim prohibetur testator grauare hæredem, ad rem redimendam. Quæ de re alibi controuertuntur doct. l. filius. §. diui. vbi Bar. in vj. opp. j. eo. * Nec absimile est, quod quandoque aduersus ceteros existimauit: vt si quis per fideicommissum, vel legatum donationis alicui seruū debeat, & interim eum manuittat, valeat quidem libertatis datio,

tio, sed in estimationem creditori teneatur. l. si quis inquilinos. §. j. j. eo. l. quidam ita. in fi. ad Treb. l. si seruum. §. de illo. de verb. oblig. Quod si verbis in rem conceptis legauerit, nec quidẽ manumissionem valere. l. hæres. cum l. seq. in fi. j. qui & à quib. quæ omnia ego virtuti verborum tribuenda existimo, arg. §. p. Insti. de sing. reb. Cæterum etiam adhuc videtur durare differentia in his rebus, quæ causatiue tantum sunt in testatoris dominio, qualis est liberatio, libertas, seruitutes, in his enim non est inutilis circuitus, quod Bar. ait. d. l. ij. Vnde si testator liberationem legauit debitori suo, censetur ipso iure testamto liberatus. l. iij. §. n. de effectu. de lib. leg. Quod si dixerit, hæres meus talem liberato. iam iste non testamento, sed contractu ab hærede liberandus erit. Bar. l. Aurelio. §. Caius. q. iij. ad fi. nu. vij. de lib. leg. Alex. l. si dignum. ad leg. Falc. Cui & illud accedit, * quod seruus per testatorem legato v. dicationis relicta, confessum trahit, nec alio hæredis facto in d. get. l. si partem. §. j. quemadmo. ser. amitt. l. si quis vltim fructu. de vlt. fr. leg. Et tamen si testator damnet hæredem, vt vltim fr. alicui det, vel seruitutem constituit, necessariò eius factum expectabitur. l. ij. §. de vlt. fr. l. testatrix. in princ. si ser. vend. Bar. l. ij. §. j. nu. iij. ver. credo. glo. de verb. oblig. Quibus exemplis ductus, ego quandoque censui Nefennij consultationem, qua traditum est, aduersus coheredem omne legatum Falcidie imputari. l. Nefennius. ad leg. Fal. l. antep. eo. tit. in eis tantum legatis locum habere, quæ ab hærede præstanda sunt, vt ille beneficio exceptionis præstare non teneatur, nisi ea impu- tatione facta, quod si legatum sit v. dicationis, puta, fili fundu habe, secus esse, nec nisi pro parte hæreditaria imputari. l. filiu quem. C. fam. ercif. vide glo. antep. ver. item alia ratione. quæ oppo. d. l. Nefennius. tanquam æquitas illa quæ à Paulo penditur, exceptioni quidem sufficiat, non autem actioni: idque propter testatoris mentem. Quod & alio casu receptum est. l. si peculium. §. j. vbi Bar. de pec. leg. nu. iij. & nos alibi tractauimus. lib. vj. Paradox. cap. v.

VLPIANVS. IEX I.
Per omnia^a exæquata^b sunt legata fideicommissis.
 SVMMÆ RERV. M.

^a Fideicommissa à legatis in quo 3. Legati diffinitio. differat. & supra in rub. nu. 3. Verbu, v. dicatione, quid significet. y 2
Classula

- 4 *Clausula, per omnia, quantum o-*
peretur.
- 5 *Legatum & donatio causa mor-*
sis, aequiparantur.
- 6 *Legata, & fideicommissis in quo*
differant.
- 7 *Differentia inter libertatem dire-*
cto, & per fideicom. relictam.
- 8 *Servitus per fideicommissum res*
libera, ipso iure non transfertur.
nu. 7. supra in rub.
- 9 *Fideicommissa particularia, ab uni-*
uersalibus in quo differant.
- 10 *Dominium rei legatæ, quando res*
ita uia transeat in legatarium.
- 11 *Vniuersitas triplex est.*
- 12 *Si à legatario legatum sit, an do-*
minium ipso iure in secundum
legatarium transeat.
- 13 *Legata quando infirmantur.*
- 14 *Legata utrum ultra uires heredi*
tarias ualeant. & nu. 16.
- 15 *Bona intelliguntur deducto ere*
alieno.
- 17 *Virum utilia fideicommissa, ante*
conditionis euentum transmi-
tantur.
- 18 *Temporale fideicom. sub die in-*
certa relictum, in heredem hæ-
redi transmititur.
- 19 *Fideicommissi restitutus, quando*
procuratori fieri possit.
- 20 *Legataribus, heres dicitur.*
- 21 *Pro legatis & fideicom. tres actio-*
nes competat.
- 22 *Ex testamento in quo filius est*
preteritus, ad legata agi pos-
test.
- 23 *Pro legatis & fideicom. quando*
personalis actio non competat.
- 24 *Legata que offi. indi. non ex te-*

stamento debentur.

25 *In rem actio quemadmodum com-*
petat.

26 *Dominium in legatarium in con-*
tinenti transit. & nu. 28. 31.
32. 34.

27 *Actio rei legatæ, quando sit hæ-*
redi, & quando legatarij.

29 *In donatione causa mortis dona-*
ta, non censetur omne ius à se
abdicaſſe.

30 *Publiciana, pro legatis & fidei-*
com. datur.

31 *In legato usus, an dominium in*
continenti transeat.

32 *Alienare & consentire alienatio*
ni, differunt.

33 *Testator quomodo de re heredi,*
ac de sua disponere possit.

34 *Taciti & expressi par uirtus.*

35 *Utrum legato usufructu, tacite*
debeatur seruitus.

36 *Hypothecaria actio, pro legatis*
& fideicommissis datur. &
nu. 39.

37 *Eadem res non potest & iure do-*
mini, & pignoris deberi.

38 *Legata ad pius causas, hodie etiã*
no adita hereditate debentur.

39 *Si pro legato aliquid specialiter*
ſit obligatum, an adhuc com-
petat hypotheca.

40 *Fideicommissario utili ante re-*
ſtitutam hereditatem, an hy-
thecaria competat.

41 *In legato conditionali, utrum hy-*
poth. competat.

42 *In lega. condi. retro non trahitur.*

43 *An pro legatis que contra testa-*
toris uoluntatem ſuſtinentur,
datur hyp.

Filius

46 *Filius an pro legitima supplemen-*
to hypoth. habeat.

APER OMNIA.) Vt scire possimus, qua in re facta ſie
hæc exæquatio, * uideandum est, quid à legatis fideicom-
missa ante Iustinianum differrent. Et Caius iureconsultus In-
stituit. lib. ij. tit. de fideicom. quãdam differentias mememo-
rat, quas & nostri Doct. adduxerunt. Et in primis ex legatis,
actio in personam dabatur. l. j. C. com. de leg. iuncta glo. ibi. in
verbo, in multis. vers. & nota. At ex fideicommissis solum ex
tra ordinem perfectio, id est, officium iudicis competebar,
quod Vlp. tradidit. l. pecunie datur. §. penul. de verbo. sig-
quam sententiam Bartol. quandoque probauit, & non pauci
alij: licet aliter idem Bar. hic crediderit: quia quibusdam legi-
bus scriptum sit, ex fideicommissis actionem, seu petitionem
dari. l. si pro Iulorio. in fi. de appell. l. si. C. de usu. & fruct. leg. l.
filius. in fi. de test. l. si alienus. l. Lucius. ij. §. quisquis. ij. §. tit. j.
Sed huiusmodi uerba nihil obstant, cum de actione, seu peti-
tione extraordinaria possint intelligi, que eadem & perfectio
est. quod Paradox. lib. ij. c. x. declarauit. Prætor enim fidei-
commissarius, suo duntaxat officio ea tuebatur. l. si cui legatū.
de condi. & demo. Probabiliorq; hæc est interpretatio, quam
Alexan. qui vt contrariam sententiam defendat, perfectio in
Vlp. responso tum demum dari credit, cum fideicommissarius
hæredem uult cogere vt adeat. quam restrictionem
uerba legis non patiuntur. Rursus legata in testamento tantū
relinqui poterant, vel codicillis testamento confirmatis: fidei-
commissum uero confirmatione testamenti non indigebat. §.
præterea. Instit. de fideicom. hære. gloss. l. quia autem. si quis
omiss. causa testamenti. in verbo, fideicommissa. quod disertè
Caus explicat. & idè qui legata facit, uidebatur uelle testari.
l. illud. §. tractari. §. tit. j. * Hincq; est, quod legatum diffini-
tum esse donatio testamento facta. l. legatum. j. tit. j. nec creden-
dum est, testamentum in hac diffinitione improprie accipi.
Agnoscit hanc differentiam & Accur. quem Raph. Aretinusq;
& recentiores sequuntur. l. libertates. de ma. testa. Et ego pro-
pter Caij autoritatem, pro indubitata habeo, tametsi alij id dū
taxat antiquissimo iure uerum fateantur, non iureconsulti Vlp.
tempore: quæ diffinitio uerbis legum non quadrat. Item post
hæredis mortem legari non poterat, fideicommissi poterat.
§. post mortem. Instit. de leg. quod & Caius tradit, & de tem-

pore suo loquitur, non de vetustissimo iure. Ante Iustinianū enim ab hæredibus, & contra hæredes non poterat vlla actio incipere. l. j. c. vt act. ab hære. l. scrupulosam. C. de contra. sup. Sed & à legatario legari nō poterat, fideicomitti poterat. Infit. de sing. reb. vbi Petrus Nicol. Ioā. Fab. quod Raph. Aretinusq; iure Digestorum rectè existimant. quoniam lex diffinit legatum ab hærede præstari, ergo non à legatario. d. l. legatum. Suntq; non pauca iura, quæ à legatarijs relicta, fideicommissa vocent. l. v. in fi. l. viii. in prin. j. tit. ij. l. videam⁹. j. si cui plus q̄. per l. ab eo. C. de fideicom. licet tale fideicom. legatis secundū formam verborum aquiret, id est, quemadmodum legatum annuū legatarij morte extinguit. l. si in singulos. eod. titu. de annu. leg. ita & fideicomiss. d. l. Caius. quod & in alimētorū legato dicit potest. l. cū hi. §. vlt. igitur. vers. modus. ij. de trācl. Caius. de annu. leg. l. si q̄ vsūfr. de vsūfr. leg. Illud quoque certissimum est, dominium legati, reia via in legatarium transferri. l. à Titio. de sur. dominium recte, per fideicomissum relicta, non nisi facta restitutione transibat. l. Paulus. §. hæres. vbi Fulgo. de vsu. §. j. Institui. de singu. reb. Nec obstat, quod lex quandoque ait fideicommissa vendicari. l. ex imperfecto. j. titu. ij. quia satis constat, hoc iure in rem actionem nullam si deicommissio dari. d. l. pecunia. * Et ideo verbum, vendicari, generali significatione accipitur pro quacunque petitione. l. per diuersas. C. mand. l. si peculū. §. j. de pecu. leg. Et hæc quidem ante Iustinianum fuerunt, qui deinde lege lata, fideicommissa legatis exquiri voluit, quod ipse à se factum, & quidē magna cū lucubratione testatur. l. ij. C. cō. de le. d. §. nostra. Licet nostrates interpretes manifesta calūnia antea iam factū cōmuni calculo affirmauerint argu. l. q̄ sub cōditione. §. hoc editū. de cōdi. insti. Ex q̄bus veteres tribus temporibus diuersitate hæc iuris fuisse commiscebant. at Bar. hic quatuor temporibus tribuit, Paul. Cast. etiā sex. Ego supra scriptas differentias ante Iustinianū fuisse arbitror, quas deinde ipse lege sua sustulerit, & legē nostrā secundū dispositionē suā iusserit emēdari, dictionēque, p̄ omnia, addiderit. l. j. §. sed & hoc studiosū. C. de vet. iu. enu. qd̄ Accu. sentit, & Raph. pauciq; alij pbāt. Sed nūquid perpetua sit legis nostræ cōclusio, nullaq; prorsus sit hodie inter legata & fideicommissa differentia? & videretur nullam esse, quia lex nō solum exæquata esse ait, sed etiam per omnia exæquata, quæ generalis clausula, reciprocam exequutionem indicat. argu. §. paratione. Institui. quib. mod. ius patriæ po-

cle.

cle. xliiii. §. circa. de ver. sig. & multū operatur. quod varijs exemplis recentiores hic ostendunt. Bal. l. omnia. C. de episc. & cle. l. omnes. col. penul. de iust. & iu. Soc. consil. clxx. eol. vj. in ij. Sed tamen hoc argumentum non omnino firmum est, quia nulla est adeo generalis æquiparatio, quæ tamen non recipiat restrictionem. Lex ait, in omnibus, & per omnia futurisum loco absentis esse. l. ij. §. penul. s. titu. j. & tamen hoc indistinctè verum non est. l. ij. §. fi. sol. mat. quod & glo. sentit. ibi, in verbo, sed se. iteratq; illa generalitas, cū iudicio tamē accipitur, quod Ange. Butriusq; ex facto responderunt. Areti. & las. hic. * Sic & in lege dicitur, donationes mortis causa, legatis comparatas. l. illud. de dona. causa mor. l. j. §. j. si quid in frau. patro. vide etiam glo. ibi, in verbo, legatis. vt quodcunq; iuris in legato sit, in donatione quoq; obseruetur. Institui. de do. §. j. & tamen adnumerari possent plures inter hæc differentia. l. tam is. l. Marcellus. §. Paulus. cum gl. de don. causa mor. sic per omnia ratam esse militum voluntatem lex ait. l. Antoninus. de fideicom. lib. & tamen ad solas iuris civilis solemnitates refertur: hoc est, militum voluntas, licet aduerferet iuris civilis solemnitatibus, tamen valet. l. j. c. ti. de testa. mil. at contra ius naturæ non valet, vt colligitur ibi ex Barto. Doct. nam legata vltra patrimonij vires, in debita dicuntur, & iure naturali & ciuili, ideo non valent: legata verò intra vires, contra Falc. valet. cū enim illa sit à iure ciuili introducta. l. j. ad leg. Falc. in testamento nihil locum habere non potest. vt Bar. attestatur. d. l. si verò. vbi Barto. de testa. mili. videmus enim huiusmodi adæquationes restringi, siue quia quis indebitè damnū patiat. l. scire. §. aliud. de execut. tut. Angel. consil. vj. siue quia absurdum aliquid, vel impossibile induceretur. l. j. §. ij. ad leg. Fal. vbi Bar. glo. l. princeps. §. de leg. vel aliqua legum repugnantia oriretur. glo. d. §. Paulus. Butr. consil. xix. siue quia inducitur in fauorem, ad odium traheretur. l. non tantum. §. si emancipatus. vbi Barto. in fi. §. facit etiam glo. ibidem, in verbo, per. vers. alioquin. de contratib. las. l. si Ruffinus. C. de testa. milita. siue quia æquiparatio generaliter facta non sit. l. quid ergo. §. ex compromisso. de his qui not. infā. glo. verbo, apostolica. l. omnes. ij. C. de feri. vt quia respectu personarū, vel temporis restricta sit. Abb. c. quia circa. de priu. l. si stipulatus fuerim illud. §. cū stipulamur. vbi dixi. de ver. obli. vel quia æquiparatio respectu originis, non autem perueniant, aut reuocationis facta sit. quod Soc. hic tradit. Bal. d. l.

y 4

omnia

omnia. Bap. Blas. tractatu correlatiu oris, quinta parte, fallentia quarta. vel quia mutuo nō esset facta cōparatio. quod Bart. hic exēplo cuiusdā statuti tradit. arg. d.l. p. p. p. Merito ergo ali qui casus adnumerari possunt, quibus etiā hodie inter legata & fideicommissa particularia plurimū interest. * Et in primis, nō est dubiū, differentiā nominis adhuc durare: siquidē propriē loquēdo aliud est legatū qđ p̄ceptiuis verbis litaliud fideicommissi. quod precarij cōcipitur. l. Sēpronius. de vsuf. leg. vt s. ostēdi. Et ideo verisimile est, in materia, in qua equiparationis locus non esset, vt quia odiosa & correctio, legē municipalem de legato loquentem, ad fideicommissum trahi non debere. argu. not. per Ange. d. consi. vj. Idemq; in dispositione testatoris, cum constaret de altero tantum eum intellexisse. arg. d.l. si quis vsufruct. non enim facile ē verborum proprietate recedendum esse. non aliter. j. de lega. iij. Hincq; aliquę differentię etiam nunc inducuntur, quę ad rei effectum pertinent. 7 & ideo concludunt Docto. * adhuc subselle differentiam inter libertatem directo legatam, & quę per fideicommissum fit relicta. l. si. & ibi glo. declarat. C. qui ma. non poss. glo. penul. l. Iulianus. j. de ma. testa. li enim, quibus legata erant libertas, orthini liberi dicuntur, & liberi testatoris sunt. Instit. de singu. reb. §. penul. Qui verō per fideicommissum, sunt ipsius haredis liberi, illeq; ius patronatus in eos habet. l. iij. §. ii. qui. j. de fideicom. liber. & Instit. de eo cui lib. causa bo. ad jci. in princ. Sed cur non hodie hęc differentia sublata est? & putauerim, ex mente testatoris id esse: qui libertatem iure fideicommissi, vel quod Raph. inquit, per legatum damnationis relinquendo, videtur etiam heredi in iure patronatus cōsulere voluisse. Vnde propter huius circuitus vtilitatem, vt Petrus censuit, durat adhuc differentia, cum hęc circuitus euiter, & iuris ordo, testatorisq; voluntas integra maneat. quod Imol. hic tradit. Secus enim esset, si tantummodo extra ordinem eius ratio haberetur. l. dominus testamēto. de condi. ind. vide Bar. ibi. col. ij. versif. contra. Barto. verō id potius esse censuit, quia ius patronatus, quod heredi relinquere testator voluit, in ipsius bonis nec verē, nec casuatiuē est. Vnde ad haredem nō transmittitur. l. si operarum. de ope. libe. ipsoq; iure transferri non potest, sed ex haredis manumittentis facto acquiritur. l. seruo. C. de manumissis testamento. l. ij. §. j. s. titulo primo. quam sententiam & ego sequor. Addit Alexā. quod ad ius patronatus attinet, videri hoc in quandam consequentiam & ta-

ciō

eitē relictum. & ideo ius ipsius, sicut in ceteris tacitis legatis ipso facto non transire. l. seruum filij. §. si. j. eo. vbi las. quę sententia dubia est, & recentiores eam non probāt. Addunt alij, cum testator directas libertates dat, non censeri propriē legata, sed simpliciter testamentum manumittere. Corn. d. l. ij. R uinus hic, & ideo ex quo fideicommissorū ad legata nō potest ad hunc casum libertatum trahi, quę legata non dicitur, sed data. quam rationem ego probare non possum. l. sed & si in conditione. §. fin. de hære. insti. Subest igitur etiam hodie supra scripta differentia, quę varijs speciebus probari potest. glo. d. l. Iulianus. glo. si. l. si post mortem. in si. j. eo. in l. per fideicommissum. de condi. & dem. Bar. l. cui fundus. col. fi. versif. sed puto verius de condi. & dem. Intellego autem fideicommissarias libertates, etiam si verbo p̄ceptiuo iustus est hares manumittere, vel sinēdi modo, seu damnationis, vsus sit testator in eis enim durat adhuc differentia, vt s. dixi in rub. * Vnde consequens est, vt in legatis, aut fideicommissis seruitutum, idem dicamus. seruitus enim per fideicommissum relicta, vel damnationis legatum, ipso iure non transfertur: sed factō haredis, id est, noua constitutione indiget. l. iij. §. de vsuf. l. seruum filij. in si. j. eo. & tamen si legata sit directio, in legatariū transijt. l. si partem. §. j. quem ad. ser. amitt. l. si fundum sub conditione. §. qui fundum. j. eo. glo. ibi dicit requiri constitutionem, in verbo, ipso iure. Cuius rei ratio ex vi verborum, vt s. dixi, assumitur. cum enim testator factum haredis elegerit an tequam hares faciat, id est ius ā se abdicet, seruitutemq; constituat, non potest fideicommissari? ius in re habere. l. si ab hære. de si vsuf. pet. nam si haberet, ageret contra haredem, nō autem iudicis religione opus esset, vt ibi tex. dicit. neque hares seruitutem imponere potuisset, vt ibi sentit glo. j. in. fin. vt quāuis differentia nulla sit, an iustus, an rogatus sit hares. d. l. Sēpronius. subest tamen illa ratio, an testator tunc voluerit transferre, an haredis manum expectari. Addit Bar. in legato seruitutis, quę ipso iure transfertur, non posse cum hærede agi, vt det, sed solum iure patientiam p̄stet. Bar. l. si vsufruct. mihi. de vsuf. leg. Alex. l. ij. §. ex his. col. iij. de verb. obl. cum tamen in ceteris legatis etiam ad dandum agi possit. d. l. ij. C. com. de leg. quō fit, vt appareat nouam Iustiniani legem, in his rebus intelligi, quas testator verē habet: in his verō quas casuatiuē tantū habet, nō omnino procedere. Ceterum * cum fideicommissa particularia, ab vniuersalibus plurimū distēt,

y s &

& simpliciter hinc dicatur, ex qua legata fideicommissis: intelligendum est, vt particularia particularibus duntaxat exequent. & ideo inter legata particularia, & fideicommissa vniuersalia, etiã hodie plurimũ intererit. quod omnes hinc tradunt, & aduersus Raph. & Soc. Ias. disputat. Ias. in rub. j. ad Treb. Cuius rei plurima exempla hic commemorant Doctõ. & in primis fideicommissarius vniuersalis cogit heredem vt adeat, quod ius particulari non competit. l. si quis omnia. s. si quis om. cau. sa test. Ratio est, quia in fideicommissario vniuersalem, transeunt actiones. vnde hæres ab omni periculo indemnus seruatur, cum alijs ad particularem sola emolumenta perueniant. l. nam quod. §. si. ad Treb. & fragilitati cautionis merito heres diffidere potest. l. qui ita. §. j. ad Treb. quod & dicendum est, si legatarius pignora offerret: iustè enim hæres custodia eorũ detractaret. Hincq; inferitur, legem nouellam, quæ prohibita expressim Falcidia, nihilominus legata deberi iubet, tamen si non fuerit adita hæreditas, locum in fideicommissis vniuersalibus non habere, cum alio remedio sit fideicommissario consultum. Nempe vt heredem ad adendum cogat. §. si verò expressim. authen. de here. & fal. vbi Iaco. Beluz. quod ipse Iaco. Bal. & pleriq; alij crebriore calculo probant. Alexan. l. nemo. col. ij. §. eo. Ias. l. eam quam. col. penul. C. de fideicom. Sunt & qui eadem ratione per existentiam fuitatis fideicommissum vniuersale confirmari existimant. l. ita tamè. §. si pater. j. ad Treb. qua de re alibi in l. si filius qui. de vulg. * Enimverò in legatis particularibus, constat dominium recta via in legatarium etiã ignorantem transire. l. cum pater. §. si iurdo. §. tit. j. cum tamè vniuersalis fideicommissarius ante restitutionem, ius in re nõ habeat. l. restituta. ad Treb. Sed quenam est ratio? Et aiunt cum in vniuersali fideicommissio contineatur etiã actiones, & sic non emolumenta solum, sed & onera, non debuissè ea ipso iure transferri. l. non amplius. in fi. vbi Imo. & Mod. j. eod. ne inuitus fideicommissarius obligaretur. Quod non nisi certis casibus & magna ex causa à lege inducitur. l. penul. ad fi. C. ad Treb. quæ ratio in particularibus cessat. l. si heredatam. ff. mand. & ibi gloss. illos certos adnumerat casus. Addit Bartol. in vniuersalibus fideicommissis, res ipsas particulares solum quadam consequentia contineri: nam si principaliter continerentur, re particulari euicta, agi posset de euictione aduersus hereditatis venditorem. quod heri nõ potest, vt ibi dicitur. l. j. C. de euict. & ideo earum dominium ipso iure non transferri. l. seruum si.

lij. in

lij. in fi. j. eod. vbi aditus, qui in consequentiam vsusfructus venit, ipso iure non transfertur, sed ab hærede redimendus est. Scendum est enim * aliam esse vniuersitatem iuris: vt est hæreditas, quæ etiã abique rebus consistit. l. hæreditas. de pet. hære. & ideo earum dominium ipso iure non transit. aliam esse facti: vt grex, quæ necessariò requirit corpora. aliam mixtam: vt peculium, in quo etiã requiritur corpora inesse. in his transfertur ipso iure rerum dominium. l. si grege. j. eod. l. si peculium. 12 in princ. de pec. leg. Secus in hæreditatis legato. Sed * quilibet in legatario legatarij dicemus, an actiones ipso iure in eũ transferunt? & an dominium rei legatæ primo legatario competes, recta via in secundum perueniet? Et videtur receptor esse sententia, transire saltem vtiliter. l. j. ad fi. C. com. de leg. gloss. Bal. Mod. d. l. ij. eo. tit. cum enim dominium onus aliquid non afferat, sed solã vtilitatem, satis dilata ratio, vt abique alia restitutione transeat, censetur quæ legatarius directò dominus, alius verò vtiliter, sicque detur vtrique actio. l. si quis seruum. §. certam. j. tit. j. Doct. l. si legatarius. j. tit. ij. Imol. tamè & Pau. Castr. itemque Alex. ipso iure in secundum non transferunt sententiam, ne duo domini eiusdem rei censentur. d. l. si vt certo. in fin. com. vel dominium frustra ad primum transeat, si statim ad sequentem migret. l. qui sic. de sol. Sed frigide sunt hæ rationes, solidum ergo defendi hæ sententia potest, cum primus legatarius in re propria grauatus est: iure enim secundus agat celsis sibi ab herede actionibus. l. si seruus. terra. §. qui margaritam. in fi. ibi enim filia agere potest contra fratrem, vt sibi cedat actiones aduersus creditorem, ad consequendum pretium pignoris, ratione illius partis, quæ debiti summam excedebat, cuius pretij dominium erat penes creditorem. vnde probatur, quod huiusmodi dominium, recta non transit in filiam, alioquin haud opus fuisset actionum cessione: idque melius probari videtur in filiis. §. Bar. l. fideicommissum ipso iure. eod. item prior legatarius re ipsa legatum non percipiente enim de suo soluere compellatur, cedere secundo actiones debet. l. Imperator. in princ. j. tit. j. Bar. d. §. certam. In seruitutibus quoque, de quibus s. dixi, in fideicommissum ipso iure non fieri traslationem, satis defendi potest, licet statim primo legatario acquirantur: secundo tamen abique cessione non acquiri. l. si quis vsusfructum. de vsuf. leg. nisi verba etiã respectu eius directæ essent. 13 subiiciunt Doct. & hanc differentiam: vt si hæreditas non soluendo sit, legata particularia infirmantur: vniuersale verò fideicom-

deicom-

deicommissum nihilominus sustineatur. l. si hæres ab eo. j. ad Treb. & ratio est, vt Bar. ait, quia quod sustineatur fideicommissum, nihil creditoribus nocet, cum aduersus fideicommissarium agere possint: quod in legato nõ est, cum actio personalis, particularem successorem nõ sequatur. l. j. §. si hæres percepto. ad Treb. Sed hæc ratio non admodum placet, quia creditoribus in solidum tenetur. l. quæ dotis. vbi Bart. num. viij. vers. dicitur. sol. mat. l. si te bonis. C. de iur. deli. & ideò eorũ nihil interest, quod contra legatarium agere nequeant. & si hæres soluendo non sit, ipsi legatarijs præferuntur. l. creditoribus. de sep. bo. l. is cui. §. postquam rei. vbi Bart. vt in poss. leg. Finge, decessit aliquis, relicti creditoribus sub conditione, & legatarijs. Que ritur, an creditores impetrare possint bonorum separationem aduersus legatarios, cum hæres non esset soluendo: respondeatur posse, & si quid ex bonis supererit, id pignoris iure legatarijs debetur. Vnde ego existimo, veriore esse rationem, quia hæreditas iuris nomen est, in qua rerum valor non perpenditur. d. l. hæreditas. de pet. hære. Et ideò qui soluendo non est, hæredem instituere potest, & de restituenda hæreditate rogare. l. qui soluendo. de hered. insti. glo. in verbo, diuidere. vers. sed Azo. auth. si qua mulier. C. de sac. sanct. At legata particula ria ex rebus ipsi seu valore hæreditatis debentur, vnde excedere eius æstimationem nequeunt. l. si vnuerse. C. de leg. l. j. §. si quis in fi. ad Treb. Annotatur tamen aliqui casus, quibus legata etiam ultra vires hæreditarias valent. Et in primis hodie quando hæres non confecisset inuentarium: præsumitur enim res hæreditarias subtraxisse, & ideò ad solutionem legati compellitur. §. si vero non fecerint. in auth. de hære. & sal. Nec potest obijcere, esse ille ipsius testatoris creditorem. quam tamen exceptionem sunt qui putent erga fideicommissarium vnuer sale m obijci posse. l. ab omnibus. §. si. j. eo. Alex. l. ita tamen. §. si ex Trebelliano. col. fi. ad Treb. Rursus si hæres testamẽto interfuisset, testatoriq; promississet, sed legata soluturum, respondit Ancha. omnino cogi debere, nec exceptione confecti inuentarij adiutari. Ancha. consil. cccxv. Bart. l. cum quis decedens. in prin. j. tit. ij. Sed & si causa conditionis implendæ tantum à legatario sit ipsi hæredi datum, quatum creditoribus sufficiat, debebitur legatũ, quauis s. vires hæreditarias alioquin esset. gloss. verbo, in fraudem. in l. seruum filij. §. si idem. j. eod. vbi Paul. Alex. l. Idemq; si specie legata, ab ipso legatario aliquid relictum sit, valet speciei legatum propter affectionem quæ in

stum

stum rei valorem censetur auxisse. aliàs sibi imputet, qui legatum onerosum acceptauit. l. imperator. vers. enim uerò. j. tit. j. Addit Bald. si legatum certe speciei sit, legatario indulgendum esse, vt cogere hæredem ad soluendum possit. cum enim dominium recta via in eum transferri, potest rem vendicare: quia es alienum non perimit fundum. l. si fideicommissum. §. tractatum. de iud. Nec probabilis est excusatio hæredis, qui credito res subesse proponat. cum enim factò inuentario, de suo ipse non teneatur, nõ poterat à creditoribus cogi, cum ipsi conditionem indebiti aduersus legatarium habcant. l. si. §. j. vers. licentia. C. de in. deli. Sed & si proponatur, legatum partis bonorum factum esse: censuit Ias. indistinctè valere: cum non videatur testator voluisse fraudem creditoribus facere. l. si quis locuples. in fi. de ma. testa. * cum bona intelligatur, deducto ere alieno. l. si quis seruum. §. si. j. tit. j. quæ sententia ex veritate cõmunis rationis pendet, quam s. reprobaui. Et ideò videretur hoc casu regulæ adhærendum, cum tale legatum particulare sit. l. non amplius. §. si. l. sequenti. j. eo. sicut nec tunc valet, cum hæres rogatus est, suam ipsius hæreditatem restituere, si maioris pretij sit, quam ea quæ à testatore sibi relicta est. d. l. imperator. §. cum quidam. Cum enim quis non testatoris hæreditate, sed suam rogatur restituere, fideicommissum id particulare est. l. cogi. §. sed si miles. ad Treb. melius probat §. præcedens. iuncta gloss. in verbo, ad eum. * Illud videtur generaliter defendi posse, legata supra vires hereditarias à prin. nulla omnino non esse. d. l. si vnuerse. vbi Bald. & Alex. sed ita demum, si credito res reclamauerint. Et ideò Caluissiana, seu Fabiana actiõne soluta reuocantur. l. qui autem. in fi. iuncta gloss. pen. quæ in frau. cred. quod indicat merito iure solutionem valuisse. Nam & si testator soluendo efficiatur, reuocalescere huiusmodi legatum Aret. censuit. d. §. si idem feruus. neque regulam Catonianam ob stare. l. j. j. de reg. Cat. Hic enim casus comprehendì non videtur sub illis tribus, in quibus locũ habet d. regula Cato. præsumendum enim est hoc in casu, quod testator legare, & res legari, ipsi verò legatarij accipere legatum potuerint, licet testator tempore testamenti non esset soluendo: secus est in dictis casibus regulæ Cat. vt vident licet in glo. mag. circa med. vers. liij. dicas. d. l. j. quam sententiam & ego sequor. Existimauit tamen Bart. huiusmodi legata, etiam iure naturali non deberi. l. si verò. de testa. mil. vbi Bar. æque quod iure naturali nõ debetur, potest tamen aliquo modo iure ciuili sustineri, quod alibi traditum

ditum est. l. Iulianus verum. de cond. in debi. vbi Bar. in vij. col. incip. num. xxv. Sciendum quoque est valere legata, quæ supra vires hæreditarias non sint æstimatione ad tempus mortui testatoris relata: tunc enim sequens bonorum diminutio, ad hæredis damnum pertinet. l. in ratione. §. quod vulgò. ad leg. Fal. 17 Sanè eam quoque differentiam aliqui annotant: * vt fideicommissum vniuersale sub conditione relictum, ante conditionis euentum non transmittatur, nec ad descendentes quidem. l. hæredes mei. §. cum ita. ad Treb. l. si in personam. iuncta gloss. ibi in verbo, vtiliter. C. de fideicom. Et tamen fideicommissum particulare, saltem in liberis transmittitur. quod Accur. quandoque docuit, gloss. l. is cui. de act. & obl. constat enim fideicommissum particulare facilius transmitti quàm vniuersale. l. cum filio. §. eod. vbi not. Nec me mouet, quòd Iustinianus etiam de legatis particularibus sub conditione relictis loquens, neget ea transmitti. l. vnica. §. si autem aliquid sub conditione. C. de cadu. toll. quia eius constitutio corrigenda legis Papiæ causa edita de extraneis tantum loquitur, quos constat legis Papiæ vinculis exemptos fuisse. d. l. vnica. ad ff. principij. Socinus tamen d. §. cum ita. etiam vniuersalia fideicommissa in liberis transmitti, ante conditionis euentum censuit. idque legis Theodosianæ arg. quæ simpliciter transmissionem concedit super legatis, seu fideicommissis à parentibus relictis. l. vnica. vers. quod scilicet. C. de his qui ante aper. aliàs, inquit ipse, lex illa nihil noui induceret. Sed tamen Doct. vno ore omnes reclamant, & neq; in vniuersalibus, neq; in particularibus quicquam transmitti, nec in filios quidem consentiunt. l. cum ex filio. in princ. vbi glo. gloss. j. circa medium. vers. hic emancipatus. & gloss. d. l. in caus. §. Pomponius. verbo, hæredi. §. de vulg. l. si cui lege tur. §. hoc autem. in fin. §. eod. l. in caus. ij. §. Pomponius. §. de mino. Nec ratio Soc. sat firma est: loquitur enim Theodosius in legatis & fideicommissis, quæ idcirco non transmittentur, quia aperte non essent tabule. puta quia parentes ea ab extraneo hærede instituto liberis reliquisset. gl. ibi, verbo, derelictis. & sic quibus casus fortuitus, id est, cessatio in apertura tabularum obstabat, non autem quibus voluntas testatoris ipsa resisteret, vt quia sub conditione reliquisset: interim enim noluit quicquam deberi, nec speciem transmitti. Non est igitur à communi sententia recedendum, vt quodcumque fideicommissum ante euentum conditionis non transmittatur, nisi mès testatoris aliquibus verbis aliud suaderet. l. Lucius. ij. §. de hærc.

re. insti. Socy. d. §. cum ita. vel conditio fauore fideicommissi ipsius adiecta proponatur. l. Seius Sator. ad Treb. vel talis sit conditio, quæ tacite ex natura actus insit: non enim impedit transmissionem. l. quod purè. l. cum illud. §. fin. j. quando dies 18 leg. Temporale* quoque fideicommissum, sub die incerta relictum constat in hæredis hæredem transmitti. l. si. C. de leg. vbi Alex. Bart. l. Titia. j. §. fin. in princ. j. tit. j. licet dies incertus, pro conditione sit. l. dies. de condit. & dem. Quòd si alia quoque conditio adscripta esset, non transmitteretur. d. l. in caus. §. Pompo. vbi fideicommissum est non solum temporale, quia filia grauata fuerat restituere cum decederet: sed etiam conditionale, vt pote, si decederet sine liberis. itaq; cum hæres ante conditionis euentum diem obijisset, fideicommissum non valet: vt ibi probatur, arg. l. qui liberis. §. hæc verba. de vulg. Sed & dubium non est, hæredem à quo fideicommissum sub conditione relictum sit, si ante conditionis euentum decedat, nihil fideicommissario obesse. l. legato. j. de condit. & demon. Illud quoque constat, quod sub modo relictum est, licet legatarius antequam eum obseruauerit decedat, tamen transmittit. l. à testatore. cum glo. fi. de condi. & demon. Alex. l. huiusmodi. col. 19 j. j. eo.* Adijcitur supra scriptis & alia differentia, vt fideicommissum vniuersale, pcuratori rē sua restitui nequeat. l. si mulier. §. ex asse. de iud. quod in particulari est contrà. Cur autē id inductum, vt nec celsionario, nec delegato fideicommissi vniuersalis restituito fieri possit, variæ adducuntur rationes, quæ tamen in eundem finem conueniunt. Sicut enim hereditas non nisi ei debetur, cui testator iussit, & in quem ex S. C. T. transeunt actiones. l. sed si ante. l. qui ita. §. j. ad Treb. ita & fideicommissum. aliàs inuitis creditoribus actiones in alium transferrentur, quàm in hæredem, seu fideicommissarium, qui hæredis loco est: fieretque quodammodo celsio celsionis. quod Bal. Ias. Alex. pro absurdo habent. Ias. l. si stipulatus fuerim. j. not. de verb. obli. Et licet aliqui ab hac cõclusionone dissideant, Crotus hic. quia lex delegationem infirmat. d. §. ex asse. non celsionem: non tamen à communi sententia recedendum est. cõtrarijsq; rationibus ex Ias. commentarijs respondendum. Ias. l. cum secund. C. de fideic. prohibita enim delegatione, quæ consensu quoque debitoris ininititur, multo magis celsio videtur vetita, quæ vel inuito debitori fieri potest. l. j. C. de no ua. Crediderim tamen eorum sententiam respectu emolumentum defendi posse: vnde si cedens promittit per se, vel hæredes resti-

restituere, quicquid ad eum vtilitatis ex causa talis fideicommissi peruenit non est dubium obligari cedentem. d. §. ex alle. in fi. Curtius Iunior l. ij. C. de pact. licet non ideo celsionari^o ipse petere ab hærede possit, vt sibi fiat restitutio. Sed & licet cedi fideicommissum vniuersale nequeat, transmitti tamē in hæredem receptus est. l. cogi. §. idem Merianus. ad Treb. l. eum secund. verbo, confusus. C. de fidei. Facili^o enim permittitur transmissio, que in hæredē vniuersalē fit, quā celsio, que tit. particularem solum inducit. l. si stipulatus fuerim. de verb. oblig. glo. l. ij. pro soc. l. al. §. fi. de op. no. Addit Fulgo. d. §. ex alle. valere fideicommissi celsionem ab ecclesia factam, perinde ac valeret si ab ipso fideicommissario post restitutionē celebraretur, tanquā favore ecclesiæ ius fideicommissi vniuersalis in eam ipso iure transferretur. l. fin. C. de sac. sanc. eccle. vbi Ias. not. v. §. si quis autem pro redemptione. auth. de eccle. tit. verbo, vendicare. Illud certius est, quāvis procuratori in rem suam fieri nequeat restitutio, simplici tamen procuratori fieri posse. l. apud Iulianum. §. vtrum. & ibi glos. in verbo, & restituere. l. qui ita. §. j. ad Trebell. Vnde consequens est, vt celsionarius admittatur, si tanquam simplex procurator agat, fideicommissum que sibi nomine cedentis restitui petat. quod Rain. Baldus que censuerunt. Rain. dicta l. qui ita. Bal. c. nonnulli. de refer. Addit Ang. Castr. Alexan. d. §. vtrum petere possit, vt ipsi fideicommissario restitatur, cum sua inter sit restitui, que sententia tuisissima est. d. §. vtrum. vbi Alex. Sed pone, relictu est fideicommissum vniuersale Titio & eius hæredibus: an poterit Titius de spe transmissionis disponere, & non hæredibus, sed alteri relinquere? Et Bal. posse respondit, consi. xci. ij. super dictis. ij. vol. quia verba testatoris satis hoc admittunt.

20^o cū legatarius lata significatione possit hæres videri. l. id tēpus. in fi. de vsc. l. in conuentionibus. de verb. signi. Contraria sententia ex eo suadetur: quia, si dixi, tale ius cedi non posse, nec in singularem successiōnem transmitti. Sed tamē opinio Bal. verior est. Quamuis enim hæc spes ad hæredes Titij iustu testatoris pertineat: tamen potest Titius de hæredis sui re disponere. l. vnum ex familia. §. si rem. de leg. ij. teneturque ille factum Titij à quo causam ducit, ratum habere. l. cum à matre. C. de rei vend. nec enim idius ad eum pertinet, nisi sit Titij hæres. Bar. l. vt iurifurandi. §. si liberi. nu. iij. de op. lib. At vbi est hæres, eius factio aduersari nequit. Et hæc, quod ad differentias attinet, satis. Addunt non paucas alias recentiores, quas

apud

apud eos legendas relinquamus.

b) EXAEQVATA.)^o Hodie ergo tam pro legatis, quā

21 fideicommissis, cōpetunt tres actiones. In personam, in rem, & hypothecaria. de singulis igitur videndum est. Et in primis constituenda est conclusio, tam pro legatis, quā fideicommissis agi in personam ex testamento posse. l. j. C. com. de leg. adeundo enim hæres, videtur cum legatarijs quasi cōtrahere. l. apud Iulianū. §. si ex quib. cau. in poss. ea. & ideo subest sufficiens materia huic actioni producendæ. Proceditq; id etiam, quod fideicommissa codicillis relicta sunt, qui testamento sunt confirmati. l. ij. de testa. tit. Ias. l. fi. C. de cod. col. fi. Sed si ab intestato confecti sint, non videtur agi ex testamēto posse, quod intelligendum directō: vtilis tamen actio dabitur. glo. d. l. j. in glo. fi. est glo. in l. ij. verbo, personales. eo. tit. & glo. l. d. l. j. de testa. & in l. j. §. de testa. agetur ergo personali actione ex codicillis, quæ lata significatione ex testamento appellat. Sed an idē in donatione causa mortis erit, vt hæc actio agi possit? & si absenti facta testamēto; cōfirmata sit, verius est idē esse. gl. fi. l. j. C. de dona. causa mor. Bar. l. j. §. de dona. cau. mor. Sed an cōtra hæredē solū dabitur? & cōstat etiā cōtra legatarios & reliquas personas, quæ legato, vel fideicommissio grauate sunt, daji. d. l. j. in fi. dū tamē legatū iam p. ipsos grauatos sit agniti. Nā tum demū censentur quasi cōtrahere. gl. j. in l. Imperator. §. tit. j. l. si legatarius. §. titu. ij. l. conditiones extrinsecus. de con. di. & dem. & ibi glo. j. Translatio enim dominij, quæ illico in legatos fit, nō debet eos ignorantes obligare: & ideo necessaria est agnitio. Nec refert an ipsi legatarij intēnt hanc actionem, an exequutores. constat enim exequutori quoque hanc actionem saltem respectu exercitij dari. Bar. l. si quis Titio. §. titu. j. nume. ij. nota. in l. Lucius. §. j. ad Treb. aliās non datur, nisi ad pias causas: vt inquit glo. fin. in d. l. Lucius. §. j. itemque

22 syndico. l. ciuitatibus. §. eo. vbi Bart. * Sed quid si testamētū ex causa præteritionis sit ruptum? quo casu legata nihilominus hodie conualescunt. authen. ex causa. C. de lib. prat. vbi Bar. col. penul. nu. xvij. & tamen quoque; vtiliter ex testamento agi receptus est: quia iure communi & secundum testatoris mentē conseruantur. l. fi. in fi. §. de hæred. insti. lexq; perinde ea præstari ait, ac si testamētum non esset rescitum. Barto. d. auth. ex causa. Bar. ibi. col. fi. in prin. Fuere tamen qui dissenstrent, & cōditione ex lege nouella agi magis arbitrantur, quia ea est, quæ legata confirmat. arg. l. alle. de hære. insti. Sed

z

& idem

& idem esse traditum est in legatis, que subuerso per contra tabu. testamento, beneficio pratoris coniunctis personis reseruantur. l. j. de leg. preslan. vbi glo. & Barto. ageretur enim, adhuc vtili ex testamento actione, que hoc casu erit pretoria, cum humanitate pratoris sustineatur. Et licet copetere actionem in factum las. censuerit. glo. l. quoties. de prescrip. tamen hac actio eiusdem vtilitatis prorsus erit, cuius actio ex testamento, quia prator ea legata cum omnibus qualitatibus suis seruat. quod j. attingemus. l. duo heredes. l. si dolo. in fin. s. si q. om. causa. Indeq; consequens est, vt idē quoq; respondeamus, cum legata ex edicto debentur, quia quis omnia causa testamenti hereditatem ab intestato possideat. Competit enim tunc quoq; actio in factum ex testamento: vt Bar. censuit. Bar. l. si quis pecunia. si quis om. causa testa. quia lex ait, legata seruari, ac si adita esset ex testamento hereditas. d. l. duo. d. l. si dolo. Et idēd proferet cum omnibus qualitatibus eo quoq; casu ea conseruat. l. j. de recep. vbi Barto. dictio enim, perinde, ad omnes qualitates refertur. vnde actionem etiam in rem concedet ei, cui ab herede instituto legatum fuit. tamen si hereditatem ex testamento adire noluerit. l. si eadem. si quis om. ca. vbi Dy. Oldr. Rai. qua in re non fat rectē disseosir las. Et cum hac actio eiusdem vtilitatis sit, cuius esset, si ex testamento adita foret hereditas, consequens est, vt quo ad fructus & alias accessiones, naturam bonæ fidei habeat. l. in minorā. C. in quib. cau. in inte. rest. vt merito Bar. nihil interesse censuerit, an hoc casu ex testamento, an actione in factum agatur. Bar. d. l. si quis pecuniam. que sententia aduersus Alex. lasonemque vera est. Nam illud in confesso est, quando heres sponte adijt, etiam pro fideicommissō vninerfali ex testamēto vt restituitur agi. licet si non adierit, non nisi officio iud. cogi possit. l. Papi manus. ad Treb. l. si legatus. vbi Bar. eo. tit. * Enumerantur tamen aliqui casus, quibus pro legato hæc actio non competit. Primus est, cum legatum, vel fideicommissum cuiusquam vtilitatem nō respiceret, sed ad honorem, vel autoritatem testatoris referretur. tunc enim non actio, sed officium iudicis solum cōcederetur. l. Quintus. de annu. leg. l. Menia. de ma. test. l. hereditas. de pet. hered. Cuius rei illa est ratio, quia hoc casu hæres aduēdo, non potest videri cum quoquam quasi co-traxisse, cum nullius id intersit. & idē si aliquis probabiliter interesset, aliud dicendū esset. veluti cum pauperibus pro anima legat. l. id quod pauperibus. C. de episc. & cle. vel adicula construy,

construy, sacrisq; operari sacerdotem iubet. maxime enim hæc actio à Iustiniano his legatis concessa est, que pijs actibus sunt deputata. d. l. j. vers. si enim. Censuit tamēd Pona. hoc casu etiā officium iud. dari: quod cū tribus alijs actionibus fauore piæ causę concurreret. Rom. authen. similitur. C. ad leg. Fal. vers. si x. Addit Bar. & id officium aduersus exequotorem concedi, vt huiusmodi legata persolui curet. Bar. l. firmio. §. j. quando di. leg. glo. l. nulli. C. de episc. & cleri. verbo, licentiam. Alter est casus, cum legata sub conditione relicta sunt, eaq; conditio iure specialī pro impleta habeatur. l. i. j. C. de insti. & substi. iuncta glo. sibi, quod extraordinarium. Bart. l. in testamento. ij. de condit. & demonstrat. in col. si. vers. vltimus. quod intelli gendum, si præter testatoris mentem, pro impleta habeatur. l. si peculium. §. si cui. de statuli. vbi Albe. & Benedictus de Plumb. Si enim ex testatoris mente, adhuc ex testamento agē dum esset. l. si. de hered. insti. §. j. insti. de eo cui. lib. causa. Idem si talis conditio pro non scripta haberetur. l. Stichum. §. penul. de statuli. leges enim testamentariæ locum sibi vēdicant, etiam in his que iure duntaxat specialī sustinentur. l. j. §. j. ad leg. Fal. Barto. l. mulieri. de condit. & demon. colun. ij. vers. sed ad hoc. & vers. videtur. vbi Soc. col. v. Huc pertinet & cum quis ea conditione reliquit Titio, vt filium emancipet. cum enim debeat grauamen emolumento compensari, aliis non valeat. d. l. imperator. §. j. l. planē. ij. in si. j. eo. qui patrem granat vt filium emancipet, in re inestimabili censetur grauasse. l. filius. §. secundū. j. eo. * & idēd videretur grauamen illud nō valere. Sed tamen quia hæres aduēdo hereditatem, censetur consensisse, poterit officio iud. cogi. l. si cui legatum. de condi. & dem. §. glo. d. l. filius. §. secundum. cui officio inter eum qui in potestate est, & patrem duntaxat est locus. l. lis. cum glo. s. de iudi. Nam & si quis feruo proprio alimenta legauerit, quia is cum herede actionem nullam iure communis habet, solum officio iud. quadam ex æquitate sibi provide-ri poterit. l. seruos. vbi Bart. de ali. leg. l. fin. §. alio. C. de necess. fer. in glo. ij. Alius quoq; est casus, quo ex testamento agi non posse Artinius credit, scilicet cum iusti legis municipalis legata, etiam hereditate non adita, deberentur. Valet enim huiusmodi statutum, vt desinctorum voluntas exitum habeat. §. si verō expressim. in auth. de heredi. & Falcidia. co. geturq; heres quatenus hereditas soluendo sit, satisfacere legatarijs. & idēd nulla iniquitas hoc casu induceretur. quicquid hic las.

existimauerit. Ego in re dubia hoc statutum interpretarer, vt solum iuris cōmunis regulam corrigere voluerit. l. si nemo, de reg. iu. & ideo non heredem scriptum, qui repudiauit, sed legitimum teneri censuerim, quatenus tamen in hereditate est. l. j. si is qui, ad Treb. l. verbis legis. ibi, rei suae, de verb. si. Merito ergo actione ex testamento aduersus eum directo nō agatur, sed extraordinaria, vel vtili, sicut supra diximus in codicillis, qui testamento confirmati non sint. Illud quoq; receptum videtur, si heredis seruius speciem legatam ignorante domino surripuerit, & vendiderit: nō ex testamento, sed actione in factum aduersus heredem à legatario agi. l. si heredis seruius. j. eo. in princ. vbi Doct. non enim haeres speciem solue re cogi potest, sed seruius pro noxa dando liberatur. vnde propter delicti commixtionem, agi ex testamento nō potest. sed

25 hęc haec tenus. * Videamus nunc quemadmodum in rem actio competat. & constituenda est regula, pro legatis & fideicommissis agi in rem posse. d. l. j. C. com. de leg. j. j. Instit. eo. quia recta via rerum hoc titulo relictarum dominium transit. l. à Titio, de furt. quod non solum lege Iustiniani procedit, sed etiam iure veteri, in legato vendicationis tantum, vt Caius Instituit. lib. ij. ait. Sed & si quis in re certa institutus sit, receptum est ipso iure eius dominum fieri. l. quoties. C. de hered. instit. Bald. l. ex facto. ij. s. de here. insti. Sed quid si deinde res legatario tradatur, an idem dominium remaneat? & Aret. ne gat. l. qui absenti. §. si. de acqui. poss. primum enim ceu fictum amitti, & nouum plenus perfectiusq; acquiri, quam sententiam aliqui tunc probant, cum legatarius actione personali re dari petisset. videtur enim dominio prius iure speciali quaesito renunciaisse. Cy. d. l. j. q. iij. Imol. Pau. Moder. hic. Sed & id falsum ego arbitror. cum enim lex concurrere has actiones sinat, alterius electione alteri non censetur renunciatum. Bal. d. l. j. col. j. Crediderim ergo idem esse dominium, quod olim fidei, seu commento legis translatum intelligebatur. at nunc post traditionem verè, id est, facto partis. l. traditionibus. C. de pact. * Addit Bal. id dominium à testatore in legatarium in continenti transire, adeo vt nec momento temporis à legatario interim absit. l. sed si danum. §. sed & creditor. vbi hęc habentur verba, Nam quasi praeuenerit, & ipse seculi egerit. quorum sensum hunc esse puto, id est, haeres serui creditor perinde ex serui peculio deducet, quod sibi debetur, ac si praeuissit alios serui creditores, & contra seipsum egisset, sicq; si

bi

bi debiti consecutus esset. de pecu. & ideo qui grauius est re situiere, quod post mortem suam superesset, sicut in vita alienare potest. auth. contra rogatus. C. ad Treb. vbi Bal. col. si. ita & legando: quia nō dicitur superesse legatum, cum statim ad legatarium pertineat. quod & Alex. respondit. consil. xiiij. in j. l. a filia. in h. ad Treb. Ego tamen subfisso: quia huius legati dies non nisi post mortem cedit. l. vnica. §. in nouissimo. C. de cad. tol. Vnde satis hoc dicitur superesse post mortem. l. si. vers. qui neminem. de condit. insti. suadetq; id voluntas testatoris, quae aliàs facile eluderetur. l. Titius. ad Treb. quod & Corne. probat. d. auth. Nam & si verum sit, momento tantum temporis dominium apud heredem residere, per personam tamen heredis, seu per scintillam transit. Vnde videmus confundi actiones, ideoque pristinum ius legatario restitui debere. l. huiusmodi. §. ades. l. legatum est. §. h. j. eo. quod Petrus tradidit, à quo nostrates manifesta calumnia discesserunt. Etenim licet hoc dominium statim à morte testatoris in legatarium transeat, hoc quadam fictione est, quae ex translatione oritur, ab agnitione retro ducta: verè tamen in hereditate remanet, do nec ea per heredem adita sit. l. legatum ita. j. tit. j. quo casu confirmatis aditione tabulis, iuris nostri autoritate transfertur. l. seruum filij. §. j. l. si tibi homo. §. cum seruus. j. eo. At vbi legatarius agnouit legatum, tunc etiam irreuocabiliter propter consensum suum efficitur dominus. l. ei qui ita hereditatem, de condit. insti. Ante verò quam agnouerit, conueniri tanquam dominus non poterit. l. legatarius. in fi. j. eo. nec aditione furti, ex persona serui legati tenebitur. d. l. à Titio. & l. si seruus legatus. de nox. nec ipse vice verà furti contra heredem ager, cuius seruus rem legatum surripuerit. cum enim alio quo respectu res illa adhuc heredis esset, lex fati esse existimauit, si actione in factum legatario consuleret. quod Rogerius tradidit. l. si heredis seruius. j. eo. Vnde & haeres legatum speciei testatori factum, repudiare potest, sicque impedire, ne in eum transeat, cui testator ignorans legauit. quod verba legis aperte indicant. l. si fundum sub conditione. §. si Titius. j. eo. Sicq; apparet, ius adhuc in eo esse, quamuis non ideo minus aestimetur hereditas, quòd legatum repudiari posset: in partem enim suam imputat haeres id quod repudiauit. l. liberto octoginta. vers. neque referre. de bo. lib. per doct. in l. si mihi. in princ. j. eo. Sed* & hinc est, quòd occiso seruo legato ante aditam haereditatem, legis Aquiliae actio non legatarij, sed heredis est. l.

z 3

hinc

huic scripturæ. ad leg. A qui. qua ratione hæres fructus rei legata ex die mortis non debet. tanquam ex re legatarij perceptos. sed à die moræ duntaxat. l. si quis seruo. j. tit. j. l. equis. de vsu. seu lit. contestate. l. si. C. de vsu & fruct. leg. l. questum. §. si. j. eod. Idemq; in partu ancillæ legata. vel fecti pecorum. l. apud Iulianum. §. item partus. j. eod. l. Paulus. §. de vsu. nisi verè iam dominium in fideicommissarium transisset. puta restitutione iam facta. l. nihil. in si. j. eod. nec enim hoc iure prius dominium fideicommissi quærebatur. l. Herennius. j. de vsu. Sed cur à die aditæ hereditatis non debentur ipsi fructus. cum tunc legata confirmarentur. dominusq; legatarij conualescat? respò deo. quia hæres ipse aliquatenus est dominus. & credere potuit legatariu non accepturum. l. Titius. j. de actio. emp. vbi glo. ij. deò non nisi ex mala fide præstabitur. Quod si qua acquisita à seruo legato post aditam hereditatem fuerint. etiã ante moram propter potestatem dominicam. quæ autoritate legis inducitur. ipsius legatarij erunt. d. l. quod seruus. j. titu. j. d. l. questum. §. si mili. j. eod. cum secus sit in his quæ ante aditionem seruus habuit. d. l. si tibi homo. §. cum seruus. qua tamen in re controuertunt Doct. d. l. apud Iulianum. Et hinc infertur. veram esse illorum sententiam. Bal. & Cor. d. l. j. qui eò currere actionem in rem & personalem idèò existimant. quia actio in rem. ratione dominij competit: quod iure speciali absq; actu naturalis lex in legatariu transfuit. argu. l. in bello. §. si quis seruo. j. de capt. Actio verò ex testamento. quia hæres ad tradendum tenetur. & aliquatenus etiam ad dandum: cum ius aliquod in eo adhuc residet. sicq; hæ actiones origine non repugnant. sed exercitio. l. cum filius. §. varijs. j. titu. j.

28 sed hæc hæc tenent. * Enimuerò adèò vera est supra scripta regula. vt etiam in legato. quod iure tantum speciali sustineatur. procedat: dominusq; transeat. & vindicatio detur: qualia sunt legata. quæ omnia causa testamenti prætor tuerit. l. si eadem. §. si quis om. quicquid hæc in re aliqui controuertant. potest enim prætor dominium directum transferre. l. ij. in fin. si ex nox. causa. Bartol. ij. de bono. poss. vel legata. quæ coniunctis personis referuntur. l. j. de leg. præst. vbi Bar. vel quæ si sunt. vitiatæ. ppter errorè testatoris institutione. l. si. de har. insti. in quibus conditio pro impleta habetur. l. Titio fundus. de condi. & dem. vbi Castr. Quod si contra voluntatem testatoris sustineretur. fortè secus esset. quod infra attingam. Sed & nihil refert. an dominium illud penes testatorè esset.

sed

sed reuocabile. adhuc enim in legatariu transire receptum est. d. l. si fundum sub. §. si Titius. licet aliàs dominium reuocabile. non tamen facile in alterum transeat. vt Bal. sentit. l. si. §. de cond. insti. in glo. verbo. filio. in fi. vbi Bal. quod ego intelligo. nisi hæres repudiet. Nam & si ad tempus legatum sit. locus erit regule. & finito tempore. ipso iure reuertetur hodie dominium ad hæredem. l. si. C. de lega. authent. cui relictu. in fi. de indict. vidui. tol. quod iure veteri secus erat. Doct. l. sed si non seruis. ad leg. Fal. Imol. l. si post. §. si. j. eod. nisi in donatione causa mortis. l. si mortis causa res donate. j. de cau.

29 si mortis. * in qua testator propter retrocandi facultatem non censetur omnè ius à se abdicasse: quod alibi docuit. l. traditio. nibus. C. de pact. Et quod in rebus dicitur. in actione quoque ad rem quam testator legauit producendum est. vt abiq; alia cessione transferatur. Doct. l. ex legato. C. de lega. Bal. l. si creditoris. C. de fideicom. Sed & si testator rem viuacere ceperrat. hæresq; ipse possessionis continuatione dominium acqui fuerit. in legatariu transire statim receptum est. glo. l. j. §. si. de eo per quem fact. sufficit enim ius ipsum post mortem acquisitum esse. vt in legatariu transeat. l. antepenul. §. de vsu. fru. dum tamen iuris interpretatione perinde habeatur. ac si à testatore acquisitum esset. l. si alienam. de dona. causa mortis. l. cum hæres. j. de diuer. & temp. præscr. quicquid in casu simili Bal. Nouell. * distinxerit. tractatu dotis. viij. parte. vj. speciali.

30 col. iij. * Sed quid in Publiciana dicendum? & constat. instar vindicationis concedi: & idèò ex testatoris persona competere legatario Publicianam. l. j. vbi Bar. in fil. cum sponus. §. j. de publ. dum probet habuisse testatorem quasi dominium. id est. rem testatorij cum titulo & bona fide traditam. ex persona verò ipsius legatarij. cui res adhuc tradita non sit. nõ competit. l. eum qui. §. si. de publ. & hæc receptior est sententia. secundum quam ex facto Alexã. respondit. consi. xcviij. col. fi. in ij. Sunt tamè qui factu specialiter absq; traditione transferrè dominij in legatis. ita etiã absq; traditione Publicianã cõpetere censuerunt. Ioan. Fab. §. sed ista. numero xij. Institut. de act. Cor. consi. cxvij. col. pen. in secundo. Bal. Nouellus vbi supra. Sed quæ contra regulas inducuntur. ad consequentias non debent trahi. l. quod verò contra. de leg. Sed & grege legato. qui vniuersitas corporum est. non est dubium. ius statim legatario acquiri. & gregem ipsum vendicari posse. l. si gregem. j. eod. In fideicommissis quoque vniuersalibus nouem casus enumerantur

tur, quibus speciali ratione ipso iure actiones transeunt. l. pen. §. h. C. ad Treb. Censuit tamen Soc. non id prius fieri, quam fideicommissarius sciat & velit. l. j. §. sed & quoties. l. ad Trebe. 31 vbi Soc. Sunt * tamen aliqui casus, quibus supra scripta regula non procedit. Et in primis in legatis, vel fideicommissis vniuersalibus, non esse ei locum, omnes consentiunt. s. nu. xxvij. & versu. nisi verè, supra enim ostendimus, non nisi facta saltem verbo restitutione, ius in re transire. l. facta. restituta. ad Tre. vnde consequens est, vt idem sit in legato quotæ hereditatis, l. si quis seruum, in fi. j. tit. i. Idem & in legato omniū bonorū, & hoc enim vniuersale censetur. l. quoties, in fi. de vflu. l. cogi. ad Treb. ne qui emolumentum habet, etiam incommoda non consequatur. Sed quid in legato peculij? & cum mixturam inris habeat, Bar. in rub. s. sol. mat. ad fi. nu. xxij. versu. quare dic. acceptatione opus est, quia subsēcuta, tunc singula corpora vendicari poterunt. l. si peculium. de pecul. leg. l. veditatio. de rei vendic. Ceterum & propter solutionis incertitudinem, huic actioni locum non esse constat, vt cum quis partem bonorum legat: quamuis enim id legatum vniuersitatis dici non possit, quia deducto are alieno intelligitur. l. si quis bonorum. j. eod. tamè quia electio est heredis, rem aliquam, aut plures, an verò estimationem præstare velit. l. non amplius. §. fi. vbi Imol. j. eod. non potest dominium ipso iure transferri. Quæ ratione & in legato quantitatis idem responsum est, nisi cum pecunia tanquam certa species relicta proponeretur. l. sed si certos. j. e. tunc enim non lubet incertitudo, quin illam et solui debeat. l. j. §. si decem. vt leg. no. cau. Huc pertinet etiam rei in genere legatum. cum enim heredis sit electio, non potest legatarius dominium in vna inagis specie quam alia prætere. l. legato generaliter. j. eo. quod etiam in alternatim legatis eadem ratione dicendum est. l. apud, de opt. leg. l. huiusmodi. §. Stichū. j. eo. Alias si diceremus, statim alterius dispositionis dominium transisse, aliamque partem hæres eligeret, iam prior translatio elusoria fuisset. Sed quid cum testator duobus eadem rem legat, hoc acto, vt solidum vterque habeat, quo casu alteri res, alteri estimatio debetur. l. si pluribus. in fi. vbi Bar. nu. ij. j. eod. an statim transeat dominium? & Bar. negat transire, cum enim electio ei seruanda sit, qui prior egerit, propter incertitudinē nō potuit dominium ante transferri. Solum ergo tunc transferretur, cum quis præoccupauerit, quod & tunc procedit, cum expressim actum non est, vt solidum vterque habeat, sed simpli-

citer

citer alter alteri re coniungitur. l. iij. ij. responso. ibi versu. & si prius. Et ratio est, quia si dominium statim fuisset translatum, legatum vie non sustineretur, sicut in priori casu dicitur, cum seruitus per partem acquiri non possit. j. de ser. leg. l. vnica. §. vbi. versu. si verò non omnes. C. de cad. toll. vbi Angel. Quod si partes sibi per concursum iam faciant, amboque egerint, tunc pro dimidia in quemlibet transibit dominium. d. l. ij. j. res. p. in fi. vbi Bart. * Fuere qui hac ratione in legato vsufructu non transire in continenti ius existimarent. Aret. hic. quia lex incertum esse vsufructu ait. l. vbi. §. fundi. de verbo. oblig. & idè quanti actoris interest agi. l. ij. §. si vsufr. pet. Sed hæc sententia communiter reiecta est. constat enim quod s. ostendi, etiã seruitutum legata ipso iure constitui. l. si partem. §. j. quemad. ser. ui. amit. & idè cas à legatario vendicari posse. l. si Titio fundus. de vsufr. leg. nec verū est ad id quod interest agi, quia ipso iure non constituitur vsufructus. sed quia id petitur, quod retro quis consequi debuit, quotidie enim nouus dicitur vsufructus. l. si vsufr. mihi in biennium. de vsufr. leg. quod alibi declarauit, in lege ij. §. j. de verb. obli. Defendit tamen hæc sententia potest, cum non cōtineret à testatore, sed ab herede relictus est vsufructus, quo casu non ipso iure transit, sed factò heredis opus est. d. l. ij. & l. iij. si vsufr. pet. d. l. ij. §. dare. de vsufr. l. si quis vsufructus de vsufr. leg. vt s. censui. Rursus defendi potest in vsufructu earum rerum, quæ vlu consumuntur, in qua re duplex est opinio. Sunt enim qui tum demum transire dominium aiunt, cum res ipse sunt tradite. l. si tibi vini. de vsufr. earum re. ibi proprietates ad legatarium transferri debet. si debet transferri, ergo non transiit ipso iure, quod ex factò respondit Mathe. in consilijs Anch. cccxviij. & l. a. recentioresque probant. Sunt rursus qui etiam ante traditionem transferri putent, dummodo oblata sit cautio, quæ hoc in vsufructu substantiæ pars est, §. cæteræ. Instituit. de vsufr. videtur enim hoc casu proprietates ipsa rerum esse legata. l. si. de vsufr. earum rerum. Vnde perinde est, ac si testator dixisset, habita cautione, do tibi talem proprietatem. & ita sensit Alex. Socinusq. Ego priorem sententiam sequor, quæ communis est, quia lex hoc casu vendicationem fructuario nō dat, sed proprietario. l. j. §. si decem. vbi Bart. j. vt leg. no. cau. transfératurque in fructuario dominium, non testatoris voluntate, sed s. C. necessitate, vt meritò non ipso iure, sed per traditionem transeat. Putarim tamen pro harum rerum pensionibus, aduersus debitores vtilem saltem actionem post oblatam heredi cau-

2 5

tionem

tionem dari. l. vxori vsufructu. verbo. praestabitur. de vsufr. leg. l. ex legato. C. de lega. quod Anch. respondit. consil. iij. Sanè constat. cum de legato rei incorporalis agitur. non vocationem competere. sed concessoriam. ea enim in rem actio quoque est. l. vi frui. si vsus. pet. Illud quoque receptissimum est. vt ita demum dominum legati transat. si testator ipse erat dominus. Vnde si quis rem alienam legauerit. non competit legatario vendic. l. cum rem aliena. C. de leg. nō enim testator ius quod non habebat. transferre potuit. l. si vnuerse. C. eod. aliās vero domino euidenter noceret. l. id quod nostrum. de regu. iu. Sed quid si ipse dominus testator consentiret? & Angel. in d. l. j. C. com. de leg. adhuc non transferri dominum credit. quia veri domini consensus. translationi non sufficit. sed legitimis

33 traditionibus opus est. l. traditionibus. C. de pact. * Aliud enim est alienare. aliud simplicem consensum adhibere. l. aliud vendere. de reg. iu. Receptum tamen est. si res ad legatarium pertineret. cum exceptione propter domini consensum tutum esse. l. sicut. §. venditionis. in quibus causis. Bal. l. j. C. de sacrosan. eccle. col. iij. Poterit & contra heredem agere. vt sibi actionem mandati aduersus dominum cedat. quod Bar. censuit. l. cū quis decedens. in princ. §. tit. ij. Sed quid si haeres rem alienam legatam emit. nunquid statim dominium in legatarium transibit? & constat nec tunc transire. l. Titio centum. in princ. vbi Bart. de condit. & dem. cum tempore mortis testatoris in eius hereditate aliquo modo non esset. vnde non potuit transferri. non enim satis est. quod dominium emptione in heredem transierit. cūm consuet nec rei quidem heredis quam testator legauerit. dominium ipso iure legatario acquiri. Bart. & Doct. in l. si haeres feruus. §. eod. nisi consentiente haerede legauerit. ea; res penes dominum esset. l. quaedam mulier. de rei

34 vend. Quod igitur lex ait. de re heredis perinde ac sua. posse quemlibet disponere. §. non solum. Insti. de leg. solū de actione personali intelligitur. non autem de domini translatione. Sed finge mulierem constante matrimonio decedentem. mihi fundum dotalem legasse. an ea mortua dominium in contenti in me transibit? & Bal. Nouellus respondit. non transire. in tractatu dotis. parte xij. quæstione v. col. xvij. cūm enim tempore mortis adhuc ipsa non esset domina. non potest in me transferri. Nam & privilegium. quo dominium fundi dotalis ipso iure in vxorem reuertitur. l. in rebus. C. de iud. locum non habet. cum ipse maritus est superste s: quia tunc ea mortua

tua:

tua. cessat dotis fauor. Bar. l. Nescennius. §. si fundum. de re iud. quod alibi dixi. in l. sol. mar. Ceterum dubium non est. quin & in hac domini translatione. plurimum testatoris voluntati tribuatur. vnde potest ipse eam translationem arbitrari suo moderari. Sicut si disponat. ne ante apprehensam possessionem dominium transferatur. valebit dispositio. quod Bal. censuit. l. ij. C. vtr. poss. lega. qua ratione si in diem legauerit. satis mens eius argui potest. nolle vt ante diem dominium transeat. l. Sēpronius. Atralus. de vsu. leg. & ibi Bar. Nam & trāslatio domini. quædam legis exequutio est. quam lex nō solet ante diem facere. vt Bal. hic ait. Vnde & in legato conditionali idem est. vt ante conditionis euentum. nullum dominium transferatur. adeo vt si ex mora heredis efficiatur purum. adhuc non transeat. quod Bar. certo casu annotauit. l. si tamen. §. tit. j. vbi Barto.

35 Sed quid in legatis tacitis dicemus? & regula est. * parem esse taciti & expressi virtutem. l. cum quid. si cert. pet. & ideo in eis quoque videtur ipso iure dominium transferri. l. si fundū sub conditione. §. qui fundum. §. eod. l. binas. j. de ser. vrb. præd. vbi Barto. probat ad si. verfic. prædicta. & Cast. Nam & si rem meam ab ecclesia conducam. vsu tacita donatione in ecclesiam dominium transferatur. Bar. l. si rem aliquam. de acqui. poss. inume. ix. Sicut ex litis æstimatione. quæ tacita venditio est. & sicā traditione transferitur. l. hæc si res. inuncta l. præcedenti. l. si culpa. de rei vend. & ita Imol. Areti. & Alex. hic censent. * Sed aduersus hos stat sententia communis. propter Pauli responsum. qui legatario vsufructus ipso iure iter nō ceteri concessum ait. quod tacite in consequentiam legati debetur. l. seruum filij. §. si. j. eo. Sed ego s. docui. plurimum referre. an testator seruitutem ipse directo legauerit. an ad eam constituentem heredem dānauerit. vt primo casu seruitus ipso iure transeat. d. l. si partem. sequenti. non æquē. l. ij. si vsus. pet. At si ipse tacite legat. si seruitutem iam antea habebat. vt quia cōtinua esset. ipso iure tunc quoque transibit. l. j. de ser. leg. vbi Bar. numero iij. Idem si fundus seruiens heredi remaneret. satis crediderim. ipso iure videri seruitutē impositam. l. j. verfic. sed si vsufructus. vbi gloss. in verbo. praestetur vsufructus. si vsufructu. peta. Nam & idem videmus. si seruitus non per heredem alteri præstanda. sed sibi retinenda est. d. §. qui fundum. l. testatrix. in principio. si seruitus vendicetur. Bartolus dicta lege prima. Quod si alteri præstanda est. tunc quoque ipso iure censetur constituta. cum verba testatoris aliquo modo hoc inferunt. d.

§.

§. qui fundū. ver. nō secus. d. l. j. ver. Vlpian⁹ notat. de seruit. le-
gat. Alioquin in re obfcura, ea fit interpretatio, vt hæres poti⁹
grauatus cenfetur. l. damnas. §. j. verbo, exigere ab herede. de
vfufr. leg. ficq; ipfo iure legatū nō tranfeat. quod fupraferipto
Pauli refponfo est. d. l. feruum. §. fi. Vnde confequens est, vt le-
gatarius fundi dominantis, aduerfus collegatarium hoc nomi-
ne agere nequeat. glo. l. iij. §. fi. loci. de adim. leg. fed aduerfus
hæredem tantum, qui fi fundum feruientem adhuc non tradi-
dit, tutus erit exceptione, nifi legatarius aditum fructuario præ-
fret. d. l. damnas. §. j. Si verò tradidit, cogetur aditum redime-
re. d. l. feruum filij. §. fi. tacita enim hæc testatoris voluntas, que
ex quadam confequentia inducitur, exceptioni fufficit, non
autem actioni confefforia. Quod & in fimili cafu, cum mens
testatoris ex fola enunciationis coniectura colligitur, traditū
est. l. emptor. §. fi. de rei vend. & ibi Bar. declarat. Idemq; cum
feruo peculium deducto ere alieno legatur, Barto. tradidit. l. fi.
peculium. §. j. de pec. leg. vbi Barto. nume. v. Merito ergo fu-
praferiptis cafibus in legatis tacitis ipfo iure dominium non
transibit: ficut nec tunc tranfit, cum non ex voluntate domini,
fed potius quadam ex neceffitate legis, aut S. C. debetur. d. §. fi.
decem que in arca. vbi Bart. Caterūm & cum testator grauauit
hæredem, vt rem hereditariam Titio vendat, non nifi fecu-
ta venditione, traditioneq; dominium transferetur: quod ad-
uerfus Bar. in l. vxorem. §. agri plagam. à Doctōribus crebri-
or calculo traditum est. Illud quoq; in confeffo est, legatum rei
quæ penes legatarium fit, non inducere vt is actione in re ex-
periri poffit. d. l. emptor. §. fi. huiusmodi enim actio, poffiden-
ti non datur. §. a que. ver. fi. ei. Infti. de act. qua ratione etiam pro
legato liberationis vendicatio nulla competit. gl. Bar. & Doc.
d. l. j. C. comm. de leg. Superest vt nunc videamus de hypotheca-
ria. & regula est, in quibus cafibus pro legato fideiq; commif-
fo actio personalis datur, in ijsdem & hypothecariam dari. d. l.
j. in fi. C. comm. de leg. accessoria enim personalis est hæc actio,
& ideo cum ea cōcurrit. §. fed neq; auth. de fideiuf. & quidem
non in folidum, fecundum noſtram communem. l. j. C. fi vnus
ex plu. hæred. fed pro portionibus hæreditarijs, ficuti hæc per-
sonalis datur. d. l. j. vbi Bar. oppo. pe. com. de leg. C. Sed an iure
veteri hæc hypotheca in legatis erat? & fuerint non pauci, qui
fuisse cenferent. l. creditoribus. de fepa. bo. Bar. hic, licet fecus
in fidei commiffis eſſet. Aliqui tamen veterum & ferè recen-
tiores omnes difſentiunt: quia Iuſtinianus vñ vno in loco hæc
fc

ſe actionem donaffe atteſtatus eſt. d. l. j. & l. ij. & l. fi. §. fed quia
noſtra, eod. tit. & l. fi. C. de faeofan. Nec obſtat lex, qua legata-
rios habere pignoris cauſam dicitur. d. l. creditoribus. quia de
pignore prætorio, abſque dubio intelligenda eſt: ſi enim lega-
tario cautio communis non præſtaretur, in poſſeſſionem mit-
tebatur. l. filio. in fi. vt leg. no. prætoriumque pignus conſtitue-
batur. l. non eſt mirum. vbi glo. de pig. act. & ideo ſua intereſſe
poterat ſeparationem bonorum peti, cum ſi ex teſtamento hy-
pothecam habuiſſet, remedium illud minimè fuiſſet neceſſa-
rium, cum omnino creditoribus hæredis fuiſſet prelatuſ. & ta-
men conſtat iure veteri non præſertim. iſ cui. §. qui prior. vt
in poſſ. leg. vbi prior in poſſeſſionē miſſuſ eſſet. l. ſi poſtquā.
C. vt in poſſ. leg. l. ij. C. qui poti. in pig. veterior ergo eſt hæc ſen-
tentia, licet prior, propter Bar. autoritatem videatur receptor.
Sed an in ipſa re legata poſſit legatarius ius hypothecæ præte-
dere: & plerique conſueſcunt non poſſe. glo. in verbo, in mul-
38 tis. Bartol. Bald. d. l. j. Nō * enim adde res poteſt iure domini
ſimul & pignoris ad eundem ſpectare. l. neq; pignus. de reg.
iur. Fuere tamen qui contradicerent. Petrus, Cy. Iaco. Ang. Sali.
Paul. & Raph. in d. l. creditoribus. cum enim id dominium per
traditionem ex regula communi tranſlatum non fit, abſurdū
non eſt, ſi cum pignoris iure concurrat. d. l. in bello. ſi quis ſer-
uum. vbi Bar. in fi. & in l. inden. qui poti. in pig. Ego diſtinguen-
dū cēſeo, vt ſi legatarij interſit, hypothecaria potius experiri,
vt quia alia actione præſcriptione ſubmoueantur, poſſit iure
pignoris adhuc admitti. l. ij. C. de luit. pig. l. cum notiſſimi.
C. de præſer. xxx. vel xl. ann. in princ. & duobus §. ſequentib⁹.
id enim fauorabiliſ eſt legatario, ad quem fauorem attendiſ-
ſe Iuſtinia. apparet. d. l. j. aliāſ verò fecus, ne abſque manifeſta
39 vtilitate, à regula iuris recedamus. d. l. neque pignus. * Sed
quid in legatis, pro quibus officium duntaxat iud. concedi-
tur, an hypothecaria competat? & receptor eſt opinio: vt qua
ratione hæres officio iudicis cogi poteſt. l. hæreditas. de pet.
hæred. eadem & res ipſe affectæ cenſentur. l. de pollicitatio-
nibus. in fi. de pollicita. & ſicut officio iud. accedit fideiuſſor.
l. ſi quis pro eo. §. j. l. Marcellus. vbi Bar. ibi, nume. iij. de fidei-
iur. ita etiam hypothecariæ accedat. Lex enim ſimpliciter ait
hypothecariam dari, in quantum personalis actio competit. d.
l. j. in fi. quæ verba perſecutioni quoque, ſeu officio iud. con-
ueniunt. quod nihil aliud eſt, quam personalis actio, licet extra-
ordinaria. l. actionis verbo. de verb. ſign. l. pe. cum glo. fi. C.
de

40 de liber. & eodem lib.* Vnde consequens est, vt cum legata ad pias causas, hodie etiam non adita hereditate secundum aliquos officio iud. debeantur. c. nos quidem. c. si heredes. extra, de testa. Bald. l. j. in fi. C. si quis om. cau. etiam hypothecaria pro eis competat. Verius tamen & receptius est, huiusmodi legata, non adita hereditate desicere, nisi adiectio bonorum impetretur. Ang. Imol. l. qui filii. §. j. de hered. insti. l. si. eam quam. C. de fideicom. Eadem ratione arbitror, si lex municipalis generaliter statuatur: quamuis non adita hereditate legata deberi, hypothecariam quoque cōpetere. idq. propter verba legis, quibus dicitur, legata deberi. l. pecuniae. §. si. de verb. sign. quomodo docum. ergo debeantur, siue conditione ex lege, siue officio iud. accedere hypotheca tali debito potest. Alex. h. c. Vnde & contra hereditatem iacentem agatur. l. ad diem. in fi. vbi Alexan. de verb. oblig. & si datus ei sit curator, poterit legatarius vtiliter contra ipsum experiri. l. ij. de cura. bo. dan. Sed an pro liberatione hæc dabitur actio? & non videretur. sicut nec vendicationem quidem dari. S. diximus. gl. & Barto. d. l. j. verbo, super his. satis enim debitori esse debet, quod exceptione sit tutus. Nam & hoc casu cogi ad cauendum hæres non potest. l. j. si debitori. vt in poss. leg. videtur que hæc magis probata opinio, à qua tamen sunt qui dissentiant. cum enim pro tali legato detur personalis in heredem actio. l. iij. §. nunc de effectu. de lib. leg. certè & hypothecaria dari debet. & licet non cogatur hæres cauere, potest tamen cogi, vt per contractum debitorem liberet, quod & Richar. Cy. Cor. Decretius, aliique recentiores existimant.* Sed quid sit testator pro legato specialiter rem aliquam obligauit, an adhuc competet in reliquis bonis generalis hypotheca? & Dy. censuit non competere. l. fundus. de annu. leg. vbi Dy. & Raph. quia dispositio hominis, prouisionem legis impedit. l. si. C. de pact. conuen. & quia testator in re certa hypothecam concedendo, videtur in reliquis prohibuisse, quod facere potest. glo. & Doc. l. ij. C. vt in poss. leg. Sed tamè Barto. censuit, que Pont. se cur* est, singulari ccccxcij. Et mihi placet arg. d. l. fundus. & l. j. C. si in caus. iudi. vbi prouiso iudicis, per quam pignus constituitur creditori, in bonis debitoris, nõ tollit precedentē obligationem, sed illam potius adiuuat: sicque creditori plenius esse prouisum dicitur, vt plenior legis prouiso non censetur factio testatoris submota. l. j. §. vnde queritur. vbi Barto. in princ. iuncta glo. in verbo, absurdum. de publica. prius tamen aduersus

aduersus bona specialiter obligata agere legatarius debet: vt quod inde seruare non poterit, aliunde demum consequatur. l. ij. C. de pigno. Huc accedit, quod testator specialiter vni fundum legans, non videtur hypothecam alijs legatarijs in eo concessisse. gloss. d. l. j. verbo, in multis. verum hoc tamen. l. si fideicommissiorum. vt in poss. leg. quod intelligunt aliqui, etiam si legata sint vltra vires hereditarias, vt in l. si quis testameto. §. j. vbi l. j. eo. l. si verò composita. vbi Bal. de test. mil. Quibus tamen ego facile non assenserim, quia lex simpliciter fieri hoc casu contributionem legatorum ait. l. quarebatur. verum dicebam. vbi Alexan. col. si. §. ad leg. Fal. Sed an contra bona hæredis hac actione experietur legatarius? Et lex de bonis testatoris tantum loquitur. d. l. j. in fi. si tamen hæres cōrumax fuerit, lapsus sex mensibus pignus pratoricum in eis compositum hoc nomine poterit. l. certa. C. vt in poss. leg. An verò res hæredis possit testator hypothecæ subicere? & constat non censi in dubio hoc à testatore factum. l. Paulus. in princ. de pignor. Sed quid si expresse fecerit? & saltem vtiliter posse dicendum est. l. si Titio. §. de pig. quia debet hæres auctoris sui affirmationem probare, ne mendax videatur. l. rem alienam. §. de pig. act. verum est idem dicendum, qua tamen in re, magna est altercatio. l. si Titio. C. qui pot. in pig. q. iij. vbi Bar. verum & nota. Alexand. l. si heredis seruitus. colum. ij. verum in

41 eadem glo. j. eo.* Sed an fideicommissario vniuersali ante restitutum hereditatem concedi hypothecæ? & cum ei concedatur personalis, consequens est, vt etiam hypothecaria detur. authentica, contra rogatus. C. ad Treb. quod & l. ascensit. in rub. j. ad Treb. in fi. Addunt aliqui, nõ solum pro bonis que in dominio testatoris erant, eam cōpetere, sed etiam in re quam bona fide testator possideret, tamen si sua non esset. l. si inter. §. j. de pign. Ioã. Fab. §. sed olim. Insti. de leg. numero ij. Nam satis est, rem per ipsum testatorem, ad heredem peruenisse, vt hypothecaria competat. neque lex requirit, vt testator fuerit dominus. d. l. j. in fi. vbi Ang. neque id mirum est in hypothecaria generali. l. & qua nondum. §. quod dicitur. de pig. vel etiã legali, que & alias in rebus alienis contrahitur. l. satis. C. in quib. cau. pignus. Sed* an pro legato condicionali competet hæc actio ad res interim alienatas? Et Bal. Nouell. censuit non cōpetere, in tractatu dotis. parte x. in fi. cum enim tunc, id est, ante euentum conditionis, valeret alienatio. l. si. §. pe. C. com. de leg. eueniente deinde conditione, nõ debet legatario concedi,

cedi, vt ex hac tacita hypotheca, extraneos possessores inquit
 44 ter. * cū in legatis, conditio existens non trahatur retro. l. j.
 §. ferui. ad Sylla. Bar. l. si filius. in princ. de verb. obli. si bique
 imputare legatarius debeat, qui pēdente conditione nō com-
 pulerit heredem ad cautionē. l. j. vt leg. no. Sed hanc senten-
 tiam recentiores omnes improbant. Rui. Cro. Niger. hic. Ra-
 pha. d. l. creditoribus, quia constat in conuentionali hypothe-
 ca, quæ causa legati concepta sit, & idē eius naturā imitetur,
 nihilominus retrahit cōditionē. l. qui balneū. vers. sed si hē-
 res. qui pot. in pig. Et quia in hypotheca expressa retrahit.
 l. quæsitum. §. pe. vbi Imol. §. eo. ergo & in tacita, quam instar
 expresse lex induxit. aliis fraudari legato suo facile legatari-
 us possit, si rebus hereditarijs ab herede alienatis, eueni-
 ret conditio, hæres quæ nō soluendo esse cōpisset. Merito ergo
 recentiores aduersus Nonellum sequor, per d. anth. contrā
 eum rogatus. ad Senatuscon. Treb. Sunt tamen qui illum de-
 fendunt in legato fructuum, seu vsurarum. quōd in potestate
 hæredis est, eas non debere, si sortem soluat. d. l. qui balneum.
 in princ. l. potior. eo. tit. Finge legatum esse fundum, vel pecu-
 niam sub conditione, & post conditionis euentum, hære-
 dem fuisse in mora, quo casu tenetur ad fructus interim per-
 ceptos. l. quæsitum. §. h. j. eo. teneturque ad vsuras. l. si quis ser-
 uo. j. tit. j. tunc hypothecaria non competit legatario pro hu-
 iusmodi fructibus, vel vsuris: quia hæres soluere potuit sor-
 tem. vt hic Socinus sentit. Soc. consi. xli. in iij. Sed hæc ego ali-
 45 bi, ceu commentitia consultau. d. l. si filius. de verb. obl. * Sed
 quid in legatis quæ iure speciali aduersus testatoris volun-
 tatem sustinentur, an pro eis dabitur hæc actio: veluti cūm tes-
 tator legauit sub conditione mulieri, si non nuberet: quam
 conditionem lex rejicit. l. mulieri & Titio. de condi. & dem.
 Et Ang. negauit dari hypothecam, quoniam Iustinianus eam
 se concedere ait, vt voluntatem testatoris teneatur. At hic lega-
 tum aduersus voluntatem valet. quod & Crocus censuit. Sed
 in diuersam sententiam Raph. Alexanderq; transit: cūm enim
 testator legatum fecerit, & lex conditionem rejiciat, in cæ-
 teris legatum nature suæ relinquatur. l. j. §. ad leg. Falc. vbi
 Ang. & Raph. Ego dubito, & in re ambigua plurimum Ange-
 lo tribuo. arg. d. §. si decem quæ in arca. vbi Bar. quia tale le-
 gatum magis ex legis necessitate, quàm ex testatoris volunta-
 45 te debetur. * Hincq; consequenter attingunt aliqui, an si filius
 in re certa institutus sit, sicut in ea re hypothecam habet, ita &

pro

pro legitima supplemento habeat. & videtur habere: cūm id
 supplementum perinde habeatur, ac si à testatore relictum es-
 set. quod aliqui responderunt. Fulg. consi. lxxxiiij. Anna. lxxvij.
 Dec. cccxxv. Rui. hic. quam sententiam ego probare non pos-
 sum: constat enim legitimam, propria natura hypotheca pri-
 uilegium nullum habere, idque siue tit. institutionis debeatur,
 siue quoquo alio, quod Bar. Alex. cæteri traderunt. Bart.
 l. in quartam. col. fin. vers. quæro si aliqui eide relictu. ad leg.
 Fal. Hæres enim & legatarij compelli possunt ad supplemen-
 tum legitimam, conditione ex lege, omnimodo. C. de inoffi.
 testa. vt Alex. ibi dicit. in col. pe. ergo non habet hypo. nam
 si haberet, per illam hæres, & legatarij compellerentur, non
 autem cōditione ex lege. Bar. verō melius probat in l. ij. nu.
 iij. C. quād. & quib. lib. x. Cūm ergo hæc titulus nulla debeatur
 hypotheca, non est ratio cur huius supplemento succurratur:
 quod non ex testamento, sed sola legis autoritate præter
 voluntatem testatoris debetur. l. omnimodo. C. de inoffi. testa.
 vbi Ias. Soc. l. si ex toto. j. eo. & idē conditionem ex lege, non
 autem ex testamento actionem hoc casu dari esse receptum.
 gl. l. Papinianus. §. si conditioni. in verbo, excludi. de inoffi.
 47 testa. Vnde * Bar. respondit id supplementū aduersus testato-
 ris voluntatem accipi. Bar. consi. xiiij. Alex. verō ex eius iudi-
 cio non haberi, sed solum legis beneficio. Alexan. l. si in testa-
 mento. in fi. §. de vulg. Quæ omnia veriora veris sunt, cūm sup-
 plementum id loco querelæ in officiosi humanitate Iustiani-
 ni subrogatum sit, ne subuerteretur testamentum. Nec me mo-
 uent quædam aduersum rationes, quia ad eō leues sunt, vt
 non arbitrer operepretium tempus eorum responsionibus
 conterere.

V L P I A N V S.

L E X I I.

Sciendum est^a eos demum fideicommissum posse
 relinquire, qui testandi ius habent.

S V M M A E R E R V M.

- | | | | |
|---|---|--|--|
| 1 | Qui testari potest, fideicom. & codicillos facere ei conceditur, & nu. 6. | gato potest, fideicommittere non utique. | |
| 2 | Mutus fideicommittere potest. | 4 | Filius, cum patris consensu, donare causa mortis potest, non autem legare, vel fideicom. |
| 3 | Arrogator testari pro filio arrog. | | |

A

Ii

3 In quibus causis iustus & consens 7 Extensio de uno casu ad alteri,
suis patris requiratur. quatenus sit locus.

2 SCIENDVM EST. His* solum fideicommittere, seu
3 Codicillis facere licet, qui & testari possunt. l. diui. §. pe. §. tit. j. videretur autem prima fronte aliud fuisse dicendum. cum enim plus sit testari, & sic directo relinquere, quam fideicommittere. arg. l. qui testamento. §. mulier. vbi glof. & Aret. §. de testa. non fuerat ei, cui plus denegatur, etiam id quod est minus, denegandum. l. relegatorum. §. si. verfi. maioribus. de interdicit. & rele. Sed respondendum est, vtrumque denegari, quia eadem ratio in vtroque subest. l. si fratres. §. idem respon dit. pro soc. Facultas enim a lege xij. tab. concessa, per quam quis de re disponit, in casum quo amplius sua non est, nempe in tempus quo iam mortuus est, ex quadam dispensatione, legisq; indulgentia procedit. glo. l. illa institutio. de heredi. instit. Et ideo non competit, nisi certis modis ab ea inuentis, quibus bonorum obuentio inducitur. l. iij. §. de testa. Existimantq; legislator nihil referre, an ea obuentio in vniuersum, & sic tit. hereditario fiat, an & particulariter per legatum, fideicommissum. Bar. cōst. ccxij. merito ergo ius testandi, & fideicommissi relinquendi paribus passibus ambulat. Quæ tamen conclusio, rectè intelligenda est. Et in primis, vt ad ius referatur, non ad factum. Quid enim si quis de facto impeditus sit testari, quia sufficienter duntaxat codicillis numericus testium habeat. conficiuntur. §. j. §. tit. j. Quandoq; tamen propter tale impedimentum, lex solennitatem minuit. l. casus. l. si. C. de testa. l. j. de bo. poss. ex testa. mil. Hincq; est, quod mutus ex egritudine perpetua, fideicommissum facere potest: vt aduersus Bar. aliqui censuerunt. l. nutu. j. tit. ij. Aret. l. qui in potestate. in fi. §. de testa. Et tamen testari non potest, cum heredis nomē nequeat exprimere. l. iubeamus. C. de testa. qua de re alibi. Rursus non procedit conclusio, quantum ad fideicommissi confirmationem. id enim facultatis sit quam in testamentis. l. j. §. j. tit. ij. nec enim tanta solennitas in codicillis necessaria est. d. §. mulier. & l. fi. C. de codi. & ratio est, quia fideicommissa solo nutu & voluntate debentur. d. l. nutu. l. fideicommissa. §. j. vbi Raph. j. tit. ij. ideoq; satis est durare voluntate. Vnde codicillis, apud hostes facti, reuerso captiuo, videntur hodie ex perseuerantia sola confirmari. d. §. j. etiam si testamentum in ciuitate non processerit, cum hodie debeantur ex codicillis

dicillis legata, quamvis testamento confirmati non sint, vt §. dixi. quod iure veteri diuerfum erat. l. in bello. §. codicillis. de capti. Doct. l. eius. in princ. §. de testa. vbi Dy. Rai. Alb. Pau. Rur
3 sus* locum non esse conclusioni Bar. tradit in patre, qui pro filio arrogato testari pupillari substitutione potest, & tamen fideicommittere nequit. l. si arrogator. de adopt. cuius rei illa est ratio, quod quem non honoro, non onero. lab eo. C. de fideicom. Cum ergo filius legitimam dispositione legis principi paliter habeat, grauari in ea nequit, licet hæres filij quandoq; possit. l. si Titio. l. sequenti. §. i. eo. Hincque est, quod pater filio exheredato, substituit pupillari potest. & tamen ab eo legatum, vel fideicommissum relinquere non potest. l. antepe, 4 C. eo. de leg. l. pe. C. de fideicom. Cæterum quod hic de fideicommissio dicitur, in donatione causa mortis locum non habet: quamvis enim ea donatio, instar legati habeat. l. illud. de dona. cau. mor. l. si. in fi. C. de do. cau. mor. filiusq; qui cum patris consensu, nec testari, nec legare potest, donare tamen causa mortis potest. l. tam is. §. j. de don. cau. mor. sed quæ est differentie ratio? & §. dixi, per institutiones & legata, honorum obuentio post mortē deferri. quod iuris publici est, & quadam legis dispensatione contingit. d. l. iij. glo. d. l. illa institutio. ideoque filiosa id ius non competit, qui iure civili, propter patriam potestatem legitimam personam non habet, nisi vt Accur. inquit, autoritate, nō facultate. l. nam quod. j. ad Trebel. in princ. legis. ad donatio causa mortis, contractus est, & quidem iurifigentium, merito à filios. celebrari potest. * Sed cur necessarius est patris consensus? & constat filiumq; regulariter contractu suo obligari. l. filiusq;. de act. & obli. idque propter consensum, qui obligationem naturalem inducit, quæ & civili lege approbatur. Quod si lex civilis non approbet, obligatio redditur inefficax, sicut in mutuo propter §. C. Macc. Vnde tunc est necessarius patris consensus, cuius fauore factū est S. C. l. prima. ad Maced. in voto quoque necessaria est patris autoritas. l. ij. §. voto. de pollic. quoniam mutus agitur cū Deo, vt alique tradiderunt. glo. in d. l. ij. §. voto, verbo, non obligantur. an quia hæc res ad publicum ius pertinere videtur, quod in sacris, sacerdotibus, & magistratibus consistit. l. j. §. j. de iusti. & in. Ideo que filium non admitterent pontifices, qui ipse sacra non habet, sed in sacris patris esset. l. filie. ij. C. de coll. Quæ ratione in additione quoque hereditatis, iustus patris requirebatur, quia talis aditio & representatio in vniuersum

uerfum ius defuncti iuris ciuiliſt eſt. Bartol. in rub. numero v. de acqui. hare. l. qui in aliena. in princ. numero ij. eo. tit. ſecun- dum quod filiuſta. integram perſonam non habet. Inſti. de pa- tria pot. in princ. Donatio quoque cau. mor. licet ſui forma ad contractus pertineat. glo. iij. l. ij. in princ. de dot. preleg. quia tamen ex lege ciuili facultas poenitendi ei adhaeret, & inſtar legati obtinet. l. Iulianus. j. eo. mixtam quandam naturam ade- ptu eſt. ideoque neceſſario patris conſenſum requirit, quod fi- lij perſonam ſuppleat. arg. d. l. Iulianus. Enimuero * adijciunt Doct. poſſe legem noſtram iuris municipalis cenſura corrigi. Quid ergo ſi ſtatutum vetet, ne qui viginti quinque annis mi- nor ſit, teſtari poſſit, an nec fideicommittere quidem poterit? Et Bar. cenſet non poſſe: vt ſtatutum de teſtamento loquens, per legis noſtre regulam, ad fideicommiſſum extendatur: quam extensionem paſſiuam ille vocat. l. j. lex. j. ad leg. Fal. l. quod vero. in gloſſ. quae probat, in fi. 3. de leg. l. ſi quis ſeruo. vbi Ca- ſtr. & glo. h. C. de ſur. quae ſententia aduerſus Raph. receptiſ- ſima eſt. Conſtituenda ergo eſt conſuſio, vt etiam in correcto- rijs extensioni paſſiuae ſit locus. l. Marcellus. de dona. cauſa mor. Bar. l. Marcellus. ad Treb. nu. iij. & vj. idque ſentiunt co- muniter hic doct. quod intelligendum, quoties lex antiqua per modum regulae ſpecialiter hocce caſus aequiparat: vt in lege noſtra. Secus ſi in aliqua re duntaxat inducatur ſimilitu- do: quia in correctorijs de ſimilibus ad ſimilia non procedi- mus. d. l. quod vero contra. glo. f. ſi. verbo, impleuerit. Inſtit. quib. ex cau. ma. vt Raph. hic ait. Vnde lex nouella, quae aduer- ſus veteres filio quantitate legitima ſupplebat, ad tempus noſt trahatur. l. quonia in prioribus. C. de inoff. teſta. tamen ſi regulariter de re ad tempus argumentetur. ſ. ad certum. vbi not. Inſti. qui da. tit. Hoc enim argumentum generale eſt, nec ex ſpeciali aequiparatione procedit, quicquid hic R. u. tradi- derit. Item intelligendum, niſi verba legis huiuſmodi eſſent, vt ad conſtitutiones futuras noſt traherentur: qualia erant in regu- la Catoniana. l. ſi. de reg. Cat. iuncta gloſſ. quod idem Raph. hic tradit. Rurſus intelligendum, niſi caſus ſuperueniens, com- mentitij iuris eſſet, & inſirma ratione niteretur. l. ſi. & athen. quas actiones. C. de ſacr. ſan. iuncta loſ. j. verſitem an idem. & ibi Bar. nu. viij. Bal. l. iij. col. ij. C. de in. dot. Vnde quamuis regula antiqua vellet, vt ad quem hereditas pertinet, eo etiam tutela ipſa redeat. ſ. ex his. de hare. ab inſt. l. quo tutela. de reg. iu. vbi Dec. ſi mater diſpoſitione ſtatuti ab hereditate excluda-

cludatur, non tamen a tutela reijciatur, quod veteres cenſue- runt. vt Aret. hic refert. Io. Andr. in Spec. de curat. ſ. ſi. Dec. d. l. quo tutela. in fi. quoniam ea tutela delatio, quam mater obti- net, anomala eſt, & ſola Iuſtiniani indulgentia conceditur. au- then. matri. C. quando mul. tut. vbi Sali. quaſtione nona. nec in ea ad regulam ſucceſſionis attendimus. Qua ratione ſi ſta- tutum aetatem minorum coarctet ad decimum octauum an- num, quoniam non magna ratioe innuitur, ad matrem non porrigetur, quae cum minor xxv. annis eſſet, tutorem filio noſt petierit. l. ſecunda. C. ſi aduerſus deli. durum enim eſt here- ditate eam priuare. arg. legis ij. verſita tamen. C. de his qui veniam aet. Vt ſicut princeps aetatis veniam minoribus con- cedit ad eorum utilitatem, non autem ad perniciem, vt po- terit vetans, ne ſine iudicis autoritate, praedia abententur. d. ver- ſita tamen. ita ſtatutum reſtringens minorum aetatem, ad deci- mum octauum vſque annum, id feciſſe videtur ad eorum com- modum, non ad detrimentum. ideoque mater decem & octo an- nis maior, licet tutorem filio non petierit, illius tamen here- ditate priuanda non eſt, quamuis ſciam alios aliter reſpondiſ- ſe. Dec. c. ex parte. ij. in fi. verſ. quid autem de appell. Item intel- ligendum, vt eatenus extenſio haec locum habeat, quatenus aequiparatio a lege veteri eſt facta. glo. d. l. tam is. ſ. fi. in gloſſ. ſi. verſitem nunquid. Vnde lex noua, quae in rei uſucapione bonam fidem autoris requirit. auth. mala fidei. C. de praer. long. temp. ad Publicianam non producet. gloſſ. ibi, circa medium. verſ. ſed ei quod c. Abbate. verſ. dominij. de re iud. in vj. quod Bar. ait. quod enim ad bonam fidem atinet, non re- periuntur haec actiones lege veteri comparatae. Bar. l. eum qui. ſ. praetor. de publi. Illud ſemper eſt obſeruandum, vt ad rationem regulae in primis attendamus: vt nec extenſio quidem paſſiuam habeat locum, quoties diuerſitas rationis prohiberet. glo. ſ. omnem. verbo, cautione. verſ. ſed dico. in auth. de litig. quod & Bar. alibi tradidit. Bar. l. heres. ſ. j. numero ij. de iudi. Adijcit hic Bar. ſi aliqua cauſa numerus teſtium in teſtamen- tis reſtringatur, puta vt quinque ſufficiant. l. fi. C. de teſta. non ideo conſequens eſſe, vt tres codicillis duntaxat adhibean- tur: quia pro regula traditi non eſt, vt ſemper duo teſtes ad minus adhibeant codicillis. Bar. l. illud. C. de ſacroſan. nu. iij. l. in contractibus. in princ. C. de non nu. pec. quae ſententia vera eſt. Exiſtimarim tamen poſſe ſtatutum extendi, vt non plures codicillis, quam in teſtamento requirantur. d. l. Marcellus.

de do. cau. mor. alijs absurdum esset, vt si statutum tres testes solum in testamentis requireret, in codicillis, vel donationibus quandoq; adhibēdos crederemus. quod & Castr. & Alex. recte docuerunt. Bal. Sali. d. l. f. Vnde si statutum triennem causarum infantiam. l. propterandum. C. de iud. in princ. ad quadraginta dies refringat: existimauerim eam que ad nunciacionem noui operis pertinet, non ad quatuor dies, vt Azo censuit, coardandam. l. j. C. de no. op. nun. vbi Azo in lect. sed intra quadraginta finiendam. Sanē & quoties de rebus agitur, que quadam consequentia connectantur, gradatimq; conferantur, vno correcto, & reliquum correctū censetur. de generalium. de eta. vbi doct. glos. magna ad fi. vers. sed nunquid. c. non debet. de consang. doct. c. cum in cunctis. de elect. qua de re lib. de verb. sig. ij. latius disputauit.

VLP IANVS.

LEX III.

HÆC verba^a testatoris, quisquis mihi ex scriptis heres erit. aut, si heres erit Seius. vel, si hereditatem adierit: subiectum legatum, vel fideicommissum non faciunt conditionale.

SVMMAE RERV.

- 1 Expressio conditionis que tacite 19 Exhereditatio ut valeat, quid necessit. nihil operatur.
- 2 Dispositio hominis, legis dispositio 15 Expressio eorū que tacite insuntionem non tollit. quando aliquid operatur, & quando non. & nu. 17.
- 3 Cōditio nō facile subauditur. s. 7.
- 4 Legata nisi adita hereditate non 16 Quis videat quippiā coacte agere. debentur. 8. 12.
- 5 Pupillaris substitutio, quid tacite 17 Quoties res aliter exprimitur, quam tacite inerat, expressio illa multum operatur.
- 6 Contitutio an in dubio censetur. 18 Expressio verbis generalibus facta, generaliter interpretanda est.
- 7 Argumentū de parte ad totum.
- 8 Ius accrescens & legati repetitio, unde proueniat. 19 Stipulationi dotis sibi restituti, quid ueniat.
- 9 Verbum dare, prestare, soluere, 20 Quando taciti & expressi nō par exequutionem respiciunt. 21 Quis sit iusta hereditas. (virtus.)

HÆC VERBA.) * Expressio conditionis, que alioquin necessaria inerat, nihil operatur. l. verba. de cond. in lit. quæ res prima facie non mediocrem dubitationem habebat. cum enim possit testator, si velit, facere vt talis conditio

CAZ

caz sit. l. in conditionibus. §. j. de cond. & dem. videbatur præsumendū id actum esse, ne alijs expressio eorū verborum superflua esset. l. si quādo. j. eo. sed tamen sic decidit contrarium: quia verisimilius est, testatorem se ad ius retulisse, & quod a lege dispositū erat expressisse. arg. l. Gallus. §. j. de lib. & posthu. l. post dotem. sol. mat. in iij. lect. * cum dispositio hominis, legis dispositiones non tollat, nisi extraordinariam & commentitiam. l. si. C. de pact. conuen. vbi Bar. præsertim cum in ambiguis nunquā ea accipiatur interpretatio, vt actus conditionalis reddatur. Bar. l. cum mora. C. de transac. * Nec enim facile conditio subauditur. l. si ita stipulatus. §. Chryfologonus. in fi. de verb. obliga. vnde & in dubio legatum, potius in diem, quā sub conditione præsumitur. l. si Titio in fi. quādo dies leg. Nam & si vim conditionis expressio illa seruaret, im pediretur transmissio: quam tamen secundum mentem testatoris fieri constat. l. vnica. §. cum igitur. C. de cad. toll. in glos. Hincq; consequens est, vt præsumptio illa, vt verba aliquid operentur, superioribus tanquā potentioribus cedat. l. diuus. de in integ. resti. vbi Bal. videmus tamen plerunq; testatores multa adijcere, que abundant. l. testamentum. C. de testat. frequentissimūq; est battologie apud omnes vitū. l. nō solēt. de reg. iur. addit Alexā. Arret. alijq; recentiores, nihil referre, quōd testator legando adiecerit sub ea conditione &c. quia huiusmodi verbis non ideo inferitur, voluisse eum, vt impediatur transmissio. & ideo à regula l. nostre recessum non est. nec enim natura modo hijsce verbis mutatur. l. Meuia. de ma. test. l. ij. in fi. de don. At Bal. in re dubia magis censet standū proprietati verborū. cui Cast. Socy. Iaf. & Hercu. assentuntur, probabilisque est sententia, si aliq̄ preterea coniectura adfuit. alijs non est à superiore, que receptor videtur, recedendum. nec enim verba repugnant: est enim cōditio, licet quod ad transmissionem attinet, effectu careat. l. Cornelius. in fi. de hered. insti. Sanē aduertendum est, verba legis nostre, in conditione concepta esse, quæ actui necessaria est. * Vt enim legata debeantur, oportet aditam esse ex testamento hereditatem. l. si nemo. de test. tu. vel ab intestato. glos. qui filio. §. j. de hered. insti. alijs efficeretur irritum testamentum. itemq; deficeret legata, nec posset testator efficere, vt hereditate nō adita legata debeantur, quod j. videmus. l. nemo potest. j. eo. Quod ergo si conditio de actu concepta esset, cui renūcia re testator possit: & adhuc idem esse Bar. censuit, in ea specie,

A 4 cum

cum testator legatum sub modo fecit, adiecto si legatarius de adimplendo modo cauerit. l. huiusmodi. in prin. j. eo. vbi Bar. l. quibus. §. Terminus. de condi. & dem. Etenim constat posse testatorem, talem cautionem remittere, si velit. l. ij. C. vt in po. leg. Apparet autem eorum verborum expressionem noluisse eum remittere, sed magis ius commune imitari. * Sed & si conditio non tam necessitate, quam iustitia quodam colore requiratur, idem erit: vnde conditio, si idoneus est, in beneficia libus diplomatibus vim conditionis non habet. c. fi. de presum. vbi Doct. quamuis possit pontifex, etiam cum minus idoneo dispensare. Sic & illa clausula, si tibi constiterit, vel, si probatum fuerit condemnata. ad quamdam mentionem potius pertinet, quam ad conditionem. l. extat. in fi. vbi Bar. quod met. causa. quod & Inno. tradidit. Inno. c. prudentia. de offi. dele. Idemq; & de vulgari illa alia dicitur, sine debito terminetur &c. valet enim sententia, etiam si indebitè quis sit condemnatus. c. cum ad sedem. de resit. spolia. vbi Butr. & Abb. sic & illa in rescriptis conditio, si preces veritate nitantur. quamvis expressa, actum non suspendit, neque naturam conditionis seruat. c. ij. de rescri. vbi Pely. Ceterum & satis est, si conditionis necessaria verba pinguius accipiatur, quod in consi. Galli proditum est, in quo illa conditio, si filius meus intra decem menses &c. quod tacite inest, exprimit: ideoque secundum ius accipitur, vt locum habeat, quamvis post paucos dies ad decem mensibus nepos sit natus. glo. fi. in l. Gallus. in prin. de lib. & posthu. vbi Bal. Imol. & Moder. * Hincque etiam consequens est, vt sicut substitutio pupillaris simpliciter facta continet vulgarem, quando cunq; pupillus omittat. l. iij. §. de vulg. ita etiam si cum expressa limitatione pupillaris ætatis facta sit. Inerat enim tacite illud tempus, quo nihil operari debet. l. hæredis. §. j. j. quãdo dies leg. quod Saly. & Imol. censuerunt. & ego aduersus Bar. sum securus. Bar. l. j. q. penul. de vulg. Nec mouet ratio Alexã. quod tale tempus non inest ex necessitate, cum possit ad breuiorem diem substitutio coarctari. l. si ita quis. l. qui plures. eo. tit. quia respondent aliqui satis esse, vt plurimum consueuisse, testatorem vsq; ad xiiij. annum eam producere. Ego verò, quia licet possit testator, non tamen presumitur voluisse, sed potius iuri communi adhesisse. ideoque adhuc legi nostræ sit locus: vt §. dixi, argu. d. l. huiusmodi. * Sanc illud constat, in decretis quoque; pretorũ supra scripta pcedere, vt cum iudex tutorẽ dat, si satis dederit, non conditionis, sed admonitionis vim ea clausula habet. l.

mu-

mutuo. §. sub conditione. de tutor. quod ad varias questiones ibi Doct. inducitur. Addit Iac. in spiritalibus quoque; huic regulæ locum esse. & ideo fœmoniaci ambitus reum non esse, qui sacerdotium acceptauit hac conditione, vt quam primùm vacatura prebenda sibi conferatur. glo. iij. c. ad audientiam. de rescrip. Subijcit Bar. quod hic de conditione dicitur, locum quoque; habere in verbis dispositiuis: vt si his verbis aliquid exprimitur, quod tacite inerat, nullius sit effectus. l. nõ rectè. C. de fide iu. qua de re j. separatim tractabimus. res enim magis dubia in conditione erat, quæ quandam formam inducit. l. qui heredi. de condi. & dem. & in conditione nihil videtur temere, vel superfluo adiectum. Bal. authen. matr. col. j. C. quando mulier tut. Videamus nunc quibus casibus regulæ locus non sit. Et in primis sciendum, licet hic dicatur huiusmodi legatum non effici conditionale, tamen respectu effectus tantum intelligendum est, quod enim ad vim, figuram verborum attinet, dubitandum non est, quin conditio scripta sit. d. l. Cornelia. in fin. de hæred. inst. Vnde qui conditionem exprimit, quamvis natura actus inest, non dicitur simpliciter dixisse. l. Gallus. §. j. de libe. & posthu. l. qui liberis. de vulg. & quamuis pupillaris substitutio vulgari inest, tamen eius extensiu scripta dispositio facit, ne actus simplex videatur. l. j. in fin. de vulg. quod semper in intelligendum est, respectu formæ verborum. respectu enim effectus aliud est: ideoque receptor est sententia, videri eum positionibus simpliciter respondisse, qui conditionem adiecerit ex natura actus prouenient. quod Bal. docuit. l. j. §. si quis simpliciter. de vul. vbi Doct. verissime enim est, legislatorem ad effectum potius, quam ad nudam verborum figuram respexit se. l. j. in fin. quod quisq; iuris. Nec tamen tacita hæc conditio omnino est inutilis, licet enim transmissione non impeditur. d. l. hæredis. & l. condiciones extrinsecus. de condi. & dem. natiuitatem tamen obligationis actionemque suspedit, adeo vt non prius oriatur obligatio, quam hæres adeat. glo. d. §. cum igit. & lite qd. de pact. Sed qd est ratio, vt natiuitas obligationis tacita conditioe impediat, transmissio nõ impediatur, quæ facilius quod nasci prohibetur, qd quod natum est tollatur. l. patre. de his qui sunt sui. quod aliqui hic non satis conuenienter aiunt. Rectius Bal. quia transmissio ex defuncti iudicio prouenit, obligatio legis autoritate nascitur. At lex potius effectus suos, qd testatoris suspendit. glo. l. si. C. qui pot. in pig. Nec refert, an tacita hæc conditio subrogata sit in locum expressæ. l. que sub conditio-

A 5

ditio-

ditione. §. si. de cod. insti. vbi Bar. nec rursus refert, an deinde fuerit expressa, veluti cum conditio adiecta hæredi, expressè in legato repetatur. l. si dies. in si. quando dies leg. nunquam enim impeditur transmissio, licet natiuitas obligationis impediat. * Hincq; est, quod cum ante aditam hæreditatē legatū non debeat, non potest interim legatarius repudiare. gloss. l. quia autem. verbo, legatum. de his que in frau. sicut nec interim optare potest: qui enim vnum eligit, aliud repudiat. l. Iulia. §. cod. l. optioe. j. de opt. leg. Nec etiam refert, an talis conditio liquida sit, an probatione indigeat: facta enim probatione à principio, censetur impedita obligatio. aliàs cōtractus existimabitur peritus. g. l. c. de spo. in in gloss. h. Doct. c. ad audientiam. eo. tit. in antiquis. Sanè si ea fuerit testatoris voluntas, vt expressio conditionis, velit legatum conditionale effici, non est dubitandum regulā l. nostræ, vt supra dixi, non procedere. d. l. in conditionibus. §. j. de cond. & demō. l. si ita fuerit. j. in si. de ma. test. semper enim in conditionibus mens testatoris attenditur: dicitur autem constare, quoties aliqua cōiectura adfuit, quibus appareat voluisse eum transmissioni in terminum locum esse. potest enim eam impedire, si velit. l. Lucius. ij. de hæred. insti. Bal. l. si pater. q. iij. C. de inst. Rursus dicitur constare, si testator expressim dixerit, se ea cōditione legare. Pau. Cast. d. l. in conditionibus. §. j. Dec. cons. ij. col. iij. qua de re §. * Sed an in dubio conditio censetur eo modo expressa, quo tacite inerat? & receptus est, censeri. quod Alex. hic docet, nec obstat qd qui in ipsa calendarū die pmittit dare calendaris, intelligit de futuris, cū aliàs de presentibus tacite inesset. l. eū qui calendaris. de ver. obl. quo argumēto Aret. à ceteris desciuit. Aret. l. liber homo. §. decē. eo. tit. R. espō. tacite inest, vt in presentia debeat, non vt calendarū debeat, non cūm calendarū facta sit mentio, ad proximas refertur, quod & alibi ostendi. Cæterum legatum quoque tunc cōditionale censetur, cūm conditio illa necessariò non inesset: vt si pluribus institutis, relicto ab omnibus legatum est, si vnus hæres erit. Cūm enim additione aliorum testamentum confirmari poterit, necessariò quantum ad eorum partes non inest, vt hæres in conditio ne positus adeat. sicq; Pomponij legem Bart. interpretatur. l. si Titio. in si. quando dies leg. ced. re. pced. tamen suæ partis, cōditio tacite inest. ideoque eatenus legatum conditionale nō est. sicut & cūm pluribus institutis nō ab omnibus, sed ab vno duntaxat legatum sit, si hæres erit. d. l. in conditionibus. §. j.

to vt* quod de parte legati dicitur, in toto quoq; locum habeat. l. que de tota. de rei vñd. tali enim casu legatū cōditionale nō censetur: cūm nec totum, nec pars prestari ab eo possit, qui non aditit. Dixerit aliquis, atqui prestari à coheredibus poterit, ad quos hæreditas iure accrescendi cum onere legati, ex diu Seueri rescripto transit. l. si Titio. §. Iulianus. j. tit. j. Sed respondet Soc. Pomponij legē hætenus correctam rescripto Diui Seueri fuisse. cui ego nō assentio, cūm posterior Seuero fuerit Pomponius, consēq; eius tempore hæreditatem cum onere legati cohæredi accrescere solitam. l. si duobus. §. j. j. eo. Respondent igitur alij supra scripta intelligēda, in casibus quibus rescripto locus non est. hoc est, quando legatum non debetur à cohærede, vt quia nominatim relicto sit. l. Celsus. §. penul. j. tit. j. l. si plures. j. tit. ij. que sententia, supra scriptas leges nimium restringit. Verior ergo & receptor est Bar. respōsio, qui quāuis inquit à cohæredibus repetitum legatum censetur, id non principaliter secundum testatoris voluntatem est, qui illum tantum grauauit, à quo hæreditas omiſsa est, sed dispositione potius legis inducitur. * siquidem & ius accrescēdi à lege prouenit. l. si in testamēto. de vul. & repetitio legati, ex rescripto Seueri principaliter descendit. d. §. Iulianus. l. licet imperator. j. eo. Vnde infertur ampliari legis nostræ regulam, vt legata sub conditione, si Titius hæres erit, relicta, tamen dicantur conditionalia, etiam si deberi possint, absque Titij additione, quando non ex voluntate expressa testatoris deberēt. Quod ad duas quæstiones induci potest. Prima quæstio, Titio hæredi, à quo testator legauit, si hæres erit, alius vulgariter est substitutus: an tale legatum, quod à substituto repetitum censetur. d. l. licet Imperator. erit conditionalis: & Ias. esse censuit, sicque limitari legis nostræ regulam. quia substitutus expressio testatoris iudicio admittitur. l. ij. §. si duo. de secund. tab. Sed quāuis verum sit substitutum non dispositionem legis, sed testatoris admitti, non sequitur repetitionem legati ad in testato ad substitutum eodē modo fieri. imò videtur principali ter legis præsumptione id induci. Alex. l. si cui. ij. j. eo. in prin. qd & alij hic sentiūt. verius ergo est, hoc quoq; casu legi nō locum esse. quod & receptus est. l. ab ex hæredato. §. h. j. cod. Sicque potest etiam Vlpiani lex intelligi. d. l. in cōditionibus. §. j. qui dum de secundo hærede loquitur, potest videri de substituto intellexisse: vt Sadoletus hic ait, tamen si satis appareat secundum hæredē enim accepisse, non ratione gradus, sed sim

plis scripturæ tantum. quod & alijs in locis factum est. d.l.ij.
 12. §. si duo. & l.ij. in fi. de cond. instit. Altera q̄stio est, cum Seius
 hæres, à quo secundum supra scriptam formam legatum est, hæ
 reditatem ex testamento repudiet, & ab intestato adit: debetur
 enim legatum legis autoritate, non autem testatoris dispo
 sitione, qui legatum ex testamento deberi voluit, illamq; con
 ditionem, si hæres erit, intellexit ex testamento. l. si in testamē
 to. in gl. j. si quis om. causa testamenti. merito ergo adhuc cen
 sebitur illa conditio ex necessitate actus inesse, ideoq; non im
 pediat transmissionem. Quæ ratio ne si filio præterito institutus
 sit extraneus, & ab eo relicta sine legata sub conditione, si hæ
 res fuerit, seu hæreditatem adierit: talis conditio censebitur
 ex voluntate testatoris, tanquam necessaria tacite inesse: licet
 non nouellæ legis dispositionem, quæ legata conseruat. auth. ex
 causa. C. de lib. præte. vbi Bald. col. xij. ver. l. iij. oppo. vt Alexā.
 Iac. ceteriq; recentiores aduersus Bal. tradiderunt. ea enim le
 gata soluit filius, quæ ab extraneo præstari pater voluit: vt sa
 tis appareat, præter testatoris mentem id inductum esse. Et ex
 his quoque inferitur, vt si de legatis tractetur, quæ aditionem
 hæreditatis non requirant, de quibus supra disputauimus, ni
 hilominus adhuc regulæ legis nostræ standum sit, cum ea non
 ex voluntate testatoris ab eo præstentur, qui grauatus est, sed
 ex autoritate legis poti⁹: quod Raph. Soc. & Hierul. hic docue
 runt. argu. d. l. si in testamento. Sed quid si in testamēto adesset
 clausula codicillaris: & tunc cum expressim grauati à testatore
 sint, etiam legitimi heredēs, videretur legatum conditionale
 esse, quia illa verba, si Seius hæres erit, necessariò non insunt
 actui, cum legatum secundum testatoris mentem, etiam ab his
 qui ab intestato succedunt debeat. lex testamento. C. de fi
 deicom. quod Bartol. hic tradit, & sequuntur pleriq;. Sed huic
 sententiæ tria argumēta obstant. Primum, quòd illa verba, quis
 quis mihi hæres erit, & c. habent vim clausulæ codicillaris. glo.
 l. ex duobus. §. j. de vulg. & tamen in text. nostro dicitur, non
 idè legatum esse conditionale. Sed responde, supra scriptam
 clausulam tum demum vim codicillaris habere, cum constat
 testatorem de quo unq; hærede, etiam ab intestato intellexisse.
 l. si quis cum testamento nullum. vbi Bar. 5. tit. j. In dubio
 verò cum dicit, quisquis mihi hæres, & c. intelligitur ex testa
 mento. l. qui liberis. §. hæc verba. 5. de vulg. quæ receptor est
 opinio. sicq; legis nostræ exemplum, in codicillis non procederet.
 Alterum obstat, quòd conditio, si Seius hæres erit: perso
 nam

sonam rei respicit. vnde etiā quòd clausula codicillaris, in vim
 fideicommissi testamentum conuerterit. lex ea. §. j. de testa. dñ
 tamen cum conditione sua conuertatur. l. peculium. in fin. vbi
 Bar. j. tit. j. ergo legatarius cum conditione defectus excludetur.
 Sed responde, cum Seius nolit esse hæres, & sic sua institutio
 sit irrita: infirmatur etiam conditio ei adiecta. l. cohæredi. in
 princ. de vulg. Pau. Cast. consil. cl. ij. in primo. Et per clausulam
 codicillarem, inducitur noua conditio similis respectu venien
 tium ab intestato, nempe si legitimi hæredēs erunt, vnde appa
 ret non cohærere personæ: Seij talem conditione. arg. l. si quis
 à filio. j. e. Tertium obstat, quia legatum quod sub eadē conditio
 ne debetur, sub qua hæretur, non dicitur conditionale. d. l. si
 dies. §. si. quando dies leg. ced. At in casu nostro ex clausula co
 dicillari debetur hæredes, si res ad causam intestati deuoluta
 sit: quo tempore conditio, si legitimus adierit, necessariò inest.
 ergo legatum non erit conditionale. Soc. & Rui. huic argumē
 to dant manus, aiuntq; conditionale tantum esse, respectu cau
 sæ testamenti, & sic communem hanc conclusionem limitant.
 Si ergo deliberante hærede scripto, moriatur legatarius, non
 transmittit legatum, si postquam repudiauerit, deliberantibus
 legitimis transmittit. Cui sententiæ consequens est, vt si testa
 mentum quod ad Sei institutionem atinet, sit nullum, ideoq;
 constet solum legitimis locum esse: tunc legatum conditiona
 le non censeatur. l. cum ad præsens. si cer. pet. quod Alex. hic cē
 suit, taliq; casu Raph. defendit. Addit Imol. quoties vnū ex plu
 ribus hæredibus testator grauauerit sub conditione, si hæres
 erit, adhuc per clausulam codicillarem, legatum non efficit con
 ditionale, tanquam illa clausula ad hunc casum non trahatur,
 quæ legitimis vocat, quibus non est locus, existentibus cohæ
 redibus. l. quando. ij. l. sequenti. de acqui. hæred. quorum respe
 ctu eam verisimilium est à testatore adiectam fuisse, non autem
 istius qui nominatim, & personaliter grauatus est. d. l. Celsus.
 §. j. quam sententiam Alexā. & Aret. improbant. nam propter
 vim clausulæ codicillaris, non potest videri nominatim reli
 ctum. d. l. si Titio. §. Iulianus. j. tit. j. Sanè dubium est, an conclu
 sio supra scripta his in casibus pcedat, quibus clausula codicil
 laris in testamento subauditur, veluti cum quis inter liberos te
 status est. glo. l. cohæredi. §. cum filia. 5. de vulg. vel aliquid cō
 iunctissimo reliquit. l. in testamento. j. de fideicom. lib. glossa
 l. non dubium. C. de testa. vel iurifurandi religione adiecerit.
 gl. l. eam quam. C. de fideicom. Et fuerit qui existimarent, tali
 quoque

quoque casu legatum conditionale censeretur. ego contra, quia tunc clausula codicillaris, non ex mente testatoris expressa, sed ex coniectura legis potius censetur, nisi proponeretur his verbis vsum testatorem, quæ satis declararet, voluisse eum à legitimis legata repetere. l. Lucius. §. filiam. l. codicillis. in fi. j. tit. j. & hæc quidem secundum Bar. & quosdam alios vera sunt. Ego ex regula Labonis dico, quoties incertum est, legatum debitum iri, transmissioni locum non esse. si verò certum sit, tunc esse. d. l. si Titio. §. j. At quando adiecta est clausula codicillaris, certius est legatum debitum iri, cum in omnem casum, sive ex testamento, sive ab intestato debeatur. Cur ergo minus erit transmissioni locus, quam quando adiecta non est, cum eam verisimile sit appositam à testatore fuisse, vt legatum magis confirmaret, non vt transmissionem impediret? Enimvero illud quoque addit Raph. atq; Alex. legem nostram procedere, cum conditio executionem legati respicit, vt quia dictum est, si ta

- 13 lis hæres erit, centum det Scio. * Verbum enim dare, præstare, soluere, & similia, executionem respiciunt. Bar. l. talis. §. fi. in fi. j. eo. Quòd si conditio ad ipsam originem legati pertineat, secus est, vt si dictum sit, si hæres erit, lego centum. arg. l. iij. §. filius. de lib. & posth. ratio differentie in eo vertitur, quia conditio, si hæres erit, tacite inest executioni legati tantum. l. si nemo. de testa. tute. vnde si adijciatur natiuitati, aliter adijcitur, quam tacite inest: ergo aliquid operari debet, etenim aliquæ sunt legatorum vires, etiam antequam hæredites adeatur, puta vt statim à morte testatoris dies cedat. l. à Titio. de fur. transmissioque fit locus. gl. d. §. cum igitur. de cad. tol. Sed certe hæc limit. non parum legem nostram restringit. nec in hac materia videtur iurisconsultus constituere differentiam, an dictum sit, centum lego, an hæres centum dato. d. l. si Titio. vers. si tamē. l. aliquando. §. j. de condit. & dem. Quòd si vis in verbis legati esset, cur iureconsultus ea omisit: nec quinquam est veterum, qui hanc legem intantum subuerterit, cum si testator dicat, hæres centum dato, tacite ex natura rei subaudiamus, quæ illi lego, ideo quæ hodie nihil distat, sive quis per damnationem legat, sive per vendicationem. §. j. Inst. de leg. l. generaliter. C. de testam. Nec me mouet quòd conditio, si hæres erit, quæ executioni exheredationis tacite inest. l. filium. §. j. de contra tabu. d. l. si nemo. si expressim origini adijciatur, nullum operatur, & auctum infirmat. d. §. filius. l. si quis Sempronium. in fi. de hære. inst. R. respōdent aliqui, speciale id in exheredationis odium esse. l. cum qui-

dant

dam. de lib. & posth. Alij, quia forma legis non sit obseruata. d. l. iij. §. pure. l. actus. de reg. iur. Ego separatam rationē habere
14 hanc rem arbitror. * siquidem vt exhereditatio valeat, oportet abruptum dominij continuationem, quæ mortuo patre statim in filio procedit. l. in suis. de lib. & posth. vbi Bar. ideoq; si quis exhereditatus sit, quisquis mihi hæres erit, antequam adita sit hæreditas, reperit se filium præteritum, meritò exhereditatio est nulla. d. l. si quis Sempronium. in fi. quare interim non est abscessa continuatio. Tali ergo casu conditio actum suspendit, quæ in pedenti esse nequit. At in legatis nihil impedit, quin conditio ne legatum suspēdi possit, si testator velit. Sicq; arbitror sensisse Bar. & veteres. Addunt recentiores, exheredationis quidem verum effectum ante aditam hæreditatem esse: vt continuatio, seu, vt ipsi vocant, fuitas abruptatur. l. Papin. §. si ex causa. vbi Ang. de inoff. testam. At legati ante aditam hæreditatem veros effectus nullos esse, sed fictos duntaxat, quæ fictio adita hæreditate retro incipit trahi. l. hæres quandoq; de acquir. hæredi. Illud tamen generaliter verum est, quoties conditio aliter exprimitur quam tacite inest, legi nostræ locum nō esse, sed legatum conditionale censeretur. vnde si testator scribat, Do illi centum, si volet: legatum est conditionale. l. si ita. §. illi si volet. §. e. quāuis enim effectū ipso quæri inuito legatum nequeat. gloss. l. ei qui ita. de cond. insti. tamen à prin. & ignoranti quaritur. l. cum pater. §. surdo. §. ti. j. meritò conditio, si volet, simpliciter posita, simpliciter intelligitur, & eā acquisitionem impedit, quæ ipso iure ignoranti hæbet, diciturq; aliter expressa, quam tacite inest. l. si ita expressum. de cond. & dem. gl. l. aliquando. eod. tit. sicq; omnes sentiunt. Hincq; consequens esset, vt si de legato tractaretur, quòd ignoranti non acquireretur, secus sit: veluti cum quis rem alienam legat, vel vniuersale fideicommissum ordinat, in quo translationi dominij necessaria est restitutio. l. facta. l. restituta. ad Trib. Iurisconsultus enim, qui conditionem subesse ait, in legato vendicationis loquitur, cum testator dixit, Do, lego &c. quia ratione & in institutione eiusmodi verba conditionem non faciunt. l. hæc verba. de cond. insti. cum hæreditas ignoranti non acquiratur, nec quidem in suo hærede, cum satis operetur, quòd necessitate tollatur. l. iam dubitari. cum gloss. l. Cornel. de hæred. inst. vbi Bald. & Angel. Rursus infertur aliter, conditionem videri expressam, quoties expressio ipsa, rei substantiam respiciat: loquitur si conditioni aliquid extrinsecus adijciatur, non ideo à regula legis nostræ

recc-

recedemus. si ergo scriptum sit, si Titius hereditate mea adierit intra centum dies, fundum dato &c. legati conditionale non censetur. d. l. si Titio. vers. pen. quia licet dies aliter expressa sit, quam tacite lex permitteret. l. licet. C. de iur. delib. tamē extrinsecus conditioni accedit, separataque est a die conditio. Nec me mouet Cast. Alexandri, aliorumque veterum sententia, existimantium supra scripto exemplo, diem non ad hereditatis aditionem referri, sed ad legati executionem. quia id verum esse potest eo casu, ne alius heredes in adeundo mora legatario noceat, & ipsi frustratori proficiat. Sed & inferitur, vt si expressio quidem intelligi possit aliter facta, quam inest, nūquam tamen vim conditionis inducat, cum mens loquentis verissimi liter hoc voluisse videatur: quia probabilis sit, conditionem causa cuiusdam admonitionis adieciam. l. si decem cum pete ro. de ver. obl. d. l. muto. §. sub conditione. vel id expressum sit, pro maiori cautela quod inerat. l. quibus. §. Terminus. de condition. & demonstrat. Imol. dicta lege, si ita expressum. Unde si princeps mandat iudici, vt Titium condemnet, si sibi liqueat: non videbitur conditionale mandatum: vt Aretin. hic ait. quod enim liqueat, cuiusdam potius admonitionis causa additū videt. quod & Cast. hic sentit: cū pontifex mādasset, sacerdotium tali conferri, si est idoneus. c. fin. de presum. Non omittendum quod Bald. & Raph. hic aiunt, & recentiores sequuntur, conditionē quæ tacite inest, si exprimitur, eo casu operari, cum aduersus actus formam exprimeretur: etenim rem gestam nullius momenti effici. l. actus. vers. nonnunquam. de reg. iur. vt si in acceptatione debiti conditionalis nomina tim adijciatur ipsa conditio aduersus formam. l. delinquitur. l. 35 in diem. de acceptil. vbi Bar. *Supra scriptis ergo casibus, quibus regula legis nostræ limitat, procedit vulgaris illa conclusio, quia dici solet, Expressa nocent, non expressa non nocent, & hoc est, quod Dy. aiebat, regulam in lege nostra constitui, vt expressio eorum quæ tacite insunt, nihil operetur. at ceteros casus, ex quibus confecta est supra scripta conclusio, species esse. l. si in diem. §. seruo. de cond. & demonst. Et hæc quidem in conditionibus locum habent. quid ergo erit in clausula dispositiua? Et constituenda est regula eodem modo: vt nec tunc quidem expressio eorum, quæ tacite insunt, quequam operetur. l. iij. C. de fideicom. cum par sit taciti & expressi virtus. l. cum quid. si cer. pet. Quam conclusionem in primis restringit Bar. vt procedat, cum quid tacite inest, ex necessitate.

l. si

l. si arrogator. vers. ceterum. de adop. secus si ex voluntate. Vnde expressio, quod legatum patris soluitur, id operatur, ne retardetur solutio per clausulam eorum legatorum verba facientem, quibus dies adiecta non esset. l. talis. j. eo. Bar. l. re conium. l. ij. opp. j. tit. ij. cum hoc casu aliter rem exprimit, quam tacite inest: vt aliqui existimauerunt. Bal. Imol. in diem. in fin. de cond. & demon. dies enim respectu solutionis, videtur expressa, cum aliis tacite non solutioni, sed obligationi in sit: quæ sententia verbis legis non conuenit, quibus quantum ad vim & effectum legati attinet, verba illa superflua esse dicuntur. Aret. d. l. talis. Melius ergo veteres, qui & quod ex voluntate inest, si exprimitur, nihil operari censuerunt. d. l. iij. & l. liber homo. §. decem. de verb. obl. vbi Dy. Oldr. Alber. nisi eorum respectu, quæ extrinsecus contingunt. Ang. l. si insulam. eo. tit. Imol. Rui. hic. Ego Barro. defendi posse arbitror, si illud quoque ex necessitate inesse dicamus, cui partes derogare possunt: dum tamen verisimile sit, alteram non consensuram. arg. d. l. huiusmodi. tunc enim necessario tacite legis dispositioni standum est. vnde plures fideiussores in solidum necessario autoritate legis tenentur: quia non est verisimile, creditorem diuisurum. d. l. iij. quod Imol. hic tradit. Sic & qui promittit decem hodie, statim etiam nondum lapsa die tenetur: quia id addidisse creditorē verisimile est, vitiositas suæ causa, non vt debitori dilationē concederet. d. l. liber. §. x. vbi dixi. Rufus existimo ex voluntate inesse, non solum quod principaliter lex secundum partium voluntatem presumit, sed etiā quod à lege simpliciter inducitur, secundum quam partes consensum suum moderari intelliguntur. d. l. talis. quod Bart. induci præter mentem ait. Bar. hic in si. nec tamen id eò pugnantia loquitur: vt aliqui hic declarant. Soc. Rui. hic. Sciendū tamē est, si cut conditio quæ tacite inest, si expressa sit, conditionis vim, aliquosque effectus seruat. d. l. Cornel. in si. de hered. insti. gloss. d. l. item quia. ita & in dispositione, si quid sit expressum, iam amplius non dicitur tacite inesse, sed expressim. l. si ita stipulatio facta. de verb. obl. habetque id aliquos effectus, si testator velit, vt supra scripto casu, cum scriptum est, legata quibus dies addita non est. d. l. talis. propter expressionem enim dicitur eis dies addita. Cū ergo testator se ad factū, id est, ad expressionem retulerit: propter eius mentem hanc regulam non obseruabimus, quod etiam in conditionibus traditum est, in quibus dispositio de facto loquens, secundum ius non intelligitur.

B

gitur.

gitor. l. qui hæredi. l. Meuius. de condi. & demon. Vnde infer-
tur, vt quoties aliquid necessario aduersus voluntatem dispo-
nentis legis autoritate inest, si exprimat, tali expressione
arguatur voluntas, nec amplius dicatur ille inuitus fecisse. l.
16 Titia. in fi. ad leg. Fal. Sed obft. quod vulgo solet dici, * cum
qui sciens se posse cogit aliquid agit, videri coactum egisse. l.
nouissimè. quod falso. tur. nam & non videtur velle, qui obse-
quitur alterius imperio. l. iij. de re. iur. Sed distinguendum
est. Aut quis potest cogi dumtaxat de facto, & non præsumi-
tur coactus fecisse, nisi probentur minæ vel probabilis terror.
Bar. l. creditor. in fi. de sol. vel saltem exultationis causa metus
allegetur. d. l. iij. Aut poterat cogi de iure, & videtur verius
principaliter censori fecisse coactum. d. c. Raynal. in fin. de te-
sta. Vnde compromissum inter coniunctos, propter legē mu-
nicipale necessarium potius censetur, quam voluntarium: vt
Ancha. respondit: & ego aduersus Sal. & Alex. aliàs sum secu-
rus, in l. si quis maior. C. de transact. In consequentiam tamen
arguit aliqua voluntas, quia expressio declarat mentem volen-
tis. l. acq. uisere. & ita intelligendus est hic Bar. estq; hoc ali-
cuius effectus, ne censetur omnino inuitus fecisse. l. Titia. ad
17 leg. Fal. l. si spōsus. §. fi. de do. inter vi. & vxor. Sanc* & quoties
aliter res exprimitur, quam tacite inerat: dubium non est, plu-
rimum expressionem illam posse. l. si stipulatus. in princ. de
usu. vbi Bar. Exempli causa, precarium durat donec reuocetur
per concedentem, vel heredem. l. j. quaesitum. §. j. de precar.
Finge me concessisse quando voluero: reuocabitur morte,
quia voluntas morte finitur. l. iij. loca. aliudque est, quando
voluero, expressio: aliud, nisi nolero, tacitū: cum inter velle
& nolle sit quiddam medium. l. j. §. scientiam. de trib. vt Albe.
& veteres censuerunt. Sic in expressa vulgari inest tacita pupil-
laris, quæ aduersus matrē inest. cax est. l. ii. C. de insti. & subiti.
Pone expressam factam pupillare, certè mater excludetur. l. Lu-
cius. de vbl. vbi doct. quia generalitas verborum indicat ali-
ter expressam, quam tacite inest. nec enim lex generaliter
eius effectum aduersus omnes in ducit, sed matrem excipie-
bat. qua de re alibi. Sic si princeps mandat ordinario, vt pro-
cedat, & iudicet: ceterum eius iurisdictionē excitare. quia quod
inerat expressit. c. licet in corrigendis. de off. ord. quod si ali-
ter exprimat, quam inest, iam efficietur ille delegatus. glo.
c. cum aliquibz. de rescr. in vj. Alex. l. j. §. si quis ita. de ver. obl.
Hinc subijcit Bar. si quis capitaliter sit condemnatus in perso-
na, &

na, & in bonis, censori in vtroque principaliter condemnatū:
cūm aliàs condemnationum bonorum dumtaxat accessoria esset. l.
j. & seq. de pec. leg. ideoque morte extingueretur. l. j. si pend.
appell. Sic qui appellat accessorie, censori etiam sententiam
nullam dicere. l. Carmelia. de iure patro. Quod si dixerit, Ap-
pello, & nullam dico: tunc vtrumq; remedium æque principa-
liter deduxisse censetur. doct. l. j. C. quando prouoc. Phi. c. di-
lecto. de appell. Sic plurimum refert, expressim quis appella-
tionem ab interlocutoria & negotium principale mandet, an
verò cū negotio principali. hoc enim postremo casu, id quod
inest, expressisse censetur. ideoque de negotio ipso cognosci
non poterit, nisi prius iustificata appellatione, vt recentiores
tradiderunt. c. vt debitus. de appell. vbi mod. Rui. hic. Sic aliud
est, cūm quis se dedicat, & bona sua, aliud fit, cum bonis suis.
vt alibi Bar. censuit. Bar. auth. ingressi. C. de sacr. san. ecc. His er-
go casibus apparet, expressionem eius quod tacite in conse-
quentiam inerat, principaliter fieri: & ideo aliter censori fa-
ctam, quam inest. Quid ergo si appareat id actum, vt nihil
noni inducatur: & tunc secus erit, vnde si iudex qui Titium cō-
demnauit, adijciat clausulam, quod si sententia sit præter ius,
eam ad ius commune reduci: non procederet Bar. exemplū,
nec vlla esset differentia, an coniuncta vnius esset, an accessio-
nis clausula, quod Bal. Salicetusq; docuerunt: & laff. hic refert.
Idemq; si alia comiectura adfit, vnde probabitur credamus,
voluisse quem se ad ius simpliciter referre, vt cum pater stipu-
latur sibi, aut filia dotem reddi: vel sibi, & filie: non intelli-
gitur quod filia sibi querat obligationem, sed solutionem tan-
tūm. l. eum qui. j. §. qui sibi. de verbōrum obligatio. ne in viri-
les partes admittatur. l. reos. §. j. de duō. res. sed simpliciter ad
comunionem secundum iuris formam vocata. l. j. §. j. solu.
matri. l. vxorē. §. test. ij. de leg. iij. vbi Bar. nec enim verisimile
est, patrem contractu cum genero inito id egisse, vt filia plus
donaret, quam ex lege teneretur. Quod & eō casu dicendum
est, quod iudex mandat aliquem principaliter, vel ad domum
citari: intelligitur eo modo, quo inest, id est, secundum iuris
ordinem, à quo non est verisimile voluisse iudicem recedere.
Bar. l. iij. §. prætor. de dam. infse. Idemque quando iudex qua-
tuor menses iudicatio ad soluendum constituit: intelligemus
diem hanc legalem esse, cūm verisimile sit, ad autoritatem le-
gis eum respexisse, & hætenus exequi voluisse. l. iij. §. si quis
condenatus. de re iud. in glo. Sed quid in arbitro respōdebi-

mus: Et antiqua hæc est quæstio, in qua receptum est, quadri
 mestre tempus ab arbitrio assignatum, diem legalem nõ cen-
 sèri, & ideo purgationi moræ obstat. l. si cū dies. in f. de arb.
 dixi. l. si insulam. de verb. oblig. cuius rei illa est ratio, quòd lex
 humanitatis causâ talem diem præstituit ad soluendum his,
 qui sententiæ rei iudicatæ autoritate innixa dånati sunt. l. ij. l. si.
 C. de exec. rei iud. At sententiæ arbitri, tanquam priuatiæ per-
 sonæ iudicium, nullam rei iudicatæ autoritatem habet, sed ei
 metu pøne iure statuit. l. diem. §. fari. l. quid tamè. §. solutio-
 ni. de arb. Et eam possit arbiter diem legalem arbitrari suo
 mutare, si eum adijciat, factò ipsius non autem legis videtur
 adiecta. Bar. l. post legatū. §. qui mortis. de his quib. vt indig.
 maximè cūm lex in arbitrijs eam diem non obseruet, nisi sub
 fidium, cūm nullum arbiter expressit. Bartol. j. eo. l. nemo po-
 test. quæ in iudice secus sunt. ex qua ratione facillè diluuntur
 quorundam argumenta, qui communem sententiam vellicat.
 Hincque etiam inferitur, vt si compromisso actum sit, vt arbi-
 ter de facto procedat, & de iure pronunciet: sententiæ eius ini-
 iusta sit nulla, tanquam mandati formam non obseruauerit.
 Bar. d. §. fari. Doct. c. Quintaullis. de iureiu. Nec obst. quòd
 clausula, iustitiam facias, videatur tacite inesse, & ideo formâ
 non inducat: quia hoc verum in iudice sine ordinario, siue de-
 legato. Innoc. d. c. prudeniam. Ias. d. l. qui Romæ. §. duo fra-
 tres. col. ij. de verb. oblig. qui secundum ius pronunciat te-
 18 nentur. secus in arbitro, vt dictum est. Sed quid si expressio
 verbis generalibus facta est, nunquid secundum id quòd tacite
 inerat restringitur, an potius dicemus aliter expressum quam
 inesset: Et crederim nullam restrictionem fieri debere. arg.
 d. l. Titia. & sentit hic Bart. exemplo pupillaribus expressis, quæ
 non restringitur, & contra matrem effectum habet. d. l. Luci*.
 ver. saliter. Vnde hæc substitutio reciproca, quam pater filijs
 suis ex diuersis matribus fecit, generaliter intelligit, vt omnes
 pariter admittantur, non autem secundum id quòd tacite in-
 erat, vt vtrinque coniunctus præferatur. auth. itaque. C. commu-
 nia de succ. quòd alibi dispositum extat. Aret. & Ias. d. l. Lu-
 cius. q. pe. Sic pactum, quòd liceat emphyteotæ alienare, intel-
 ligetur simpliciter, etiam inconsulto domino. Dec. c. quæ in
 ecclesiarius. col. pe. de consut. & consi. c. cxij. Et quòd condu-
 ctor domus non possit expelli durante instrumentum: intelli-
 gitur, etiã si pro vsu suo dominus vellet. l. edem. vbi Ang. C. loc.
 Et quòd locator remittat mercedem, si colonus frui gaudere
 19

reque fructibus ob bellum nequiverit: accipietur etiã in perce-
 ptis. arg. l. ea. lege. ff. loc. Cur. Iunior cõs. xl. iuris communis di-
 stinctione nõ obseruata. l. si merces. §. vis maior. vbi Bar. ff. loc.
 Aret. consi. li. j. Sic legans ecclesiæ rem immobilem, alienatio-
 nemque prohibens, censetur eo quoque casu prohibuisse,
 quo aliàs ecclesiæ possent vendare. §. sanctissimas. in auth. de
 alie. & emph. Quod & in testatore receptum est, qui pupillo
 alienationem interdicit. l. ij. C. de vsuc. pro emph. vel qui fun-
 dum ab eo restitui voluit, qui nouissimus moreretur. intelli-
 gemus enim integrum, non autè partem suam tantum, secun-
 19 dùm iuris regulas. l. Titia Seo. §. ij. t. t. j. * Sic pater stipulans
 dotem sibi restitui, simpliciter & in omnem casum stipulatus
 intelligitur, etiam si aliàs maritus ob adulterium eam lucrifa-
 ceret. l. si dotem. C. de iure dot. vbi glo. & doct. Quæ ratione
 stante statuto, quòd maritus dimidium dotis lucretur, si ille
 simpliciter dotem restituere promittat, videtur de tota intel-
 ligendum. l. Neratus. ver. quid tamen. de relig. non autem de
 dimidia, secundum statuti formam. gl. l. si prior. sol. mat. quod
 & Bal. tradidit. l. si nomine. q. pe. de cond. ind. licet aliqui con-
 tradixerint. Alexan. & Ias. l. post dotem. sol. mat. iij. intellectu.
 quos ego non sequor: nisi tamen aliquibus verbis concepta
 esset conuentio, quæ ad iuris dispositionem referrent. glo. d.
 l. si prior. Barto. l. vt iurifurandi. §. si liberi. de oper. lib. vel de
 prætorijs stipulationibus tractatur, quæ secundum prætoris
 mentem declarantur. l. si. C. ad leg. Fal. l. damni. §. cūm parie-
 tem. de damn. inf. et. & ex necessitate quadam interponuntur.
 d. l. Neratus. quod alibi docui. Idem si aliqua alia probabilis
 coniectura sua deat, quòd secundum id quòd inerat, actum à
 contrahētibus fuisset. d. l. vxorè. §. testamēto. vbi Barto. Burr.
 20 consi. ij. de consi. * Sanè illud sciendum, quibus casibus aliàs
 ostendit parem non esse taciti & expressi virtutem, in his etiã
 supra scriptam legis nostræ regulam limitari. Doc. d. l. cū quid.
 si cer. pet. regulariter tamen æquiparantur, nihilque refert, an
 20 expresse, an tacite quid actum sit. * Vnde inferi Bar. ad con-
 tractū societatis, quò cautū sit, vt si qua iusta hereditas alter-
 utri socio obuenerit, communis esset, etiam communicandâ
 illam, quam quis proximus ex testamēto consecutus est: quon-
 iam sicut iusta hæreditas dicitur, quæ ab intestato defertur.
 l. iij. §. j. pro soc. quo casu ex tacita defuncti mēte dicitur pro-
 uenire. l. consiciunt. de iure. cod. ita si ex testamento, cūm ex-
 pressa mens adest. Sicque se habet communis opinio, quæ cer-
 21

tior est, cum de legitima hereditate verba concepta sunt. Et enim hereditas est testamentum proueniens, non improprè legitima dicitur. I. lege obuenire. quod alibi declarauit. Sed & certa est, cum proximus iste heres in fraudem socij procurasset se institui. arg. l. Labeo. de contrahen. empt. quod Ias. & Herc. hic docuerunt. Ego generaliter verum esse sentio. nec me mo uet ea ratio, quod cum potuerit testator hunc proximum tota hereditate priuare, videatur hæc institutio non ex necessitate, sed ex voluntate procedere. respõdeo & huic argumeto, & quibusdam alijs, secundum suprascriptas limitationes aptandam solutionem esse.

VLPIANVS.

LEX IIII.

SI quis^a in fundi vocabulo errauit, & Cornelianum pro Sempronio nominauit, debebitur Sempronianus. Sed si in corpore errauit, non debebitur. Quod si quis cum vult vestem legare, supellectilem adscribit, dum putat supellectilis appellatione vestem contineri: Pomponius scribit vestem non deberi: quemadmodum si quis putet auri appellatione electrum, vel orichalcum contineri: vel, quod stultius, vestis appellatione, etiam argentum contineri. Rerum enim vocabula immutabilia esse, hominum mutabilia. Si quis heredes^b instituerit, & ita legauerit, quisquis mihi Gallicanarum rerum heres erit, damnus esto dare: ab omnibus heredibus videri legatum: quando ad omnes eos res Gallicana pertinent.

SVMMAE RERVM.

- 1 Error in nomine non vitiat. 9. 3 Nomina hominum pro amissis
 2 Error in uocabulo rei legatæ nihil obest ueritati. 4 Insuper uoto mutari possunt.
 4 Error in corpore vitiat. & nu. 8.

10. in qualitate non. 7. 14 In stip. necessaria sunt uerba, & congrua responsio.
 5 Vi legatum ualeat, quæ requiratur. 15 Nomina cur constituta.
 6 Fumeli appellatione quid continetur. 16 Legatum propter incertitudinem quomodo interpretandum.
 11 Vestis an supellectilis appell. com. 17 Distributio uerborum uominum duplex species.
 12 Error in nominibus quantitatis non nocet. 18 Heredes tacite pro rata tenentur, & quando non.
 13 Nomina appellatiua quomodo à 19 Institutio in re certa, simplex proprijs differant. est.

SI QVIS.) * Qui per errorem aliquid dicit, ob ignorantiam peccat. c. quauis. xxxviij. dist. succurrit autem lex ignorantia. l. penul. C. de tabu. lib. x. idque in varijs iuris nostri articulis. Error gestus rem non vitiat: ut si quis in nomine artificij fallatur. l. qui habebat. de reb. dub. vel in aliqua demonstratio ne. l. demonstratio. de condi. & demo. vel in nomine patriæ, seu parochiæ. l. his uerbis. §. si. de condi. & dem. vel in limitibus agri, seu finibus eius. l. patronus. §. j. & seq. in tit. ij. vel in nomine, pronomine, cognomine heredis. l. si quis in nomine. C. de testam. multo minus si in syllaba peccatum sit. l. qui habebat. de manumi. testa. vel etiam si latinitalis ratio secundum grammaticos habita non sit. l. Imperator Titus. de stat. homi. vel si in rei ipsius, quæ petita est, nomine quis deceptus fuerit: nec enim ideo peribit intentio. l. v. §. fieri. de rei vend. sicut nec stipulatio, cum in nomine serui qui promissus est dari, quis lapsus est. l. si in nomine. de verb. obl. * Merito hic iurisconsult. ait, errorem in uocabulo rei legatæ nihil obesse ueritati, cum no mina inuenta sint, ut quæcumq; rem ex hoc recognoscimus. l. ad recognoscendum. & de ingenu. man. si de re constet, frustra de nomine queramus. §. si quis in nomine. de leg. præst. ideoque talis expressio dicitur superflua. l. j. de dote præleg. & ineptè adiecta non vitiant. l. j. in fi. de cont. emp. hæc q; ratio generaliter uera est. At in nominis proprij errore, ille quoq; ideo specialiter actum sustineri suadet, quia nullus uidetur error fuisse, * cum nomina hominum, id est, quæ quisque homo imponit, possit arbitrio suo mutare. l. j. C. de mur. no. minis. & qui Aristoteles fuit, esse Plato, qui Panerius, esse Theophrastus, & qui seruire nomē apud Græcos Stichus, Erotis, Pamphilus habuit, liber factus se Romano nomina Scium, Titium, Augurium

riū appellare, & qui ager Cornelian⁹ fuit, mutato nomine sic
 ri Scianus. l. cum precum. C. de liber. caus. Exciptendi tamen
 4. à prædicta regula, duo sunt casus. * Primus, cum in corpore er-
 ratum est: vt si testator volens legare pratum, quod iuxta Ti-
 tium erat, legauerit vineam, quam neque iuxta Titium habe-
 bat. l. in venditionibus. de contrahen. emp. sic enim intelligen-
 dus est Accur. & ideo est, quia nec sola mens disponit. l. quidã
 cum. de hære. insti. vbi Imol. nec etiam solus verborum sonus,
 5. à quo mens abfit. l. Labeo. in fi. de supellec. lega. * Sed vt lega-
 tum valeat, oportet vt runcque adesse, & mentem & verba ali-
 quo modo menti subseruiant. At cum lego vineam, verba
 nullo modo pratum significant. l. si in qualitate. l. si duorum.
 de actio. empt. merito illud non debetur, nec quidem vinea,
 quia animus non adest. l. quoties. in prin. de heredi. insti. l. in
 ambiguo. de reb. dub. Vnde apparet, si testator dixisset: lego
 6. fundum, secus esset. * Etenim fundi appellatio generalis est,
 & pratum continet. l. certo. de seruit. rusti. prædio. l. as. Alexan.
 hic. Idem si testator vnicum duntaxat fundum habuisset iuxta
 Titium, quem existimasset vitibus constum esse, cum pratū
 7. esset: tunc enim nullus est in corpore error, * sed in quali-
 tate tantum. d. l. si in qualitate. d. l. si duorum. ideoq; nõ vitia-
 retur legatum: vt rectè Aret. l. as. ceteriq; recentiores docue-
 runt: quod multo fortius procedit, si verba aliquo modo ideo
 vineæ quadrarent, vt quia legasset plagam agri aratorij iuxta
 Titium, si nihil præter vineam habebat, nihil impedit illam de-
 beri, cum inter ipsos ordines vitium consuetudine regionis
 nostræ aretur vinea. quod aduersus Angelum ab aliquibus
 8. hic traditum est. * Sanè & tunc error in corpore certissimus est,
 cum nec finitimi vicini conueniunt. vt si velim legare Luci-
 nianum, cui coheret Titius, & legem Caseliensem, cui proximi-
 mus est Caius, d. l. in venditionibus. Hoc enim casu verba &
 mens non solum in re, sed in rei quoque demonstratione dissi-
 dent. Addit Castr. & tunc in corpore erratum videri, cum quis
 duos fundos habens, alterum, puta, Scianum vicinum Titio
 vberrimū, alterū, puta, Sempronianū vicinū Caio infœcundū
 & volens legare deteriorem, dixit, lego fundum Sempronian-
 um vicinum Titio. Si enim testatori nota essent eorum cor-
 pora, videt error hic in corpore esse: quòd si nota nõ essent,
 9. secus esse. * Ego nihil obitare arbitror legatum, quòd in nomi-
 ne iuris erratum sit. d. l. patronus. Lex enim hoc simpliciter
 10. docet, nõ distincto, an testator haberet nota corpora. * Subij-
 ciunt

eiunt alij generaliter errorem qui in substantia sit, errorem
 esse corporis. quod Accur. sensisse videtur. quæ sententia nõ est
 vera: nam si testator auream massam, quam aream esse puta-
 bat, Titio legauerit, valet legatū, licet tantisper retentio hære-
 di competat, donec id consequatur, quo pluris aurum valet. l.
 si id quod aurum. de verb. obl. vbi Raph. Alex. Ias. quãuis aliud
 sit in emptionis contractu. d. l. in venditionibus. Bar. l. demõ-
 stratio. de condit. & demonstra. quod alibi docui. defendique
 solùm poterit, cum de certo corpore actum non esset.
 Etenim dubium non est, aurum ab ære & in substantia & in
 corpore distare, licet vtique; metallum sit. l. iij. & iij. de con-
 di. & demõst. Et ex his quoque consequens est, vt supra scriptis
 casibus, quibus secudum regulam dixi errorem nõ nocere, verū
 illud sit, quoties de corpore ipso constaret, aliàs enim error
 propter incertitudinem vitaret. c. significant. de vltis. vbi
 Fel. col. j. Barto. d. l. demonstratio. Alter casus hic exceptus est,
 cum in nomine rei ipsius erratum sit, quod intelligunt Doct.
 si nomen appellatiuum sit à natura, vel gentium iure imposi-
 tum. Tale enim nomen immutabile est, ideoq; non id expri-
 mit, quod quisq; arbitrato suo vult, sed quod consuetudo gen-
 tium seruata: qua qui recedit, stultus quodammodo videtur:
 vt hic, & l. fi. C. de hæred. insti. Addit non insubtiliter Bald. rei
 nomen ipsi substantiæ coherere, adeo vt eo mutato, & ipsa
 mutetur. l. si nomine. C. de testa. l. fi. Fortidianū. C. de legatis.
 Finge propriū nomen mihi esse Alciatius, appellatio rei ipsius
 est homo: mutato Alciati nomine, idem tamen homo sum. at
 re mutata, si homo non appellor, euanescit *μικροβότος*. Sed an
 idem sit in nomine appellatiuo iuris ciuilis: & aliqui sentiunt
 idem non esse. Bal. d. l. si in nomine. l. as. hic. sed mutari ad libi-
 11. tū id posse. Ego video iuriscō. de nominibus tantum loquitū
 esse simpliciter, nec appellationes ciuiles à naturalibus distin-
 xisse, * sed in veste exemplum accepisse: quæ an supellectilis ap-
 pellatione comprehendatur, magis ad iuris ciuilis interpreta-
 tionem pertinet, quàm à iure gentium pendeat. alioquin &
 sub pellibus vestes vitæque continentur. l. Labeo. de supellec.
 lega. in prin. Puto itaque ideo veteres nominis appellatiui me-
 tionem fecisse, & ad ius gentium se retulisse, quòd frequētius
 contingit, huiusmodi nomina iuriscō. immutabilia quoq;
 esse. Quòd si quæ sint iuris ciuilis, quæ arbitrio nostro mutari
 nõ possint, idem erit iuris. vt si legauim vinum, quod in subur-
 bis Romæ habeo, & intelligam Mediolanum, nihil ago. quã-
 uis

uis Romæ vrbis nomen proprium sit: nec enim arbitrio meo mutari id potest: & ager meus Cornelianus potest aliter, atq; aliter ad libitum meum nuncupari. Sanè existimant Doct. non esse perpetuum hunc casum, & errorem nominis appellatiui non obesse, cum pro eo acceptum est quod valde conforme, simileq; sit: vt si quis libros legare volens, chartas dixerit. l. librorum. §. quid tamen. j. titu. ij. tunc enim ex coniecturis sistitur voluntas. Oportet autem coniecturas esse vrgentes ac verisimiles, quales illæ, quod alias chartas nò haberet. l. fundus qui. de auro & argen. legat. vel vsus sit testator dictione generalis, qualis est, vniuersas chartas. Bar. l. Quint. de auro & argen. leg. & si quæ similes. Quod si haec coniecturæ contraria aliqua presumptione tollantur, secus erit: quod alibi Bar. declarat. l. tutores. de adm. tut. Ad hæc perit, quod alibi Alex.

tradit, * errorem in nominibus quatuor nò nocere, cum non sint diuersa, sed minor summa comprehenditur in maiore. l. qui quarta. eo. vbi Alex. Nec me mouet lex nostra, quæ auri appellatione, electrum non contineri ait: & tamen certam partem auri habet electrum, quod chymistæ Phæthontem vocant: sicut aurichalcum mixturâ auri apud veteres habuit. Sed puto præter verba accipienda esse, nêpe de electro, quod gâmi ex arbore piceæ generis est, & à Prusis litore adfertur, vulgo Ambracis dicitur, sicut aurichalcum, quod ex lapide vito & ære conficiebatur, Straboni. tametsi etiam si quecumq; auri hæc insit, non ideo consequens est conformia auro esse, cum aliam speciem constituent. argu. l. stipulationum. ij. in prin. de verb. obl. Etenim recti sermonis ratio plurimum ad vsu trahitur, quod l. ij. de ver. signi. docui. d. l. Labeo. verbo, nec mirum. Caterum & demonstratio, quæ per digitum fit, adeo certa est, vt minimè per nominis appellatiui errorem vitietur, vt si indicato boue, inquam, equum tibi lego. l. quæ extrinsecus. de verb. ob. vbi diximus exemplum esse apud Plautum in Penulo: Hoc auro pingues sunt in Barbaria boues. Addunt hic aliqui, nec tunc nominis appellatiui imitationem obesse, cum verbis alijs res declarari potest, vt cum quis dicat, constituo te asinum meum ad agendum & defendendum &c. Intelligitur enim asinum, pro procuratore acceptisse, quod receptore calculo receptum est, vt Soey. l. al. cæteri que existimauerunt. Hostien. c. petitio. de procurat. videturque metaphorice hoc dictum, sicut cum vulgo aiunt, Equi dispositi citissimè ad sacerdotia currunt, & asini ea lucrificiunt. But. c. v. de treu. & pace. Sed quid si aliter constaret

cōstaret quæ mēs testatoris esset: & Bar. distinguit, qd si constaret expresse, vt puta, quia protestatus quis esset, cum equi legasset, se boue intelligere, vt tunc valeat legatum: qd si expresse la mens non sit, secus est. * Hocque differant appellatiua à proprijs, quod in his satis sit mētem testatoris innotescere: etiam tacitis coniecturis in illis expressa protestatio sit necessaria. Et ratio differentiæ est, quia vt legatum debeat, oportet de testatoris consensu solēnter constare. l. hæredes palam. §. sed si notam. de testa. Bar. l. qui liberis. §. testamento. de secū. tab. At in appellatiuis, quia verba aliud indicant, nò dicitur constare, sed potius actum elusorium fieri. l. non solum. de actio. & obli. nisi expressa & solenni protestatione mens declaretur, proprijs verò verba conuenire possunt, cum licuerit testatori ea mutare, ideo sufficiens coniectura, quamuis non adeo expressa. Bar. l. cum proponeretur. in fi. j. titu. j. & consi. clxxiij. Butr. cōsi. lxx. Alex. hic. Abb. cōsi. xcij. lib. ij. hincq; apparet, nihil huic sententiæ argumenta contradicenti obstat, qui indistinctè nullius effectus esse talem protestationem quauis expressam aiūt: quia lex nostra simpliciter ait, legati nò valere, & quia non possunt partes fingere. l. si forte. de cast. pecu. Bar. l. si quis qui pro emptore. de vsucap. q. j. vers. item dubitatur. Respondeo enim, non valet legatum, quantum sit ex eius verbis, sed ex vi protestationis, que ad ipsum trahitur, poterit sustineri. nec ideo dicunt partes fingere, cum protestatio illa secūm dūm veritatem procedat* in stipulationibus tatum, in quibus pro forma necessaria sunt verba, & congrua responsio: vnde p̄babile est, vt talis protestatio nihil inuēt. gl. §. j. de ver. obl. vers. quibuscūq;. Rursus inferi, si in appellatiuis verba nò prorsus repugnēt, sed aliquo, licet in proprio mō cōuenire possint, tūc etiā tacitis coniecturis locū esse. l. Proculus. de vsu. l. si pluri bus. j. eo. Dicunt autē posse cōuenire, cum secundū figuratū loquēdi modū menti cōcordant, qualis est metaphorica loquutio, vel hieroglyphica ratio, item allegorica, & si quæ similes, vteris testamenti interpretibus valde familiares. Addunt aliqui, Alex. Imol. Rui. oportere hanc protestationem incontinenti actū præcessisse, quia aliàs ad ea non traheretur, quæ ex intervallo subsequuta essent. Bar. l. pacta non vniuersa. C. de pac. quod potest defendi, si de simplicis enunciatione traheretur: sed cum protestatio hæc habeat tractum, & ad futurum trahatur, videtur nihil referre an incontinenti, an deinde actus sequatur. Pone, protestatus sum, cum bouem essem testamento meo relicto

rus, non de boue, sed de equo intelligitur: certè quodcumq;
 id fecero, propter verba futuræ testameti tempus respicientia,
 videtur locus protestationi esse debere. l. si ita stipulatus. ij. de
 fideiuss. nec præsentiam præsumi, quòd si simpliciter extra tes-
 tamentum quandoq; dixerim me velle tibi equum relinquere,
 præsumeretur potius ex intervallo mutata voluntas, sed hæc
 in materia protestationum latius. Sed quid si appellatiuè qui-
 dem nomen rem ipsam nõ continet, sed rei qualitatè, vt quia
 testator legauit equum suum scutulatum, cum non haberet ni-
 si balium? & debebitur balus, neque error vitabit. quod hæc
 censuit Angel. quem cæteri sequuntur. demonstratio enim illa,
 quæ per pronomen possessiuum facta est, satis certò rem indi-
 cat. l. Stichum qui meus. j. eo. l. ij. de lib. & posth. nec error qua-
 litatis nocere debet. Quia ratione Casfr. existimauit, si is, qui fo-
 lum fundum Scianum habebat, sic dixerit, fundum meum Gor-
 nelianum do, lego: satis censi demonstratum Scianu, propter
 vim possessiuu pronominis. Quòd si plures fundos haberet, se-
 cus esset, propter incertitudinem, nisi similitudo vocis aliud
 suaderet. l. qui habebat. de manu testa. Et generaliter constitu-
 ta est regula, ex solo nomine rem certam fieri, * cum nomina
 in hoc maxime cõstituantur, vt res ipsa demonstretur. l. quibus,
 §. qui dotalem. de conditio. & demõ. l. si quis seruum. §. si etiã
 duos. j. tit. j. Et regula non procedit, cum aliæ demonstrationes
 veriores obstant nomini: vt si testator adiecerit, coherentes, vi-
 cinos: hæc enim demonstratio videtur efficacia, vt Bar. hic post
 Accur. sentit, & supra scriptis exemplis cõprobatur. Quod in-
 telligit Alex. quando testator nota non habet fundoru suo-
 rum nomina. l. pe. de reb. dubi. quod tamè facile præsumendu
 non est. l. si. pro suo. R. ursus intelligendum, quando coherentiæ
 possunt conuenire alicui fundi testatoris. aliis si nullo modo
 conuenirent, non esset eorum ratio habenda, sed standum po-
 tius nomini. d. l. patronus. §. libertis. Sed & si nomini certitu-
 do alia demonstratiõne confirmaretur, puta, sub cura talis villi-
 ci: nec tunc regionis, aut coherentiæ vnus error noceret. d. l.
 patronus. §. Sempronio. Quid ergo si cum nomine vna de-
 mōstratio concordaret, & alia discordaret, & si alteri fundo
 non conuenirent: putarim nominis cõcordiam præualere,
 quotquot illæ sunt, quæ disconueniunt, quod Casfr. cen-
 suit in l. si in nomine. C. de testa. Quòd si alteri fundo testato-
 ris conuenirent, status est certus. Quod ex claritate demonstra-
 tionum diffinietur. Bar. l. demōstratio. q. vij. In dubio tamen,
 inquit

inquit Alex. magis ad demonstrationem finium attendemus,
 quàm nominis, ex supra dicta regula. d. l. si in nomine. * At Soc.
 ex vulgari regula, id quod minus est deberi censuit. l. apud lul.
 §. Seio. j. eod. Ray. propter incertitudinem vitari legatum. l.
 Quintus. §. j. de aur. & arg. lega. d. l. demōstratio. vt sibi impu-
 tet testator, qui pugnantès demōstrationes adiecit. Quod &
 ego sequor, & receptius videtur. & hæc quidem quod ad legis
 nostræ interpretationem attinet satis sunt. Admittunt tamen
 quosdam casus, quibus errore nominis proprii existimant le-
 gatum vitari: vt cum quis in suo, vel filij nomine labitur. l. si.
 C. de hæred. insti. vel cum nominis certi expressio, pro forma
 acquiritur. l. hæc consultißima. C. de testa. quos ego alibi dispu-
 tau, in l. si in nomine. de verb. obli.

S I Q V I S hæredes. Distributiõru * alia sunt simpli-
 cia, vt quilibet, quisq;: alia duplicia, vt quisquis, quicumq;: quo-
 niã duplex verbu requirunt, vt clausula præficiatur. Barto. l. hoc
 articulo. de hered. insti. Satis autem est vel tacitè subaudiri: vt
 cum dico, quicumque hæredum meorum det Titio: subaudi-
 tur verbu, sit, tanquam si scriptum esset, quisquis sit hæredum
 meorum, det Titio. Item contra Ias. horum distributiõru ea
 est natura, vt non collectiue, sed singulariter intelligantur, so-
 lidumq; vniciue tributant. l. qui hliabus. §. j. j. eod. Bart. l. si
 pluribus. ad finem principij tit. j. nisi tamen subiecta natura
 aliud suadeat, vt in casu nostro. Cum enim hæredes duntaxat
 pro rata teneantur, nec vltra testatoris personam sustineant. l.
 cum a matre. C. de rei vend. l. ij. §. j. de verb. oblig. * si scriptum
 sit, quisquis hæres erit, det centum: intelligetur pro rata, quia si
 cut distribuitur actus primi verbi, ita & secundi, vt Bar. ait. Sed
 pone testatorem certarum rerum habuisse respectum, vt cum
 dixit, quisquis mihi Gallicanarum rerum hæres erit &c. & iu-
 riconsult. idem esse simpliciter sentit, quod certum & indubi-
 tatum est, cum omnes hæredes in rebus quoque Gallicanis in-
 stituti sunt: nihil enim refert, quòd deinde in diuisione inter
 ipsos hæredes facta alicui eorum sint assignate, cum satis sit o-
 mnes in illis partibus fuisse hæredes, cum is qui ex diuisione
 eas fuerit consequutus, a coheredibus suis habeat. gl. & Doct.
 l. qui Rome. §. si. de verb. obl. Sed quis si aliquis eorum iustus
 fuerit à testatore accipere? & Accur. sentit non esse locum legi
 nostræ: sed eum solum cui prælegatus sint teneri, quæ senten-
 tia & Ias. fuit. quæuis enim institutus in re certa pluribus hære-
 dibus onera hæreditaria ad omnes æqualiter pertineant. l. ex
 factõ.

facto. de hered. insti. tamen secus est in casu nostro, in quo nominatum legatum illi iniunctum est, cui res Gallicanæ assignatae sunt. Ego hanc sententiam sequi non possum, si proponatur prælegatum relictum esse: verba enim clausulæ non id significant, ut solus ille soluat, cum non sit hæres rerum Gallicanarum, sed legatarius, merito omnes tenebuntur, & adhuc erit legi nostræ locus: tum quia partem earum rerum istæ se habet, partem à cohæredibus. l. in quartam. ad leg. Fal. & idem verum est, quod ait iurisco. ad omnes res Gallicanas pertinere. Fortius videtur, etiam si titulo institutionis res Gallicanæ relictae sint, idem esse, & legi nostræ in distincto locum esse. * quoniam institutio in re certa simplex censetur, & res videtur prælegata. d. l. ex facto. adeo, ut censeantur haberi à quo liber hæredem pro portionibus hæreditaris. Sed tamé satis est hoc casu Aurf. sequi, propter mentem testatoris, qui non absque causa eum grauauit, qui rerum Gallicanarum hæres esset.

PAVLVS.

LEX VI.

Serui electione ^a legata, semel dumtaxat optare possumus. Labeo ait, cum certa res aut persona legatur ita, Qui meus erit, cum moriar, hæres dato: & communis sit, totum deberi: Trebatium verò respondisse partem deberi, Cassius scripsit: quod & verius est. Cum fundus ^c communis legatus sit, non adiecta portione, sed meum nominauerit: portionem deberi constat.

SVMMAE RERV.

- 1 In alternatiuis, semel dumtaxat ^b Si legatus sint ea, quæ uxoris causam optamus. ratio. 3. si parata e. ant, quid debeatur.
- 2 In contractibus licita est variatio. quid in iudicijs. & nu. 4. 9 Appellatione rerum mearum, utrum ueniat res communis.
- 3 Quæ necessaria ut electio ualeat.
- 4 Verbum, uolo, est suspensiuum. 10 Ius patronatus, indiuiduum est.
- 5 Legatum conditionale, quatenus ^c Socius domum communem absente socio inhabitans, utrum aliquid

- quid pensionis ab ipso soluendum sit. ^d Legatus, legatario totus debetur. ^e Legatum rei alienæ ualeat. ^f Quando tota res legata non debetur. 19.
- 11 Legato tacito tantum inest ius reatoris. 16
- 12 Legato fundo, cuius ususfructus sit alienus, hæres integrum datum dare compellitur. 17
- 13 Indefinita, quando non equipolent uniuersali. 17
- 14 Fideus testatori & hæredi communis ^g Vbi actus nullus est, qualiter interpretabitur. 18

- 2 **S**ERVI ELECT.) Serui electione ex legato facta, amplius variare non licet, siue ea electio legatarij sit, siue hæredis. l. huiusmodi. §. Stichum j. eod. l. statuliberum. §. si. j. tit.
- 3 j. qua in re probabiliter dubitari poterat, cum in contractibus variatio permittatur. l. eum qui certarum. §. si. de verb. obliga. idemque & in iudicijs, nisi iam his sit contestata. l. si pluribus. in si. j. e. nec refert, an electio competat ex dispositione hominis, an legis. adhuc enim variatio permittitur. l. qui ex pluribus. de verbo. obliga. ubi Aret. maximè aduersus personam grauatas. l. si ex toto. §. j. j. eo. Sed tamen in casu nostro, iurisco. consultus de cedit contrarium, tanquam speciale id sit in ultimis voluntatibus: ut Castr. ait. Paul. d. l. eum qui. §. si. in quibus dominium in pendenti non stat, sed statim facta electione transit. Bar. d. §. si. d. §. Stichum. Si quidem sciendum est, regulam generalem esse, ut quotiescumque electio fecum exequutionem trahit, nunquam licita sit variatio. At in casu nostro, ubi legatarius elegit, confestim dominium serui in eum transit, perinde ac si à principio. solus ille legatus fuisset. l. apud Aufidium. de opt. leg. merito amplius dominium illud abdicari à nobis alia electione non potest. Vnde consequens est, ut si optio legetur in rebus alienis, quia lex tunc ipso iure dominium non transfert. l. cum alienam. C. de leg. non dicatur exequutio facta, licitaque sit variatio. quod Ang. Castr. Iaf. aduersus Alex. docuerunt. In rebus ergo ipsius testatoris, solum procedit conclusio, etiam si de quantitate eligenda, puta centum amphoris tractaretur. l. ij. de opt. leg. in fin. quia his electis, perinde est, ac si centum illas amphoras, ceu certam speciem testator legasset. quo casu dominium ipso iure censeretur translatum. l. sed si certos. j. eod. dem.
- 4 Rursus ^h consequens est, ut in contractibus licita non sit variatio. quoties dominium ipso iure transfertur, ut quia quis donasset seruum, quem ecclesia elegerit. l. si. C. de sacrosanct. eccle. vel quem donatarius iam penes se haberet. §. inter dum. Insti. de re.

re. diu. quod Bald. & Iaf. cenferunt. Facta enim exequutione, non est locus mutationi. glo. l. j. §. fi. de prato. stip. vbi Bar. nec purgationi mora. quod omnes hic tradiderunt. l. si is cui. j. tit. j. Bar. l. si infulam. q. quarta. de verb. oblig. Et hæc quidem vera sunt, & rationi quam iurifconfultus ipse refert, consentanea. d. l. apud Aufidium. At & recentiores alij nodum in fcripto quarunt, & aliam adducunt rationem, nempe quod vltima voluntas æquiparetur legi. quoties autem electio à lege defertur, primo actu consumitur. quæ conclusio vera est, cum de electione remediorum tractamus. l. cuius bonis. de cura. fur. l. si mihi. in princ. j. eo. vel cum fraus aliàs fieri facillimè poffet. c. ij. de rescript. in vj. aliàs verò facilius in difpofitione legis permittitur variatio, vt fuprà dixi, quam hominis, cum mitus femper cum legislatore agatur. quod Socyn. & Iaf. hic cenferunt, & alibi tractant. d. l. si infulam. Barto. litem veniunt. §. prædiximus. de pet. hered. Sanè procedit lex nostra, quoties electio rectè & legitime facta est. aliàs verò fecus, cum electio nulla facultatem iterum eligendi nõ perimat. d. l. ij. de opt. leg. Fel. c. ex tenore. de preser. Vnde qui habet ius aliquod ex pluribus sacerdotijs eligendi, si inutiliter eligat, potest nihilominus iterum optare. Io. Andr. c. ne captandè. de cõcess. præbend. lib. vj. nec enim actus nullus impedit, quin iterum rectè explicari poffit. l. qui per salutem. de iureiur. l. hæc conditio. de cond. & demon. dum tamè iure proprio quis illum repetat, non si alieno: vt quia delegatus, aut compromissarius fit. l. iij. C. quomodo & quando iud. c. si compromissarius. de elect. in vj. Item dum ille actus, consensu partium confirmatus non fit. l. nihil. §. si cū filiis. de inof. test. vbi Bal. & Ang. vel aliàs effectum perinde ac validus fuerit confectus. d. l. ij. Aret. hic, vt quia quis vinum optare debuit, re ipsa acetum consecutus esset, & in suos vñs vertisset. Item dum verba, quibus electio indulgetur, verboria sunt, & ad sequestem quoque trahi poffint. Doc. d. c. ne captandè. Item dū cognito errore, quis re electa abstinuerit, nõ si scienter approbauerit. c. si beneficia. de præb. in vj. Roma. consil. cccxxix. præsens consiliatio. Item dum tali electione non censetur quis alteri via competenti renunciaffe. l. filium emancipatum. de acquir. hered. vel aliàs lex variationem hanc abhorreat, & suspectam habeat. c. quia propter. de elec. quæ omnia à pontificijs diligenter tractata, & minimè hic disputanda existimauimus. Vt autem electio valeat, aliqua necessaria esse Accur. hic existimauit: & in primis, vt si testator aliquam formam illi dedit,

ea obseruetur. l. si tibi. §. vnus. de opt. leg. idq; etiam de tempore dicendum est, fieri enim idoneo tempore debet. l. cum pater. §. à filia. l. vnū. in prin. j. tit. j. vulgo q; aiunt, tempus ipsū, vim quandam formæ habere. authen. quæ supplicatio. C. de precib. imper. off. rursus omnem electionem in re ipsa testatoris fieri, id est, in feruis ipsius. vnde si vnū tantum feruum habeat in patrimonio, ille est eligendus. l. si tibi. §. j. de opt. lega. quod si nullum haberet, tunc alienus eligi poffet, tenereturq; cum hæres emere. l. Titia. §. Sempronia. de auro & arg. leg. Sed & tota familia exhiberi debet, vt pofsit legatarius rectè optare. l. iij. l. si cum optio. de opt. leg. nisi si sciens, tota nõ esse exhibitam, nihilominus elegerit. potest enim renunciare fauori suo idem si postea seuerit, & ratum habuerit. h. si is qui Stichum. de procu. Bal. l. si. §. in fi. C. com. de leg. quo casu optio nõ tamen dicitur in pendenti fuisse, sed ex eo tempore dūtaxat valuisse, quo adprobato secuta est. l. cum incertus. j. eo. l. si. C. ad Maced. Sed & rebus per alternatium relictis nõ vitiat ex errore legatarij electio, quæ alterum purè sibi relictum credidit. l. si is cuij. tit. j. cum enim in alternatiuis vtraque species esset in obligatione. l. planè. §. si ita Titio. j. eo. verum est, rem sibi obligatà electam fuisse, ideoque error non vitiat: quod fecus in obligatione generis est, vt hic latus Iaf. profequitur. Illud quoque necessarium videtur, vt hereditas iam sit adita. cum enim oporteat causam præcedere, vnde ius eligendi proueniat: ante aditionem hereditatis non videtur subesse causa, quia internum legata nullus fuit effectus. l. si nemo. de re. iur. quam sententiam aliqui hic restringunt, vt electio persiciatur, irrenocabilis que sit: alioquin sicut legata purè relicta à morte testatoris in legatarium transeunt. l. à Titio. de furt. ita & in casu nostro existimant, statim facta electione, etiam ante aditam hereditatem, censeri legatarium esse dominum, licet renocabiliter. Ego verius esse arbitror, ante aditam hereditatem nullo modo valere optionem: lex enim simpliciter loquitur. d. l. Iulianus. j. eod. l. si vnusfrui. quando dies leg. quæ ferui optio certitudinem requirit. d. l. actus legitimi. quæ tali tempore non subest. Addunt Doct. illud quoque requiri, vt qui eligat pupillus non sit huiusmodi enim atas iudicium discernendi, & sic eligendi nõ habet. l. pupillus. de acquir. hered. Quod si pubes sit, valet electio: licet si in ea ledatur, restitutio in integ. poffit ei competere. l. & si sine. in princ. de mino. Quod si is pubes curatorem habeat, & videretur idem, quod in pupil-

lo, vt curatoris autoritas sit necessaria, aliàs actus sit nullus. l. si curatorê habeas. C. de in inte. rest. mino. Caterùm & oportet eũ qui eligit, sũ iuris esse. d. l. Iulianus. j. eo. aliàs necessarius est patris iustus, quod an hodie in aduentitijs pcedat, suo loco dicitur. Sed an electio fieri parte citata debeat: & videret nõ esse id necessarium. l. nulli. s. j. C. de episcopis & cler. Bar. l. j. col. fi. j. tit. j. nec enim Accur. hic, aut doct. vllam citationẽ deli derant, putarim tamẽ id verum, quoties ius eligendi alicui li berẽ competit. Quod si mediocrem eligere teneatur, fuere qui hæredis presentiam, vel admonitionem necessariam existi marent. l. legato generaliter. vbi l. mol. j. eo. Bar. l. alio. col. u. pen. de adim. leg. tum quia hæres legi possit, tum quia legata rium in sententiam suam forte trahet. quod hic recentiores tradiderunt. Alex. l. si quis arbitratu. vers. iij. limita. de verbo. obli. Tandem oportet eum qui eligit, verbis aptis vti. nec satis est, si dixerit, se velle eligere, sed opus est presentis actu: vt quia dicat, Eligo talẽ. *Verbũ enim, volo, est suspensiuũ. l. si quis si phar. de ver. obli. At optio in pcedenti esse nequit. ideoq; nec conditionẽ recipit. d. l. actus legitimi. Hincq; cõcludit Bart. quoties de actu tractatur, qui a nostra voluntate pcedet, verbũ, volo, infinitiuo adiectũ, non, disponere, sed primũ voluntatis motũ dũtaxat detegere. vt supra scripto exẽplo, cũ dico, volo eligere talẽ, non ideo eligo. sic cũ dico, volo adire hereditatẽ, nõ ideo cõseor adiuille. Bar. l. genit. col. iij. de acq. her. Sic reus qui dicat, volo confiteri, non censetur his verbis cõfessus. Bal. l. j. col. vij. C. de confes. Sic cũ quis dicit, volo relinquere c. Titio, hoc solo non videtur reliquium, vt receptor se habet sententia. arg. l. Pamphilo. s. propofitum. j. tit. ij. Sic cũ quis, volo, inquit, contrahere matrimonium cum Titia, non creditur, quamuis ita dixerit, contraxisse. c. ex parte. de spon. c. iura uit, de proba. vbi doct. Et si qua familia, Non procedit tamen conclusio, quando verbum infinitiuum, posteriorẽ signifi cationẽ haberet, necessario enim sequeretur, priorem preces sisse. ideoq; verbum, volo, disponeret, vt cũ quis dicit, volo fumere talem rem. d. l. apud Aufidium. nec enim potest fumere, nisi quod prius eligit. vel hæres dixerit, volo dare talem rem. d. s. Stichum. & l. Clodius de acqui. hæred. etenim dare, executionem respicit. Sic cũ quis dicit, volo te habere in vxorem, c. ex literis. j. de spon. vbi doct. habemus enim quod iam acquiuiimus. Quia ratione & qui dicit, volo esse hæres: censetur adire. l. iam dubitari. in fi. de hæred. insti. nec enim quisquã*

quisquam est hæres, nisi prius adierit. Nec quicquam me mouent Socy. hac in re cõmentã, quæ recentiores hic confutant. arg. l. & eo modo. j. eo. l. si pater. s. quãdam. de fideicom. lib. Sic cũ quis dicit, nolo adire, censetur hereditatem repudia re, quod communis habet sententiã. Alex. l. qui se patris. C. vn. de lib. quia verbum negatiuum, & priorem & posteriorem signifi catum habet, actumque non in presentĩ tantũ, sed in futurum quoque abnegat. l. hoc genus. vbi g. lo. de cond. & demõn. Hincq; consequens est, vt nec tunc procedat conclusio, cũ post deliberationis terminum quartus respondit se velle adire, vel velle eligere. arg. l. sed si alio. ad Treb. nec enim is terminus idcirco conceditur, vt quis simpliciter exprimat quisiã sit primus suæ voluntatis motus: sed potius vt aut agnoscat, aut repudiet. l. j. de iure delib. Quid ergo si natura termini hoc non induceret? Et Accur. sentit, non esse tunc recedendum a verbis: etenim electio nõ nisi deliberato animo fit, exhibitis scilicet omnibus seruis, secundum supra scripta. & tamen qui simpliciter dicit, volo eligere, non eligit. Ad hæc pertinet & cũ quis ad alterius interrogationem respondet, volo adire, volo eligere Stichum. &c. responsio enim quæ alteri fit, certa esse debet. vt Barto. inquit. l. si cui. ij. j. eo. l. j. s. si quis simpliciter. de verb. obli. vbi Bar. & omnes. & mihi placet, si ideo interrogatum proponamus, vt vel agnoscat, vel repudiet: vt supra dictum est. Ex natura quoque actus sumitur hæc interpretatio. Vnde si quis in testamento dicat se velle relinquere, perinde est ac si dixisset, relinquo: cũ in testamẽtis nõ simpliciter primũ animi motum enunciamus, sed disponamus quoque. Addit l. mol. & Alex. aliam rationem, nempe quia in testamẽto oporteat testes esse rogatos. l. hæres. s. in testa mentis. s. de testa. Vnde arguitur maior animi deliberatio, nec refert, quod sufficiat circa tabellione, vel a quocunq; alio rogatos. quia semper intelligitur hoc nomine testatoris esse factum. Bar. generaliter etiam in codicillis, talibus verbis induci dispositionem censuit. quia hoc verbum, volo relinquere, respicit futurum, propter vltimæ voluntatis naturam. sicque non solum priorem, sed & posteriorem sensum habet. Quæ sententia vera est propter naturam actus: etenim codicilli quoque cum animi deliberatione fiunt, & in his verba etiã enunciatia disponunt. l. etiã hoc modo. item l. & eo modo. j. eod. quod recte Ias. docuit. Sed quid in dubio, quando non est certum, voluisse quem aut codicillis facere, aut fideicommissum

relinquere: & non videtur solis illis verbis quicquam disponi. l. Diuus. de testa. mil. l. fi. vbi Bar. s. de test. Ang. Imol. Raph. Pan. Aret. hic, nisi alia quoque coniecture accedant: vt quia testator dixerat se velle relinquere redacta re in scriptis coram testibus, & interrogatus an ea dixisset, responderit, *videtur*. id est, maxime. d. §. propositum. quod alibi docti. Sanè illud constat, si certè rei id verbum adiciatur, dispositionem inducere. quod Bar. hic ait: vt cum dicimus, volo istam rem. d. l. apud A. fidium. vel, volo quod hæreditas mea tibi detur. l. quoniam indi. gnum. C. de testa. & similia. in claris enim non est opus coniecturis. Sed & si de re tractemus, quæ ab alio explicanda sit, idè est. vt si dixerò, volo te gerere negotia mea, vel te esse procuratorem meum. l. j. s. mand. nihil enim mihi vltra superest faciendum, cum constitutioni procuratoris satis sit expressio vbi iuratis. l. j. C. de sum. tri. vbi Bar. in princ. Nec s. dictis obstat ratio theologorum, cum agens est liberus, & patiens aptum, confestim vt quis vult agere agit. Respondeo id verum, cum constaret velle eum agere. sed illis verbis non constat, cum possint de primo impetu voluntatis intelligi: ad coniecturas ergo presupcriptas recurrendum est. Vnde si dico, volo adire hæreditatem, & te procuratorem ad adendum constituo, censor adiuuissè, cum aliàs constitutio procuratoris non valeat. l. Paulus respondeo. de acqui. hæred.

L A B E O. * Legatū sub cōditione, qui meus erit cū moriar, valet respectu partis testatoris tantum, si res sit cōmunis: & ita aduersus Labeonis sententiam receptum est. Posset tamè quis pro Labeone sic arguere, quod a ratione legatum rei alienæ in totum valet, teneturque hæres redimere. l. cum rem alienam. C. de leg. eadem & pars aliena rei cōmunis debuerit redimi, & in totum valere legatum. nam & quis legando Stichū vel fundum, vel quid simile, intelligitur totum legare. l. Titia. ij. §. Seia libertis. j. tit. j. nec obstat conditio, si meus erit: quia si cōmunis est, vtique: & sius est. l. illud. de ritu nup. verba ergo conditionis non repugnant. l. ij. de cond. insitit. verba dispositionis conueniunt. Sed tamen aliter cæteris visum est, quia clausula hæc, qui meus erit cum moriar, intelligitur quatenus meus erit. j. l. prox. vnde apparet Stichum non integrè legatum, sed quatenus foret testatoris: sicque conditio, quæ aliàs diuisio nem recipere non solet. l. cui fundus. de condi. & dem. tamen hoc casti propter verba testatoris sciendum. quia de re infra. Sa nè sunt aliqui casus, quibus nec totum, nec pars debetur, & sic neutri

neutri sententiæ est locus. Primº est, quæ hic Raph. refert: cū testator non de suo Stichò, sed alieno locutus est, puta Stichum, qui Titij cum morietur erit, lego. Si pro parte tantū sit Titij, nihil debebitur: tanquam tunc non subsit ratio, cur a regula recedamus, & conditionè scindamus, cum aliàs conditio debeat specialiter adimpleri. l. qui hæredi. l. Meuius. de condit. & demon. sicque non tenebitur hæres vllam partem redimere, sed legatum non valebit. l. vnum est familia. §. si rem. j. tit. j. Et ratio differentie inter suum & alienū hæc est: quod in alieno conditio merè voluntaria est, idèdè precise obseruanda. in suo videtur aliquatenus necessaria. l. Gallus. §. quid si tantum. de libe. & posth. vbi Barto. quod enim suum non est, ad alium transferre non potest, licet estimationem possit. d. l. cum alienam. at estimatio à re ipsa plurimum differt. l. si ita fideius. ff. de fideius. sicque defendi hæc opinio aduersus Alex. & Ias. cæterosque recentiores potest. quia tamen in re, amplius est delibèradum. * Alter est, cum testator quæ vxoris causa parata sunt legat. non enim intelligitur de his quæ promiscue, seu communis vsus gratia parauit. l. legatus vxori. j. tit. j. hoc legatū. j. tit. ij. ratio est secundum Cast. Aret. Alex. quia si legando seruos, intelligitur legare eos, qui in totum sunt sui, multo magis si pro parte duntaxat sunt sui. l. si quis seruos. j. tit. ij. sed qui legat vxori, quæ pro ea parata sunt, non videtur etiam legare quæ pro se communiter sunt parata. Vnde sequitur, vt si legasset quæ sui vsus causa parasset, etiam ea debeantur, quæ pro se & vxore parasset. Sed hæc sententia dubia est, nec Bal. aut recentiores eam probant. Bal. l. j. q. vlt. de stat. hom. R. vii. hic. An ergo verius est, quod alibi Bal. tradidit, quod vsus est indiuiduus, nec quotas vllas partes recipit. l. vsus pars. de vsu & ha. Merito si legat ea, quæ pro vsu vxoris parata sunt, non potest intelligi de his, quæ etiam mariti vsui cedunt, seu communia sunt. Barto. l. quintas. j. de auro & arg. leg. Sed & hoc non sat firmum est, cum enim vsus in solidum quoque vxoris sit. Bar. l. iij. §. Cato. q. vj. de ver. obl. nihil impedit voluisse testatorem etiam res cōmunis vsus causa paratas, eam habere, cum verū sit, solidum vsum eam habuisse. Sciendum itaque pro vxore, illam subesse rationem, quod & vsus solidum haberet vsum. contra enim vero illud facere, quod maritus quoque pariter in solidū vteretur. Cum ergo non recipiat res diuisio nem, in pari contentione, potius ad vsum mariti attendimus tanquam potentiores, vt mulierè excludat. arg. l. si sponfus. §. j. de do.

inter vi. Nam etiam causa, per quam legatum restringitur, regulariter potior censetur. si fuerit. de reb. dub. l. nūm. s. tit. 9. ij. * Enimvero ad hanc rem facit, quod aliqui hic sentiunt, si testator eiusdem nominis duos habens fundos, alteri omni no proprio, alterum cum alio commune, sic legauerit, Fundum Cornelianum qui meus erit, cum moriar, do, lego: commune non deberi. arg. d. l. hoc legatum. sed eum duntaxat, qui integer suus sit: sicque legem nostram limitari. quae sententia probabilis est. Ceterum & cum testator seruum reip. sue, vel collegio vendidisset. legatum non deberi constat, nulloque legi nostrae esse locum. cum enim pluribus commune est vt vniuersis, non censetur commune esse. l. in tantum. §. j. de re. diui. l. sed si hac. §. qui manumittitur. de in ius voc. vt hic inquit Bar. nisi dissoluto collegio, vel ipso excluso, res est restituta esset. l. j. in fi. de coll. illicit. quod quando fieri debeat, alibi docui. l. qui sub pretextu. c. de sac. sanct. Sane censuit Bart. supra scriptam conclusionē non simpliciter ex proprietate sermonis defendi, sed potius propter mentem testatoris, existimatque quod commune est, meum dici, non vi sermonis, sed interpretatione legis. gloss. l. id quod nostrum. de reg. iu. Vnde qui iurat suum non esse, non censetur peierare, si res communis sit. l. pupillus. in fi. de verb. sig. & alibi lex ait, nemo dicat suum esse, quod commune est. c. nulli. §. j. xij. q. j. c. sicut. xlvij. dist. & alibi talem non dominum, sed pro domino esse videri ait. l. extraneo. §. j. de quaest. si adetque hoc ratio, siquidē appellatione rei, de tota intelligimus, non autē de parte. l. de pupillo. §. qui nunciat. de no. oper. nun. quod j. latius explicabimus. Quod si pars quandoq; intelligitur, hoc aut propter vim verborum est: vt in lege nostra, propter dictionem, qui meus, id est, quatenus meus. d. l. ij. de cond. inst. Aut qua de partibus loquimur, quae totum constituunt. l. si quis cum totū. de excep. rei. ind. Doc. l. §. si stipulanti. de verbo. obliga. Aut quia ex similitudine rationis, de toto ad partē arguētatur. l. quae de tota. de rei vend. l. ita vt omnes. in fi. man. l. as. l. ait praetor. in princ. de iur. iu. Aut qua natura rei, quae diuisionem non patitur, nos ad hanc trahit interpretationē. * Vnde cum ius patronatus sit individuum. l. communis. de in ius voc. l. fin. de iure patronatus non potest negari, quin libertus mihi communis, libertus meus sit. l. illud. de rit. nup. Sic legatum vxori, quae vsus sui causa parata sunt, non complectitur communia sibi cum viro: quia & vir solidum vsus, & quidem potentiorē habet.

11 habet. d. l. hoc legatum. vt s. ostendi. * Sic socius, domum communem inhabitans, absenti socio quicquam pensionis nomine soluere non tenebitur. l. duo fratres. de acqui. hare. cum enim vsus in solidum habeat, & secundum rei naturam vtatur. l. Sabinus. communi diui. nihil dicitur à socio percepisse, qui per cōcursum habitandi, nullam sibi partē fecit. l. j. §. antepe. vers. quia sermo testatoris. C. de cad. toll. quicquid inanibus argumentis aliqui contouertantur. quorum tamē sententia defendi in fructibus naturalibus posset. Vnde qui fundum commune inuito socio coluit, huiusmodi fructus restituere cogitur. l. si quis putans. §. j. communi diui. Salic. l. iubemus. ij. C. de sac. sanct. Sed quid si socius domum commune solus locat? & si solita erat locari, non est dubium cogi alium rem ratam haberi, dum vtiliter gesserit. quae receptissima est sententia. Bar. l. haec distinctio. §. cum fundum loc. Quod si locari nō conuenit, videtur secus, sed simpliciter condemnari dissentientem in id quod socij interest, qui eius causa damnum fecit. l. hare. des. §. si incerto. fan. eris. Quid ergo si vnus mihi, alius alteri locari velit? & officio iudicis ad cōcordiam cogendos Bal. censuit. Bal. c. cum omnes. de consti. quae sententia certa est, si timor rixarum subesset. l. aequissimum. de vsu fr. aliis non videtur id remedium competere, cum huiusmodi discordia non alteri, sed ipsius nutuō dissentientibus solum damnosa sit. l. itinere. de ser. rust. pred. quod alibi doct. disputant. l. ij. §. ex his. de verb. oblig. vbi dixi. Sed quid si socius ipse malit inhabitare, & pensionem afferat, quam alius à quolibet percipere posset? & preferendum hunc qui habitare velit. Soci. respondit. arg. glo. d. l. Sabinus. & d. l. stipulatio. quae sententia licet aequitatem habeat, iure stricto deficit. nec enim cogor facere quod tibi prodest, & mihi non nocet. l. binas. de ser. vrb. pred. Bart. l. ij. in princ. sol. matrimo. nec quicquam me inuito in re communi nouandū est. l. dudum. C. de contahen. emp. l. nemo ex socijs. pro soc. Existimo itaque hoc arbitrio iudicis relinquendum: qui tamen illius in re rustica oraculi sit memor, qui finitimo fundum locat, aduersus se lites collocat. CVM FVNDS.) * In dubio inquit Bar. quis legando rem, videtur id ius legare, quod in re habet, sicq; post eum plerique hoc responsum interpretati sunt. Sed ego id sequi nullo modo possum, cum manifeste iuriscōsultus sentiat contrariū, nisi dicitio, meum, adiecta sit. quod pronome, possessiuum est, & dispositionem ipsam restringit: vt s. vidimus. l. legata. in fin.

de suppel. leg. vt merito tunc pars tantum debeat, que testatoris sit, hicq; verus est legis nostræ intellectus, quem Accur. approbavit, veteresq; tandiu secuti sunt, quandiu non fuit à Dyno, Bar. alijsq; posterioribus subuersus, qui rationem legis que pronominis possessio manifestè innittitur negligūt: idèq; esse aiunt, etiā si dictio, meus, adiecta non esset. Constitueda ergo aduersus istos est conclusio, vt in dubio quis legando rē totam legasse, non autem ius quod in re habet, videatur, nec enim temerè à verbis recedendum est. at supra diximus, appellatione rei, de tota intelligi. defensor. §. j. de interro. act. l. si dictum. §. in stipulatione, de euit. & cum qui fundum legat Titulum, de integro fundo locutum censeri. l. Titia. j. §. j. j. titu. j. & qui vltimum decedentem grauat, vt prædium restituat, non de sua tantum parte, sed etiam cohæredis intelligi. l. Titia. ij. §. Scia libertis. j. titu. j. & cum aliquoq; magna sit sermonis improprietas, vt qui Stichum legat, credatur dimidiū Stichum dātaxat legasse: consequens est, vt ex vi verborum totus fundus legatus intelligatur. l. non aliter. j. titu. ij. hæresq; ipse teneatur socij partem redimere. l. cum alienam. C. eodē.

13 Sicut* & videmus legato fundo, cuius vsusfructus alienus sit, cogi hæredem fundum integrum dare, & vsusfructum redimere, quod lex apertissimè indicat. l. Mæuius. §. penul. j. titu. j. licet eam fuis diuinitatibus Doct. subuertant. Sic & re legata, que alteri pignoratata sit, tenetur hæres luere, & liberam legatario dare. l. si res obligata. j. eo. l. prædia. C. de fideicō. idq; procedit, etiā si nō idè res tota possit auocari, vt quia pars rei indiuisa tantum pro dote esset obligata. Doct. l. si domus. §. j. j. eo. Sic fit testator, cui Stichus aut Pamphilus disunctiue debebantur, vni leget Stichum, alteri Pamphilum: non censetur ius suum tantum legasse, sed hæres vni eum præstabit, quem elegerit, alteri æstimationem. l. quod si quis Stichum. j. eo. Sic qui duos ex tribus hæredibus grauat, ad præstandum fundum, non pro portionibus hæreditarijs, sed in totum grauasse censetur. l. cum quasi. §. si plures. de fideicom. lib. Pet. Cy. Albe. l. vnica. §. finauent sub conditione. C. de cad. tollē. Vnde & videmus, si quis Titio & Scio fundum legauerit, cenferi eos re coniunctos, & sic vtrinque ad solidum à principio vocari. l. triplici. de verbo. sign. idque non obstantē copulæ natura: vt infra videbimus. j. l. re coniuncti. Alex. l. planē. §. j. j. eo. Nec me mouent Bart. & ceterorum rationes, quatenus præsupponunt legato fundo, simpliciter partem testatoris solam deberi.

deberi. Respondeo, si pars testatoris talis sit, vt integrum fundum contineat, tunc verba nō repugnant. veluti, si testator dominus sit vtiliter, puta emphyteuta: alius verò directo, d. l. si domus. §. si. rectè enim perpetuarius fundum appellat suum. l. locorum. C. de omni agro deser. lib. xj. Idem cum de re tractaretur, que quidem communis esset, sed vtriusque in solidū, quod supra dixi. d. l. illud. de rit. nup. Idem cum ius testatoris, quamuis personale ad totam rem competeat. l. apud Iulianū. §. idem Iulianus. j. eodem. vbi Ias. quod si eodem iure quilibet partem indiuisam habeat, verba repugnant, si pars sola ei daretur, cui fundus legatus esset, merito à verbis non recedemus. l. non aliter. j. tit. ij. Et quauis non facile præsumamus iniectum hæredi grauam, vt quicquam redimat. l. vnum. §. si re. j. tit. j. tamè cum verba clara sint, non attendemus ad iecturas. d. l. vnum. §. quod si talia. vbi Bart. Nam & pro valore legati præsumimus. l. quities. de reb. dub. & tamen si verba clara sint, talem præsumptionem negligimus. vt cum testator legat vsusfructum, quem habet in fundo Sciano. l. quod in rerum. §. j. j. eo. l. Stichus. de vsufr. leg. nec enim vsufr. legari potest à fruictuario. l. vxor. C. eod. & si hæres mortuo testatore redimeret, alius esset vsusfructus, non autem is quem testator habebat. l. stipulatio ista habere. §. si quis ita. §. seq. de ver. obl. potius ergo legatū esse nullū, quam vt à verbis recedatur. Vnde dubium est, quod aliqui tradiderunt, & responsum extat: cum testator vxori vsusfruc. reliquisset, & alienationem prohibuisset, videri proprietatem relictam. l. Proculus. de vsufr. vbi Bart. ne prohibitio alienationis, in vtiliter facta videatur. Com. consil. cxx. Barb. consil. lxxij. in ij. Ego non temerè vsusfructum in proprietate vertèdū arbitrōr, nec à verbis recedendum, d. l. quod in rerum. §. j. Socin. consil. cxxxj. col. vlti. Annotandi tamen sunt aliqui casus, in quibus nostra sententia, etiam consensu ceterorum locum habet. Et in primis, cum testator legasset totum, vel omnem fundum: tunc verba tāquam clara, ad partē nō possent referri. hoc enim fert natura vniuersalis sermonis. l. Iulianus. in prin. j. tit. ij. Ray. Alex. Ias. post. doctem. so. ma. in quarto intellectu. & quia aliās nihil operaretur, quod credendum non est, & ita Bart. tradidit, quem ceteri sequuntur. verumque est, nisi & hoc casu adiecta esset dictio, meum: restringit enim priore generalitatem. d. l. legata. d. l. qui habet. vbi Bart. j. titu. ij. quod & Soci. hic censuit. * Sed & si fundus communis testatori cum hærede sit, receptor est senten-

tia, totum deberi. l. cum filius. §. dominus. j. titu. j. cum non mi-
 nus de re hæredis videatur disposuisse testator, quam de pro-
 pria fecerit. d. l. vnum. §. si rem. quod & Bar. visum est, & ex ge-
 nerali regula satis probatur, licet nulla lex specialiter hoc dice-
 ret. quicquid Socii. hic controuertat. Sanè supra diximus, nihil
 dubium esse, quin totus fundus debeatur, quamuis à testatore
 pignori datus fuerit. tenetur enim hæres luere. d. l. si res obli-
 gata. Sed quæ est ratio? an quòd receptum est, quia per hypo-
 thecariam actionem potuisset tota res legatario auferri? sicq;
 legatum redderetur proflus inutile. d. l. si domus. §. j. vbi Bart.
 quod non probat. nec enim v. legatum vile fiat, amplius vide-
 tur testator legasse, quam quod ius iuris est. d. l. quod in reru.
 §. j. nam & satis vtilitatis ei conceditur, qui rem multi precij
 pro modico luere possit, quando pignorata est. l. Paulus. §. si.
 quib. mo. pig. sol. Adde quòd & potuit taliter pignus esse con-
 tractum, vt tota res auferri nequeat. quid enim si pars pro indi-
 uiso tantum sit pignorata? ego verius, quia cum actio perso-
 nalis in hæredem transferit, ipse luere debeat, cum aliàs ni-
 si hoc faceret, sit in culpa? Ange. Raph. Pau. Alex. d. l. si re. Sed &
 hæc ratio non satis placet, quia pistilli more cõuertitur. si enim
 censeretur testator id solum ius legare, quod habet, iam nulla
 esset hæredis culpa, sed sibi imputare legatarius deberet, si
 15 ipse nõ lueret, tanquam id sibi iuris tali legato competat. * Cæ-
 terum & cum regula generalis fit, rei alienæ legatum valere,
 hæredemq; ad luendum cogi. d. l. cum alienam. glo. l. nuper.
 verbo. conditionem. j. titu. ij. Consequens est, vt si testator cre-
 didit rem in totu esse alienam, quæ ex parte sua erat, & nihilo-
 minus eã legauit, teneatur hæres eã redimere, quatenus erat
 aliena, & integram soluere. quod Cast. & Alexan. alijq; re-
 centiores aduersus Socii. docuerunt. Quatenus enim res est aliena,
 & veritas & opinio testatoris adiunguntur legatum, vt nulla cau-
 sa fit, cur ea pars non debeatur. quatenus verò est testatoris, ve-
 ritas præualere debet. §. si quis rem suam. Institit. de leg. quia
 qua ratione noluit legare alienam, verisimilius & propriam.
 Quid ergo in casu contrario, si testator credebat totam rem
 quam legauit, esse suam, cum esset communis? Et si relicta sit
 extraneo, omnes consentiunt partem alienam non deberi. d.
 l. vnum. §. si rem. si verò coniunctæ personæ legatum sit, Cast.
 & Socii. idem censerunt. Satis enim est, posse in alia parte le-
 gatium consistere. quod & Alexan. alibi tradidit. Alex. l. seruū
 hlij. §. j. eo. licet Raph. in hoc dissentiat, & forte rectè. d. l. cū
 alienam.

alienam. Hinc inferitur, vt si testator rem legat, in qua nullum
 dominij ius habeat, sed nudam tatum possessionem: teneatur
 hæres emere, & ius transferre, vt perinde sit, ac si rem simpliciter
 alienam legasset. d. l. cum alienam. Imol. & Alex. d. l. si do-
 minus. §. si. quia legando rem, testator dominium ipsum intel-
 lit, non autem simplicem possessionem, quæ ab ipsa re pluri-
 mum differt. l. si duo. in fi. vt poss. quicquid hac in re contro-
 uertatur Rui. Idemq; dicendum, si testator ius hypothecæ tan-
 tum in fundo legato haberet: vt Castren. hic tradit. aliud enim
 est res ipsa, aliud pignus in re. vnde verba nullo modo conue-
 nire pignori possunt. argu. c. quid autem. de iure patrona. vbi
 Abb. in fi. Et licet pleriq; aliter sentiant, Alex. d. l. si domus. in
 fi. & consil. xlvij. in iij. tanquam videatur testator ius retentio-
 nis legasse, donec sibi precium restitueretur. d. l. Iulianus. Bar.
 l. si de iussor obligari. de fideiuss. tamen superior sententia ver-
 16 bis testatoris magis quadrat. * Numeruò quoties ius testatoris
 tale est, vt legatario competere non possit, tunc est indubita-
 tum, rem ipsam totam non deberi: vt si alicui extraneo legem
 fundum seruientem, non intelligor legasse ius seruutis fun-
 do meo dominanti debitū: vt Cast. hic ait. siue quia legatario
 qui fundum dominantem nõ habet, seruutis hæc acquiri non
 potest. l. si. melius facit. l. eo. tit. fi. communia pred. siue quia
 tale ius nõ dicitur testatoris, sed fundi ipsius dominatis. l. qui
 aliena. in fi. de neg. gest. Bar. l. j. col. iij. vers. quæro quid de
 quasi possessione. de acquiren. posses. Quòd si legatarius ipse
 eius fundi esset dominus, legatum non valeret: adeo vt nec æ-
 stimatio deberetur. d. l. Memius. §. fundo. in fi. vbi Barto. Illud
 quoque censuit Bart. si testator specialiter tot iugera talis fun-
 di reliquerit, non partem deberi, sed integrum numerum, tan-
 quam verba hoc casu certiora sint. l. Iulianus. §. si Titius. de act. emp.
 quod intelligunt alij, nisi fundum ipsum legasset, ad-
 iecta demonstratione tot iugerum: quod Socii. hic tradit. Bal.
 rub. C. de contrahen. emp. q. xxij. Sed quid si testator, qui fun-
 dū legauit, deinde effectus est reliquæ partis dominus, an tunc
 totus debebitur? & si illa pars iure cuiusdam accessionis sit suæ
 adiuncta, omnes cõsentiant totum deberi. l. si ex toto. in prin.
 j. eo. Addit Iac. cum legatus sit fundus, & sic res integra, etiam
 si testator partem communem emat, videri augmentum per
 quandam accessionem fieri, & ideò indistinctè totum legatario
 deberi. l. quod in rerum. §. si quis post. j. eo. l. cum fundus.
 j. tit. j. Cum enim augmentum ipsa in re fiat, de eo, sicut de re in
 dicitur.

dicatur:secus si circa res diuersas, & separatas fieret. l. si ita. vbi Bar. de auro & argen. leg. que sententia vera est. Bart. tamen se cundum aliquos videtur dissentire, expressèq; Raph. & Alex. contradicit. Sed ego Bar. loqui intelligo, quando testator adiecit dictionem, meum. Bar. j. l. seruum filij. in prin. Dy. Angel. Bald. Imol. Paul. hic. Tunc enim legatum est limitatum, propter possessiui pronominis vim. idèd si quid noui ematur, res diuersa videtur, excepto si hæc emptio ex causa necessaria ad iudicationis facta sit. d. l. Iulianus. §. idèd Celsus. quia tunc sicut per adiudicationem dimiuto legato æstimato legatario sol uenda esset. l. fideicommissa. §. si rem. j. tit. ij. ita aucto ipse eã soluere debet, & totum fundum habere. quod Raph. tradit, & Ias. Socinusq; declarant. Sed ego distinguere debere arbitror: vt si adiudicatione ipsi legatario facta est, supra scriptã exceptione sequamur. idèd si ipsi testatori, qui preciiu refuderit. debet enim legatarius id hæredi restituere, si ei legatus sit fundus, adiecto pronomine, meus. quo casu Bar. loquitur. Sit si simpliciter legatum relictu sit: putarim nec preciiu quidem a legatario posse per hæredem repeti: sicq; Bal. & quorundam contradicentium sententiã intelligendam. Videamus nunc casus, quibus non integer fundus, sed pars testatoris tantum debetur. Et in primis hic est disertè expressus, quando testator adiecit pronomen, meum, quod legatum restringit ad ipsius partem. Inuper, in fi. j. tit. ij. d. l. si ita. in fi. d. l. si ita. Vnde annotat hic Raph. demonstrationem que pro parte falsa sit, eatenus legatum vitare, qua in re aliqui dissentiunt. argu. l. si diuortio. de verbo. obl. Ias. hic. cum dictio, meum, non simplicem vim demonstrationis, sed & restrictionis habeat: qua de re alibi. Soc. 17 l. demonstratio. col. ij. de condi. & demo. * Alter est, cum testator non specialiter fundum legasset, sed indefinite locus esset: tunc enim indefinita locutio, ad partem suam restringitur. l. fundus qui. de fundo inst. etenim indefinita in dispositione hominis vniuersali non æquipollet, quando aliqua ratio hoc dissuaderet. l. si pluribus. vbi Bar. j. tit. j. vt quia dispositio hæredi noceret: alias si nemini noceret, secus esset. l. stipulatio. §. h. de ope. no. nuncia. quod Bar. hic aduersus Dy. do cet. Et maxime verum in pratoris stipulationibus est, que secundum pratoris mentem restringuntur. l. in conuentionalibus. de verb. obl. Albe. Befut. Ias. hic. Tertius est, cum testator qui fundi Corneliani quartam partem tantum habebat, dimidiam legasset: intelligeretur enim secundum Bart. dimidiam dimidiq;

dimidia, id est, ius suum tantum legasse, vt quod de toto didimus, idem & de parte sentiamus. l. que de tota. de rei vendica. quam sententiam ceteri aduersus Areti. sequuntur, tanquam testator partem suam separatim pro toto accepit. l. planè. in fi. j. eo. cuius rei aliqua extant exempla. l. Lucius. in princ. cum glo. j. eo. Ias. ait prator. in prin. de iureiuran. idque & ego sequor, si aliqua coniecturã hanc testatoris mentem arguant. Alius est casus, cum testator legauit fundum suum, cuius parte actione mandati alteri prestare tenebatur, eratq; ipse præstiturus si vixisset. tunc enim sola pars quam sibi retenturus erat in legato, censetur. l. qui concubinam. §. qui fundum. j. tit. ij. quod propter mentem testatoris inductum esse, Raph. ait, cuius iudicium euident ex diuisione regionu perpenditur: idèd; si alia coniecturã hoc studeat. l. peni. de dot. præleg. Nec me mouet, quod tali legato id vinum deberi lex ait, quod parte precij recepta venditum erat. l. prædia. §. liberto. de fund. inst. quia actio qua testator tenebatur, inefficax erat: nisi reliquo pretio oblato. l. Iulia. §. offerri. de act. em. merito de vino illo iudicamus perinde, ac si venditum adhuc non fuisset: ideoque lex hæredes grauat, vt ipsi contrariam voluntatem offendant. quia generalitas verborum contra eos stabat. Est & alius casus, cum pars testatoris toto fundo contineretur, possentq; verba etiam propriè intellecta de ea accipi, vt cum emphyteuta legat fundum suum. d. l. si domus. in fin. quod supra doci. Quæ ratione & idem consequens est, cum e contrario dominus fundum emphyteute legat. d. l. si domus. §. si. j. responso. Nam intelligi pleno iure legatus non potest, cum vile dominium ille iam haberet. d. l. Meuius. §. penul. Censetur ergo duntaxat reliquisse directum, & sic ius suum tantum. Quod & in donatione receptum est. l. prædia. C. de loc. præd. ciuil. lib. xj. vbi 18 Bar. * Nam & quoties aliã actus esset omnino nullus, sit interpretatio, vt ius suum datum intelligatur. c. pastoralis. de dona. nisi verba nullo modo tali interpretationi conuenirent. d. c. quod autem. vel nisi manifestè vi verborum appareat actum elusorium fieri: vt cum quis legat vsum fr. que habet. d. l. quod in rerum. §. j. Sed & cum pater seruum filij castrensis peculij legat, non videtur nisi respectu iuris sui legasse. l. seruum filij. in prin. j. eo. vt si viuo pater filius intestatus decedat, legatum cõfirmetur, aliã non valeat. non enim censetur rem alienam legasse. d. l. cum alienam. cum peculium filij non dicatur patri alienum. l. hæreditate. §. pater. de cast. pec. nec rursus sua, quia filij

filij peculiaris est. l. iij. C. de cast. pec. libro xij. Intelligitur ergo solam spem in legato deductam, quæ ex casu ad euentum deduci possit. l. fi. j. de cast. pec. quæ sententia minus difficultatis habet, cum huiusmodi spes certa est. quod Bal. tradidit. l. an rem in totum esse suam, quæ pro parte tantum ad se pertinebat: clarum est eam partem duxat deberi, si tamen extraneo relicta sit. d. l. vnum. §. si rem. quæ de re supra in contractibus quoque traditum dicitur est, censi alienantem de iure suo duxat consentisse. l. qui tabernas. de contrahen. emp. Alex. d. l. si domus. §. si. quod intelligendum est, si emptor sciuit, quale id ius esset. si enim ignorasset, nõ debet decipi. l. fi. verbo, nescienti. C. de com. re. alie. item intelligendum, nisi verba clarè & expressè ostenderent id actum, vt res ipsa præstaretur integra, non autem ius in re tantum. d. l. fi. & l. Stichum. de vsufu leg. ubi Doct. quod ex qualitate precij dignosci potest. Bart. l. si quis domum. §. huic subiug. ff. loc. vel si res tota tradita sit, arguit enim traditio subsequens, quid prius sit actum. l. quædã. de re. vend. quod hic aliqui scripserunt. Rui. Sed & qui pleno iure est dominus, licet sub cõditione grauat restitueret, si re etiam scienci simpliciter vendat, non ius suum, dubiumq; eucum censetur vendidisse, sed ius plenum, atque perpetuum, ideoque eueniente conditione restituet pretium. l. fi. §. fin. C. com. de leg. Sed quid si testator legato fundo adiecerit, quibus finibus continetur: & Bal. censuit, adhuc supra scriptis casibus partem deberi, quia adiectio finium non auget legatum. Bal. l. j. C. qui test. face. Quod verũ est, si fundus sit pro indiuiso communis, cum huiusmodi fines etiam soli parti testatoris conueniant. Nec mouet, quod comprehendit videtur, quæquid intra illos fines est. l. ade. §. de contrahen. emp. Bal. rub. C. de contrah. emp. q. xxij. quia verum hoc est, quatenus testator intra eos fines possidet, nõ quatenus alius: vt & Alex. respondit. cõ. fi. l. iij. ponderatis. ij. vol. Quod si fundus iam diuisus esset, aliud iuris est. vt Aret. hic tradit.

IULIANVS.

LEX VI.

Stichum^a qui meus erit, cum moriar, heres meus datus. magis conditionem inieciße legato, quam demonstrare voluisse patremfamilias apparet: eò quod si demonstrandi causa hæc oratio poneretur, ita con-

cepta

cepta esset, Stichum qui meus est, non, qui meus erit. Sed conditio talis accipi debet, quatenus meus erit: vt si totum alienauerit, legatum extinguatur: si partem, pro ea parte debeatur, quæ testatoris mortis tempore fuerit.

SUMMAE RERVM.

- | | | |
|---|----|--|
| 1 Relatum adiectum uerbo præsentis, demonstrationem inducit: futuri, conditionem. | 6 | Conditio quando scindatur. §. 10. |
| 2 Tacite, uel expressæ conditionis par uirtus. | 7 | Arg. de toto ad partem, quando ualeat. |
| 3 Utrum sufficiat, pro parte conditionem adimpleuisse. | 8 | Cohæres quando dicatur potior substituto. |
| 4 Conditionalis institutio, utrum ualeat. | 10 | Hæres alienare prohibitus sub persona, si partem alienet, an cadat a toto. |
| 5 Sij. cond. utrum pro parte committatur. | 11 | Emphyteotica partem alicuius, an totum amittat. |

STICHVM.) Hæc clausula, qui meus est, demonstratiõnem inducit: qui meus erit, conditionem. Ideo pars alienata non debebitur, & conditio in parte remanente existet. Nec hoc casu distinguetur, alienatio fit remansitate, an uoluntariè facta. l. scribit. in fin. de aur. & arg. lega. cum cõditio deficiat. Secus esset, ubi conditio nulla adiecta proponeretur. Tunc enim ei distinctioni esset locus. l. fideicommissa. §. si re. infra tit. ij. non in legatis tantum, sed etiam in donatione causa mortis. quod Dy. censuit, & last. disputat, & ego indubitatum esse censeo. l. Marcellus. §. Paulus. de don. causa. mort. ubi Roma. Hincq; apparet tres hæc ex lege cõclusiones accipi, quas sigillatim explicabo. * Prima est, relatiũ adiectũ uerbo præsentis, demonstratiõne tantũ inducere. nõ enim conditione inducit: cū ea nõ ad præsens, sed ad futurũ referat. ar. l. cum ad præsens. §. cert. pet. Quod intelligendum, nisi corpori incerto adiectũ sit. puta, lego omnes uelles, quæ meæ sunt, vel fuerunt. l. nuper. uer. si. uerò. infra tit. ij. l. Quintus. j. infra, de aur. & arg. lega. Sicque Cast. Alex. last. hic tradidere. Rursum intelligendum, nisi talis demonstratio substantiæ rei legatæ cohæreat. ea enim deficiente, etiam legatum deficit. vt si lego tibi decem, quæ Titius mihi debet. si enim nihil Titius debeat, illusorium est

lega

legatum. l. si sic. §. j. eo. l. legami. de libe. leg. Fely. c. super literis. col. ij. de rescip. Qua ratione & illa institutio ex partibus quas adscripsi, simpliciter demonstratione non continet. ideoque nulla parte adscripta, inanis est institutio. l. ij. §. de here. instit. qua de re infra. Sequens est conclusio, relatiuè adiuncto verbo futuri temporis, conditionem inducit, idque ab origine ipsa, licet post euentum conditionis etiam demonstrat. l. scribit. §. si. vers. quod si ita. de aur. & arg. leg. sicque defendi & Labonius sententia potest. d. l. nuper. in fi. autque Doct. huiusmodi conditionem tacitam censeri. quia lex simpliciter ait, eam inesse. l. j. in fi. de condit. & demon. & alibi pro conditione esse. d. l. nuper. vers. si verò. Ego nihil referre arbitror, cum constet impedimento eam transmissioni esse, perinde ac expressam. l. 2. cum quidam ita. vers. planè. j. tit. j. Ceterum* quibus casibus expressa conditio interpretatione restringitur, vel infirmatur: ipsam etiam hanc tacitam, quæ ex relatiuo oritur, archari corrigique apparet. cuius rei non pauca exempla adduci possunt. Vt cum testator hoc relatiuum rei adijcit, quam pro certa habet: tunc enim in vim causæ valebit. l. fi. C. de posth. har. insti. Alex. Ias. hic. Alex. in ij. limitatione. Vel cum id exprimit, quod alioquin tacite inerat. l. si decem cum petiero. l. si ita quis promiserit. de verb. obl. l. si in diem. §. si. de cond. & demonst. Ias. hic. Vel cum non ad substantiam rei, sed ad exequutionem pertineret. l. si Titius. §. cum ita. j. tit. j. vbi Bal. & Imol. Vel cum per incuriam & neglectum qualitas emissa est, quam testator se non omissurum putabat. l. p. e. de insti. & subst. l. cum pater. §. vicos. j. tit. j. Secus si ea qualitas non à testatore, sed ab altero explicanda esset. l. si ita coita. ff. pro soc. Vel cum non qualitas, sed substantia omisita proponeretur. l. qui plures. de vlti. leg. Sed si instituta Titium ex partibus*, quas adscripsero, nullis adscriptis valebit institutio. d. l. ij. de heredi. insti. l. si quis ita scripserit. co. tit. Quoniam conditio illa, quas adscripsero, non institutionem, sed partes respicit, & institutio pura remanet. Relatiuum enim conditionem suo antecedenti adijcit, vt si anteceat substantia, actus sit conditionalis: vsi verò qualitas, illa duntaxat suspendatur. quod Bar. rectè docuit. l. j. q. v. vers. hoc præmissio. de cond. & demon. & aduersus Aret. ceteri tradide re. Sed cur non idem est, cum præteriti temporis verbo vsus est testator? puta, instituta Titium ex partibus quas adscripsi, vel adscriperim. d. l. ij. & l. clemens. e. tit. respondeo, cum futuri temporis verbo vsus est, arguitur testatoris penitentia, vel

negle-

neglectus, quæ actum perfectum non debent perimere. At cum de præterito loquitur, nihil aliud argui potest, quam quod actum voluerit illusorium facere. l. non solum. in fi. de actio. & obli. nec enim credibile est, lapsum memoria fuisse in re, quæ incontinenti præcessit. l. non ad ea. de condi. & demò. Vltima est conclusio, quæ hic tradit* sufficere, si conditio pro parte duntaxat adimpleatur. quæ sententia in casu legis nostræ vera est. Ceterum contraria regula constituenda est, vt conditio scindi, seu pro parte adimpleri nequeat. l. cui fundus. de cod. & demon. Vnde solet dici, conditione actum reddi indiuiduè: qui aliàs separationem recipere. l. v. §. si. de verb. obl. non tamen perpetua est supra scripta regula. Et in primis, non procedit in casu legis nostræ, cum testator legauit Stichum, qui meus erit, & ratio est, propter naturam dictionis, meus, quæ est, possessiua, & dominium significat. l. seruos. j. tit. ij. l. si ita. vbi Bar. de au. & arg. leg. vnde sicut dominium diuisionem recipit. l. ij. §. j. de verb. obl. ita etiam hæc conditio quæ ad illud refertur, Raph. Alex. ceteri. §. l. proxima. §. j. Bar. ideo scindi conditione supra scriptam censuit, quia in ipsa re, seu circa ipsam est implicanda. quoties ergo & dispositio, & conditio circa idem adhibetur, toties & diuisionem recipit. sicut enim dispositio, sui natura scindi potest. §. l. proxima. d. §. j. ita & conditio, quæ eiusdem rei sit, vnde illa conditio, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, intelligitur quatenus non valet, quod frequentius receptum est. Bar. hic, & l. j. q. ix. vers. quomodo. §. tit. j. Dec. cons. cxvj. Quid ergo dicemus in institutione? puta, Stichus si meus erit, cum moriar, hæres esto. & videatur adhuc intelligendum, si, pro, quatenus. vt si pro dimidia tantum sit alienatus, sit hæres pro dimidia iure institutionis: pro alia vero dimidia, iure accrescendis quia nemo pro parte decedere testatus potest, quod R. in. censuit. Quæ sententia vtilis in testamento militis esset. Sed ego potius in totum ex institutione hæredem putauerim. quia lex simpliciter dicit, non deficere conditionem. l. ij. in princ. §. de condit. insti. vt supra scripta verba intelligantur, quatenus sit meus, vel pro parte, sit hæres in solidum. hæcque hæc interpretatio propter naturam rei, ne videatur quis pro parte testatus. Nam & ex natura rei, scindi conditione illud argumentum est, quod euicta re, p. parte comittitur stipulatio duplex, pro ea parte tantum. Et stipulatio penalialis sub conditione, si res euincatur, intelligitur quatenus res euincatur. quod Bar. censuit. l. j. vbi Barto. supra. de euic. D

&

& tamen conditio rem ipsam, dispositio pœnam respicit. Sed respondendum est, id propter naturam rei esse, secundum quã non videtur venditor se amplius obligasse, quam euitum fuit rit. d. l. j. & l. quod si nolit. §. quia assidua. de ædilit. edict. ne aliàs emptor pro parte non euita, & rem & pœnam habeat. arg. l. in executione. §. pe. in gl. in verbo, prodest. de verb. obl. Quia ratio est & cum iudex, eodem modo, inquit, si est probatum, intelligitur quatenus est probatum. ea enim est actus natura, vt sententia secundum probationes declaratur. Bar. l. ait prætor. §. j. nume. vj. de re iud. an hoc ideo est, quia hæc verba conditionalia non sunt, cum ad præteritum referantur? quod Iac. credidit. Vnde & in legato eorum, quæ vxoris causa parata sunt, non comprehenduntur quæ pro parte, seu communiter parata erant. l. hoc legato. de leg. ij. quia proprie conditio non est, cum ad tempus lapsum trahatur. Sed hoc alia ratio ne inductum est, nempe quia vsus indiuiduus est. Vnde si de re diuidua tractaretur, vt de alimentis, propter eorum naturã aliud esset. l. alimenta. §. si. de ali. leg. Bar. l. Quintus. j. num. ij. de aur. & arg. Et ratio quæ iubet conditionem propriam scindi, eadem & impropria debet diuidere. Sentit hoc & Barto. in questione, si non valet iure test. etenim verbum id præsens est, & proprie conditionem non inducit. Sanè ex quadã equitate scindi quoque posse conditionem receptum est, eo exemplo, promitto amplius non agere, & si egero, promitto centum. si pro parte egero, pœna duntaxat pro parte committitur. l. iij. §. Cato. de ver. obl. Iniquum est enim, te integram pœnam consequi, cum exceptione conuentionis potueris in eum submouere. arg. l. j. §. si debitori. vt in poss. leg. quod si exceptione tutus non fuisses. i. rem ipsam nõ haberes, celsit æquitas, committiturque insolidum pœnalis stipulatio. d. l. y. §. si. d. l. in executione. §. pen. Huc pertinet, quod si plurium seruorum nomine in iudicio sistendorum pœna promissa sit, vno non saturo, conditio eatenus scinditur, vt respectu aliorum tutus exceptione promissis pro rata pœne sit. l. si seruus. §. j. si quis caut. quod quadam æquitate in stipulationibus necessariõ contractis, & ad iudiciorum preparatoria pertinentibus inductum est. Alioquin si extra iudicium ageretur, vel stipulatio non vna, sed coniunctim concepta esset, nullus exceptio nõ daretur locus, nec diuidere verborum conditio. l. si in iij. ducenta. §. cum ita. iij. etã gloss. in verbo, in illo, quæ adducit contrarium, & soluit in princ. ipsius gloss. de reb. dub. Existimariim quoque propter

vim

vim verborum, eo exemplo scindi conditionem, quo testator vxori vsu fr. legauit ipsa sitate in habitu viduo: videtur enim cõditio scindi pro temporis rata, quo vidua fuerit, vt eatenus lucretur vsu fr. Curtius Senior conf. xiiij. & sequenti. Bar. l. Titia testamento. §. si. quaestione pen. nu. xj. §. rit. j. quod si deinde nubat, non restituet fructus perceptos, tanquam defecerit cõditio. auth. cui relictum. C. de iudic. vid. tol. l. cum filius. §. qui Mutianam. vbi Raph. j. tit. j. quoniam verbum stare, tractum temporis habet. Nam & cum testator, conditionem dandi pluribus personis à princ. apponit, videtur ipse eam scinde re, vt quilibet partem suam consequatur, si conditioni pro parte sua paruerit. d. l. cui fundus. secundo responsio. l. si quis legata. in fi. eo. tit. idque certius dicendum est, si ipse testator separatim eas conditiones adscripserit. l. falsa. in fi. de condi. & dem. d. l. ij. in fi. de condi. iudic. Idemque si seruo plurium sit adiecta: scinditur enim conditio, secundum dominorum personas. l. qui hæredi. §. si duorum. de condi. & dem. Idemque quoties eius quod relictum est, legatarius in totum capax non est, scinditur enim dandi conditio, quatenus est capax. l. Plautius. §. j. eo. tit. de cond. & dem. l. ei qui. de do. cau. mor. Sed & generaliter probandum est, scindi conditionem his casibus, quibus pluralis numerus in suis singularis resoluitur. l. falsa. in fi. de cond. & dem. d. l. ij. in fi. ad quod discernendum, coniectura voluntatis, vel rei ipsius qualitas multum obser. l. si ita. §. quaestio. de ma. testamento. Quod si conditio vnũ duntaxat respiciat, id est, ab vno sit implenda, adhuc ex causa quæ superueniat, scindi poterit: vt quia defierit pro solido posse adimpleri. l. pe. secundo responsio. de cond. & dem. vel conditio respectu certæ commoditatis adiecta sit, quæ deinde sit imminuta. d. l. Plautius. & hoc ex sententia testatoris procedit. d. l. qui hæredi. §. si pars. Sanè quod dixi, conditionem non scindi, nihil impedit, quin si indiuidua sit, ab vno tantum impleatur, itaque solus implementi commoditatem consequatur, cõiuncto qui negligens fuit excluso. d. l. si ita. ij. in princ. Quod iure veteri cautum erat, & Iustinianus quoque sanxit. d. l. pen. C. de cond. in ser. Quod si diuidua conditio sit, nihilominus saluum est adimplenti ius accrescendi. d. l. si quis legata. in fi. Addit Bar. hic, conditionem quæ in alterius conditionis diuiduæ defectum confertur, eodẽ modo scindi posse, quod & prior poterat. Vnde si lex municipalis in contractibus mulierum consensum duorum agnatorum requirat, si eos habuerit: si non habuerit, duo

D 2 rum

rum cognatorum, intelliguntur illa verba, si non habuerit, id est, quatenus non habuerit. Et ideo si vnus tantum agnatus adfit, ille autorabitur assumpto cognato. argum. §. quod autem. vers. siue etiam in provincia. auth. de non alien. Bald. c. j. col. vlti. versiculo, quid si dominus. quid sit inuestitura. Cum enim circa idem conditio & dispositio autoritas agnatorum versetur, poterit conditio scindi. l. qui quadringenta. vers. quid ergo. vbi Alexan. in ij. col. ad prin. ad leg. Fal. ergo & subsequens de cognatis scinditur. arg. l. aliquid. in fi. de cond. & demō. quamvis conditio hoc casu circa aliud sit quam dispositio. ve raque est sententia, & communiter recepta Doctor. hic, & in c. quoties. de restitut. quam & ego sequor, non tam superscripta Bar. ratione motus, quam quod de legali conditione hic agitur, in qua ex vulgata regula, * de toto ad partem argumentum valere debet, quoties subest eadem ratio. l. quæ de tota. de rei vendi. Et quod de plurali dicitur, in sua singularia resoluitur. d. §. fin. in l. falsa. Deci. consi. l. & vt lex secundum casum possibilem quatenus fieri potest intelligatur. arg. l. ij. §. homines. vi bon. rap. quod alibi Bar. tradit. consi. x. Alex. l. j. col. iij. C. vnde vir & vxor. Vnde parum me mouet, quod aduersus Bar. hic aliqui adducunt, quod stipulatio pœnalis, collata in contrariū casum stipulationis diuiduæ præcedentes, scindi non potest. d. l. v. §. fi. de verb. obl. Bar. §. Cato. opp. viij. vers. sed posses tu. & tamen prior scinditur. respondeo, nec priorem quidem scindi quia propter vim verborū stipulationis pœnalis, effecta est indiuidua: scus in conditioe legali, quæ adhuc diuidua manet. Hincque inferitur, vt coniunctim pluribus hæredibus facta vulgari substitutione, aliquo omittete, potior sit coheres, ne conditio illa substitutionis, si hæredes non erunt, scindatur: quod receptor habet sententia. l. quamuis. C. de impu. vbi Bart. Alexan. consi. xxxvij. in primo. Cuius rei illa est ratio, quia verba institutionis, Titius & Seius hæredes sunt, etiam in sensu singulari, non tantum composito coniunctim habentur: satisque menti testatoris sit, si vel vnus adeat. l. filio pater. j. eo. aliis non, nisi vbi vterque simul adire possit. l. pen. in fin. de iust. rup. Accipientur ergo illa verba, si hæredes non erunt, nec simul, nec singulariter: cum substitutio in contrarium institutionis casum cōferatur, & ab ea interpretationem capiat. l. j. C. de impub. l. si is qui ducenta. §. fi. de reb. dub. Quod si nō coniunctim, sed separatim facta sit substitutio: tunc scindere tur conditio, propter vim verborum, & substitutus cohæredē exclu-

excluderet. l. æquissimum. §. si duo. de secund. tab. Et dicitur separatim facta, etiam si vni seruo communi plurium dominorum sit facta. l. si. in personam vulg. cum enim personam plurium representet, censetur perinde, ac si separatim cui libet domino datus esset substitutus. l. & Proculo. j. tit. j. d. l. qui hered. §. si duorum. * In fideicommissis quoque receptum est, scindi conditionem: vt si dictum sit, si Titius & Seius hæredes mei accesserint, restituit Sempronio. vel altero enim decedente, admittitur Sæpronius. l. Lucius. §. Caio. ad Treb. l. si. §. filii. j. tit. j. quia videtur testator fidem singulorum in sua cuiusque parte secutus, & coniuncta separato sensu accipitur, vt quilibet in sua parte sit grauatus. nec enim onus vnus, alteri iniunctum facile credendum est. quod alibi declarauit, in l. hæredes mei. §. cum ita. ad Treb. Sed pone, * testator instituto hæredē addidit, se ea conditioe facere, ne hæreditatem alienet. & si fecerit, sit priuatus, & hæreditas ad Xenonem pertineat. alienauit hæres certam partem, an cadat in totum? Et Ang. cadere respondit. consi. clxviij. las. l. si ita quis promiserit. §. ea lege. in fi. de verb. obl. quia ademptum sub conditione, videtur sub contraria conditione datum. d. l. aliquando. conditio autem scindi non potest. quæ opinio certa est, si scriptum proponatur, ne quid alienet. d. l. si is qui ducenta. §. vtrum. aliis cum prohibito de tota re loquatur. l. Titia. j. §. j. tit. j. non videtur partem alienando, in totum pueniendus: sed pro ea parte tantum. quod las. censuit. l. ait prætor. in princ. de iureiur. vt hæreditas, id est, pars alienata duntaxat. l. Lucius Titius. vbi Bal. j. eo. ad hospitale pertineat. Nec obs. quod conditio scindi nō debeat: quia cum conditio & dispositio de eadem re concepte sint, sicut dispositio ad partem quoque refertur: ita in contrarium eius casum regit vt supra dixi. tamen illud dici possit, quod in pœnam ademptum est, non videri sub contraria conditione datum. Bar. l. j. §. item si ita. vers. sed cōtra istud. ad leg. Fal. Cæterum superscripta sententia in verbis legis certior est. traditum enim est, eum qui pro parte aduersus legis præcepta facit, in totum haudquaquam puniri. l. in depositi. ff. de po. Castr. & Aret. d. §. Cato. opp. v. Vnde emphyteuta partem in consilium domino alienans, ab ea tantum cadit. las. l. si. charta pe. vers. xij. de iure emph. Mod. d. §. Cato. v. opp. quod & in cliente si duciario certū est. c. j. de vasal. qui contra consti. Lot. Idemque in vno ex pluribus emphyteuta hæredibus, qui in re male versetur. auth. qui rē. C. de sacrosan. solus enim cadit, vt alibi censetur. auth. qui rē. C. de sacrosan. solus enim cadit, vt alibi censetur. D 3 sui.

fui. Bal. l. ædem. col. vlti. C. loc. quia conditiones legales scinduntur, ne quis supra delictum plectatur. l. rescriptum. j. de his quib. vt indig. Bal. consi. cccxxvij. in j. Quod si in totis peccauerit, secus est. l. quidam. §. donationem. de don. vbi Bal. l. mol. Raph.

PAPINIANVS.

LEX XI.

CVM filiosa. ^a vel seruo alieno legatum, vel hereditas datur: fideicommissum ^b patri vel domino potest: ac tum demum ex persona ipsorum fideicommissum vires capit, cum ipsis per quos comodum hereditatis, vel legati, patri, dominone queritur, fideicommissum relinquitur. Denique Iulianus non in subtili ratione motus, patrem, cuius filius heres institutus esset, extero quidem, habita ratione legis Falcidiae, restituere hereditatem respondit: quoniam ex persona filij tenebatur: ipsi vero filio, non admissa Falcidia: quia ex persona sua sibi filius obligari non posset, ac pater ^c non vt heres, sed vt pater rogare videretur. Et ideo si filio rogatus sit pater post mortem suam, quod ad se peruenit ex legato, vel hereditate filio relicta restituere, isque viuo patre decedat: omnimodo patrem id reuerenturum. ^d quoniam fideicommissum ex persona patris sui vires acceperit.

SVMMAE RERVM.

- ^a Pater rogatus restituere hereditatem filio, quartam non detrahit: secus si extraneo. ⁴ Fideicommissum si debeatur filio post mortem patris, utrum id iuris in suis heredes filius transmittere possit.

Conditio

- ⁵ Conditionale fideicommissum, ¹² Filius fa. qui iusu patris hereditatem adiunt, an ipse heres dicatur. ⁶ Grauat' restituere, non tenetur fructus, quos ante conditionis euentum percepit, restituere. ¹⁴ Que sint facti. ¹⁶ Taciti & expressi par uirtus. ¹⁷ Inimria est illata, qui extraneum heredem filius fa. instituit: an ab ipso, aut a patre profecto quenda sit. ¹⁹ Pax cum extraneo herede iniata, nihil filio obest. ²⁰ Concessio umei, etiã fructus pendentes conceduntur. ²¹ Fideicommissarius si decedat ante restitutionem, an fideicommissum ad heredem transeat.

CVM filiosa. Pater ^a fideicommissum a testatore grauat' aduersus quid extraneum deducit: aduersus vero filium non deducit, quia ex persona filij, id est, tanq' heres erga eum grauat' non intelligit, cum non possit filius videri idem & creditor, & debitor esse. l. legatum. ij. §. j. j. eo. vnde & mortuo ante diem fideicommissi filio, nihil transmittitur, cum alius mortuo ante diem fideicommissi ipso herede, non tamen extinguatur fideicommissum. l. legato. de cond. & demon. Et quod in filio dicitur, idem in seruo. Prima dubitatio, an filio, seu seruo instituto, vel aliis non orato, possit pater, aut dominus grauari fideicommissum. Et videretur non posse: quia ipsi non ducuntur iudicio testatoris quicquam consequi. l. qui liberis. §. hæc verba. de vulg. ergo nec grauari debent. l. ab eo. C. de fideicom. Contrarium hic respodet Paul. quia vt grauari possint, subiicit commodum eos ex testamento per filij, aut serui personam consequi. l. j. §. pe. j. tit. ij. satisque videntur iudicio testatoris vocati, saltem tacito. l. conseruiuntur. j. tit. j. cum serue testator, lucrum ad eos perueniturum, si heredes scripti de eorum potestate non existissent. argu. l. sed & si sic. j. tit. ij. secus si existissent: tunc nulla pro eis est tacita voluntas. Sed quid si grauentur ipsi sine, filio, vel seruo restituere? Et videretur illi orarius iustus, cum illico facta restitutione, dominum in patrem, vel dominum reuertetur. l. placet. de acqui. hæred. l. qui sic. de sol. qua ratione fideicommissum heredi a fideicommissario

D 4 rio

rio incontinenti restituendum, nullius est momenti. l. si creditori. in fi. j. eo. sicut & fideicommissum patri à filio hærede instituto præstandum, si tempore aditæ hereditatis in eius potestate sit. l. à filio. l. quæsumus. j. eo. Sed tamen & in hoc contrarium hic deciditur. valet enim, quia testator videtur iussisse in eum casum restitui, quo filius, vel seruus sui iuris effecti sint. l. epistolam. in fi. ad Treb. quæ post Bar. receptor est sententia. Cum enim eos instituerit, & fidei patris, vel domini commiserit, vt eis restituant, arguitur enixa mens defuncti, omnino id valere volentis. quod Alex. Iasonque censuerunt. cum seclusus esset, si instituti non fuissent, non enim tam efficax mentis coniectura sumi posset, si an seruus. Infi. de leg. quæ sententia certior est vt Oldr. ait, quoties versus testator esset verbis, quæ tractum haberent. l. fideicommissa. §. si filio. j. tit. ij. pu. ra, facias vt ad filium perueniat. l. vbi pure. §. ad Treb. vel cura, vt filio referentur. l. filiam. de au. & arg. vel cum liberi erunt, restituas. l. quidam ita. §. j. ad Treb. Quod & de similibus clausulis est dicendum. l. si legatarius. in fi. j. tit. ij. Nec me mouet, quod regulæ Cato. locus sit etiam in his fideicommissis, quæ tacita conditione relicta sunt. l. si domino Stichus. vbi Bart. j. eo. quia de conditione intelligitur, quæ ex dispositione legis proueniat, non quæ ex testatoris mente. l. seruorum filij. in princ. j. eo. la. hic. ea enim impedit, ne ante eius euentum dies fideicommissi cedat. l. conditiones extrinsecus. de cond. & demon. Cum ergo fideicommissarij sui iuris erunt, dies fideicommissi cedit, siue id fiat voluntate domini eos manumittentis. gl. hic primo intellectu. siue quia seruus etiam inuito domino libertatem consequetur. l. j. C. quibus ex cau. ser. pro præmio libertatem acci. vel filius dignitatis augmento, vel aliter de potestate exeat. auth. sed episcopalis. C. de episcopis. & cle. idem si pater moriatur. Ego principaliter de hære à iureconsulto nõ dubitari scio: & ideo arbitrator quæstionem eius intelligendâ, in casibus quibus tale fideicommissum vtile esse possit. l. qui testamentio. de testa. quod & Raph. censuit. Quid autem iure nouissimo sit statuendum, quo filius aduentitia sibi acquirit, 3 j. attingemus. Secunda dubitatio, an pater grauatus restituere filio, quartam deducet. Et videretur, quia aduersus extraneum deduceret, ergo & aduersus filium. lex enim ait, cum filio restituere pater rogatur, perinde S. C. Treb. locum esse, ac si extraneo restituere deberet. l. j. in princ. vers. sed idem. ad Treb. Nam & videmus eum qui tanquam hæres non restituit,

tamen

tamē Falc. detrahere, vt cum pater iure peculij, bona occupauit. l. filius. j. ad l. Falc. Sic & bonorum possessor, tanquam hæres grauatus non censetur, & tamen quartam deducit. d. l. j. bonorum. Sed tamen aliud iurisconsulto visum est, quia is solium quartæ deducendæ usus habet, qui tanquam hæres grauatus est. l. lex Falcidia. §. si. ad leg. Falc. l. mulier. §. si. ad Treb. vel qui loco hæredis est. d. §. bonorum. d. l. filius. ideo enim S. C. permilla est hæc deductio, vt instituti hæredes spe eius mercedis allecti, hæreditatem adirent, nec irritum effici testamentum pateretur. glo. §. his igitur. auth. de hæred. & Fal. verbo, cõplere. quæ ratio in heredibus tantum locum habet. at in casu nostro, pater erga filium teneri tanquæ hæres nõ potest, quæ ad tanquæ hæres tenetur, in se p filij organum qui ipse scriptus est trãserit: vt hic probat. l. qui hominẽ. §. quidã filii. de sol. At hæc obligatio in persona filij consistere nõ potuit: ne idẽ sibi & debitor & creditor videretur. d. l. legatum. §. j. quæ sententia & iurisconsulti ratio etiam hodie in profectitijs procedit. licet Bar. aliter existimauerit. Barto. j. q. ij. legis quæ nostræ generalitatem nullo colore violauerit. aduersus quem & veteres omnes, & post eum Imol. Socy. Lanc. & Clau. cum alijs recentioribus rectè censuerunt. Igitur filio pater non potest tanquam hæres obligatus videri. nec quod ad filium atinet, ratio vlla deducendæ quartæ subest. quamuis enim pater iustum ad eundem causã filio facere recusit. l. si quis mihi. §. iustum. de acqui. hæred. hacquæ ex causã cogi non possit. l. cogi. §. si pater. ad Treb. non tamen irritum efficietur testamentum, sed in pendenti erit: cum subist spes, filium sui iuris effici posse. l. is qui hæres. §. si. vbi not. de acqui. hæred. Quod ergo hic dicitur, patrem cum ex persona filij obligatur, quartam deducere: intelligendum est, cum tanquæ hæres obligatur, non quando tanquam quilibet, qui ex testamento commodo consequetur. l. Nefennius. §. seruo. ad leg. Fal. cum enim filius scriptus sit hæres, & ab eo omnia iura in patrem transeant: censetur pater representare filium, & eius loco omnino subrogari. l. à patre. j. tit. ij. la. d. l. ab eo. Vnde ex persona filij obligari idẽ est, quod tanquam hæres obligari. l. si patroni. §. qui fideicommissariam. ad Treb. Hincq; apparet patrem cui hæreditas per filium est acquisita, ipsum iura omnium directã habere, & erga omnes tanquam hæredem teneri. d. l. j. §. si filio. tamen si filius nudo nomine hæres dici possit: quia origo acquisitionis ab ipso cepit. Cuius rei aliquot effectus j. attingemus. vnde etiã

D 5

sequi-

sequitur, quamvis etiam contradicente filio, posse patrē hanc quartam aduersus extereum deducere. arg. l. filius pacificendo. C. de pact. Et quāquam tempore restitutionis extraneo facienda, filius sui iuris sit, quartā tamen patri deberi. arg. l. fi. in fi. C. de emanc. lib. quod si extraneus ante conditionis euentum mortuus sit, fideicommissum patri remanere, non autem filio deberi. quicquid hac in re aliqui comminiscantur. Aret. hic
 4 vers. fi. * Ultima dubitatio: si filius hunc institutum, cui fidei commissum post mortem patris debebatur, viuente patre decessisset: an id iuris filius in suos haeredes transmittet, an verō fideicommissum patri remanebit? Et lex ait, omnino do patri remanere, quoniam fideicommissum ex persona patris vires recipit: quae ratio obscura plerisque visa est, adeo vt intellectus hac ex causa pluribus modis varietur. Constat enim fideicommissum relictum post mortem haeredit, tanquam conditionale, nec ab extraneo quidem transmitti. l. iij. quando dies leg. l. j. §. si autem sub conditione. de cad. toll. C. Accur. primit fatetur idem in filio, quod in extraneo esse, & subaudit dictionem, maximē si quae dictionem, omnino, accipi pro eo, quod est sine dubio. l. rem legatam. de adm. leg. quem intellectum & ipse sequor: sed aliter declarando: siquidē verum est fideicommissum conditionale, decedente ante conditionis euentū creditore, nō transmitti: decedente verō debitore, transmitti. d. l. legato. & l. haeres meus. de cond. & demon. Igitur si fideicommissum ex persona filij deberetur, mortuo filio transmitti debuisset: quia filius est haeres scriptus, & ab haerede fideicommissum debetur. si verō ex persona patris tantum deberetur, quia filius solum creditoris personam sustineret, non debuit transmitti. quod Bescut. & Socin. hic tradiderunt. Accur. deinde aliam adducit interpretationem: vt pater fideicommissum retineat, si filio facienda sit restitutio, isq; praemortuus sit: quod si extraneo fieri debeat, non retineat: cum scilicet extraneus sit per se fieri. sed quia facti positionem, non iuris mutat hic intellectus, cum tamen ratio iuriconsulti inferat eadem in facti specie, aliud iuris inter filium & extraneum esse, omnes ferē reprobant. Ex sententia tamen Paul. Cast. Aret. & Iacaliter declarando defendi potest: vt differentia in hoc constituatur, quod si extraneo relictum sit fideicommissum, & is ante diem decesserit, non tamen omnino do patri remaneat. Sed distinguamus, an filius sit adhuc in potestate, & remanebit: an sui iuris, & ipsi filio caduci fideicommissi lucrum accedet. Sed hanc
 inter-

interpretationem ego probare non possum: verbis enim legis non quadrat, quibus nulla mentio habetur, an filius sui iuris effectus sit. Non quadrat etiam regulis iuris. cum enim pater ipse grauatū sit, conditioque defecerit, nulla est ratio cur si-
 bi auferat. l. si quis Titio. de leg. ij. & in lucro quaesito damnū sentiat. quid enim speret filius, cum patri omnia sint acquisita, fideicommissumque non sibi, sed extraneo fuerit relictum? d. l. fi. C. de emancip. Supra vidimus, nullum illi ius in quarta esse, quam pater ab extraneo deducit, quod in l. nostra Iulianus sentit. multo minus in ipso fideicommissio erit: cum sub eadem conditione vtrunque debeat. Tertius ergo fuit Bar. & quorundā aliorū intellectus. * Sciendū enim est, conditionale fideicommissum nō transmitti, nisi quibusdā casibus. * Prim⁹, cū debitor tanquā nudus minister electus est. d. l. si quis Titio. Alter, cū dilatio conditionis, fideicommissarij ipsius causa adiecta est. l. a filia. §. alumno. ad Treb. l. Firmio. §. j. quādo dies leg. Tertius, cum mens testatoris fuit, vt transmissioni locus esset. l. Lucius. ij. de haered. inst. videtur ergo in filij haeredes debuisse ex horum capitum aliquo transmissionem fieri. Sed tamen ij casus, in praesenti quaestione locum non habēt: & idē omnino do pater fideicommissum retinebit: non enim tanquā nudus filij minister rogatus censeri potest, cum ex persona filij non sit obligatus. Rursus non possumus dicere fauore filij adiectam diem: quia vno in casu tantum debetur fideicommissum, nempe post mortem patris. mortem tamen alios quoque casus verisimile expressisset testator, si ad filij fauorem attendisset. ergo credendum fauore patris potius adiectam dilationē. glo. fi. l. eum qui. j. de annu. leg. Sed & si aliqua coniectura essent, quibus suaderetur voluisse testatorem in filij haeredes transmissionem fieri: non deberent eae patri nocere, quin ipse potius praeretur. quod alius docui. lib. Parad. v. c. xv. & c. Et sanē defendi haec interpretatio, vt Alexan. ostendit, potest, sed nō satis cōmodo. respectu enim extranei non procederet, nisi variata facti specie, vt Iac. ostendit. mihi quoq; probari nō potest: quia ratio per iurecōsulti adducta, nō quadrat, dum idē retineri fideicommissum ait, quia ex persona patris vires recipit: quae verba simpliciter significant, censeri eum non tanquā haeredem grauatum, sed tanquā patrem. vt supra ostendi. Ali-
 ter igitur Iacobus ab Arena censuit, loqui scilicet iuriconsultum de fructibus, quos pater per illa verba, quicquid ad eum peruenit, tenetur filio restituere. l. in fideicommissi. §. cum Pol-
 lid. 43.

lidius. de vsur. valeat; fideicommissum ex persona sua, id est, ex voto suo. cupiebat enim filio restituere, si vixisset. l. scripto in fi. vnde lib. qui intellectus verbis legis, vt omnes fatentur, non conuenit. & eo solum casu tanquam verus in iure defendi potest, quod constat dilationem fideicommissi fauore filij, non autem patris factam. l. si ita relictum. §. Pegasus. de leg. ij. l. liberto. §. filium. de ann. leg. quod in dubio non est credendum. gloss. d. l. eum qui. Et ideo regula standum est, vt grauatus restituere, non teneatur ad fructus, quos ante euentum conditionis percepit. l. quod his verbis. de leg. ij. dixi l. centurio. de vulg. Si enim testator ad fauorem solius filij attendisset, vtique non tantum post mortem patris, sed quandoocumque sui iuris effectus fuisset, reliquisset. Nec obstat, si diceretur eum qui filiosa post patris mortē relinquit, ceteri etiam in eum casum reliquisse, cum de potestate non per mortem, sed per emancipationē exisset. l. m. uel. §. ad Trebell. tanquam conditio hæc necessaria sit, quam constat ex equipollentibus impleri posse. l. iij. C. de insti. & substi. Respondeo enim in casu nostro aliud receptum esse. Bar. j. oppo. si. vbi Pau. Arer. Ias. in quo non extraneus, sed pater ipse, filio restituere rogatus est. arg. l. fideicommissa. §. si cui ita. j. tit. ij. Constat enim contentum fuisse testatorem, vt hæreditas patri interim acquireretur: quod secus est, cum extraneus rogatus proponitur. Apparet igitur fauore patris dilationē adiectam, vt interim ipse frui fideicommissio possit. d. §. si cui ita.

FIDEICOMMITTI. Cum pater, vel dominus, ex iudicio testatoris, hæreditatē hæc nõ cõsequatur. l. qui liberis. in fi. de vulg. quomodo ab eis dari fideicommissum potest. l. ab eo. C. de fideico. Sed respondet Arer. in fideicommissio quod extraneo datum sit, nullam subesse difficultatem. quia pater vel dominus illud ex filij, vel serui persona prestat: vt hic dicitur. censetur enim fideicommissum prius filio, vel seruo iniunctum, & hæreditatem cum eo onere patris. luciferi. l. Nefenius. §. seruo. ad leg. Fal. d. l. si alienus. j. tit. j. Sed respectu fideicommissi, quod ipi filio relictum sit, maior est difficultas: quomodo enim vt pater rogari potuit, qui non certo iudicio testatoris vocatus est; argu. l. iij. §. hoc autem. de leg. præstan. l. legatum. de adimen. leg. Et communiter responderi solet, quauis expresso iudicio quis vocatus non sit, dum tamen non fortuito, sed quod ex presenti statim aliquam certitudinē haberet, grauari posse. l. v. l. sequen. j. tit. ij. quapropter poterit pater,

cui

cui ex persona filij instituti hereditas acquirit, grauari habet enim ex tacita voluntate defuncti. l. si pater. de hæred. instur. qui si voluisset filium instituere, poterat sub conditione, cum sui iuris esset, quo casu nihil fuisset patri acquisitum: quod cum non fecerit, satis mēs & affectio testatoris erga patrem arguitur. Ceterum vt hic tractatus melius percipi possit, constituen- da in primis est regula, vt ab eo, cui testator nihil reliquerit, legari, aut fideicommissum nequeat. d. l. ab eo. l. j. §. sciendum. j. tit. ij. non enim recipiendum est, vt cui nihil dederis, eum rogando obliges. d. l. vj. in fin. Fortius censent Doctores, etiam si aliquid ei reliqueris, non tamē vltra grauari quæquam posse, quam eius rei sit æstimatio, que relicta proponitur. l. filius. §. apud Marcellum. j. eo. Et que si quis ex mandato testatoris si deussisset. l. tribus. de vsufruct. ear. re. & ex ea fideiussione plus soluerit, quam à testatore fuerit consequutus, posse eum repetere, Bal. Pontanusque tradiderit. Rom. singulari de ce. vj. Moder. l. si fideiussor. j. eo. Et ego verum arbitror, quoties repetenti non obstat exceptio non confecti inuentarij. Sed & si quis commodum aliquod ex testamento confectus est, quod pecuniarium non sit, constat grauari non posse. l. planē. ij. §. si. j. eo. Vnde responsio ab aliquibus extat, eos, quibus ius patronatus in aliqua ædicula relictum est, fideicommissio frustra onerari. & quauis alendus sit ab ædiculæ sacerdote inops patronus. xvj. q. vij. c. quicumque. ij. tamen hæc vtilitas non ex testatoris, sed leges dispositione procedit vnde non ideo magis videtur iste pecuniario commodo locupletatus. argumē. l. ij. §. si rem. j. tit. ij. Sed & illud constat, à substituto exheredatū nihil legari posse. l. si. j. tit. ij. Cuius rei varia adducuntur rationes, quas Iason consulat. Ego arbitror, sicut ab exheredato legari nõ pot, quia nihil ei relictum est: ita nec ab eius substituto, qui eum representat, posse. l. qui fundum. §. penult. ad legem Falc. vers. est igitur. Nec obstat, quod quamuis exheredato legatum sit, adhuc non potest. l. miles. ita. §. si miles. de te sta. mil. l. cum quidam. C. de lega. vbi Ias. Respondeo, iure veteri à legatario legari non poterat, sed solum ex quadam æquitate fideicommissi. Insti. de singu. reb. in prin. cui æquitati nõ existimantur lex loci relinquendum esse, cum exheredato quis est substitutus. odio enim talem patris voluntatē lex insequitur. Vnde si non titulo legati, sed hæreditario aliquid ei pater reliquisset, vt quia filium exheredatum substituisset primo hæredi, non solum ab eo, sed etiam ab eius substituto valerit fideicom-

deicommissum. d. l. qui fundum. §. penul. ibi, sed legatum. & l. 8 antepenu. j. c. Dixerit* aliquis, cur legatum ab exhæredato relictum valet. l. cohæredi. §. cum filie. in fi. de vul. ab eius substituto non valet? Respondeo, filius legatum iudicio testatoris consequitur: substitutus verò non ad illud quod particulare est, sed ad ius vniuersum iudicio testatoris vocatus censetur. ideoq; tanquam legatum iudicio testatoris non habeat, præstare non tenetur. arg. l. j. c. de euic. que interpretatio propter actus odium assumitur. l. cum quidam. de liber. & posthu. sed cum ab aliquo relinquatur, qui honoratus non sit: cur vt legatum sustineatur, non ea sit interpretatio, vt ab hærede potius legatū videatur. l. si seruis legatus. §. penul. j. eo. illumq; tanquam executores nominatum: Et arbitrator hæc interpretacionem non fieri, quia non præsumitur suæ voluntatis alii executorem a testatore designari, quam heredem, nisi nominatum testator alius expresserit. l. Theopompus. de dot. prele. vel alique coniecturæ vigeant, vt quia à tutore, seu administra tore relictum sit. l. peto. §. mater. j. tit. j. Sed cur ex tali grauamine non conijcimus mentem testatoris, vt legare velit: id enim necessario antecedit. l. illud. de acquir. hered. l. Paulus. de vsufu. * Sed respondendum est ex testamento non deberi, nisi quod aliquo modo verbis significatum est. l. quidam cum filium. de hered. inst. at ex grauamine nullo modo commodū significatur. l. legata. j. eo. & ideo tradidit Bar. ex consecutiuis, que diminutionis causa inducta sunt, nunquam augmenti coniecturam assumi. l. cum tali. §. si. vbi Bar. de cond. & dem. Veraque hæc sunt, etiam si quis in re hereditaria grauatus sit. l. ex facto. j. l. hereditas ad Statium. de hære. inst. vbi Doct. nisi aliq; coniecturæ accederent, quod infra ostendat. reperitur enim aliqui casus, quibus ab eo qui honoratus prima fronte non videtur, valet tamen grauamen: vt quia vel ius verborum. Bart. d. l. cum tali. §. si. vel efficaces aliq; coniecturæ suadeant, nõ solum grauatum, sed honoratum quoque eum censerit, vt cum testator pluribus hæredibus instituit eum qui nouissimus decesserit, in tota hereditate grauatur. l. Titia, Seia. §. Seia libertis. j. tit. j. vbi Cast. Videtur enim præmorientium rici commississe, vt nouissimo restitueretur: eum aliis in tota hereditate grauare eum non potuisset. qua ratione & ex grauamine capitur præsumptio legati, cum aliqua alia coniectura id suadeat: vt in lege nostra, in qua pater erat grauatus filio restituere, quãuis ipse institutus non esset, tamen valet grauamen: quia taci-

to iudicio testatoris videtur honoratus, qui ex præsentis statu sciebat fore, vt per filium ei hæreditas quæreretur. quod supra vidimus. Alex. d. l. qui liberis. §. si. de vulg. substi. Nam & Bart. cum testator fideicommississet, si hæres sine filijs decederet: vel filij filiorum, sine filijs: censuit non videri nepotes in sola conditione postitos esse. glo. l. Lucius. ij. de hered. insti. sed potius propter onus adiectum ad fideicommissum vocatos. Bar. l. cetero turio. quam & ego vult solutus sequi. * Sed & per argumentum à contrario sensu, vt qui vnum dicit, aliud excludat. l. cum prætor. de iud. probabilis coniectura sumitur hac specie, testator seruo suo liberatorem legauit, si rationes reddidisset, & si hæredibus centum intulisset. videri enim legatū peculium lex ait. l. denique. §. interdum. de pecu. leg. cum enim peculium plerunque seruum sequatur. l. j. c. de pecu. eius qui libe. si ex eo sola centum hæredi dari testator iussit. ergo reliquum seruo remanere voluit. l. ad. l. centurio. Alex. consil. xliiij. ij. vol. quod & Raph. alia quadam coniectura confirmat. Raph. d. §. interdum. * Illud quoq; receptissimum est, grauari eum posse, cui nihil reliquerimus, dummodo per mediam personam à nobis cõsecutus sit. vnde filio, vel seruo instituto, patrem, aut domini grauari posse, hic dicitur. d. l. Nescennius. §. seruus. sic hæredem hæredis, nomine appellatiuo grauare possimus. l. si Titio. §. si. j. eo. & ille enim iudicii testatoris in genere habet. d. l. Seia. j. tit. ij. vbi Bal. licet nominatum, seu certam personam grauare non possimus. Cum enim in conditione sit posita, nihil ei relictum videri potest. hæres verò in genere, non potest in conditione positus videri, cum conditiones incerta sint. At licui fore heredem non est incertum: quique enim cum hærede moritur. l. ex facto. in fi. ad Treb. fultem fisco, quem constat grauari posse. l. filius. §. qui intestatus. j. eo. Vnde nihil refert, quòd possit primus hæres scriptus sibi relicta bona alienare, & ad hæredem ea non transmittere. Socin. hic. quia non tamen ideo minus dicitur habere heredem, qui ad legata primi testatoris tenebitur: nec alienatio post eius mortem facta, legataris nocet. Bar. l. in ratione. §. quod vulgò. ad le. Falc. quicquid hac in re controuertat Soc. quem ceteri damnant. Sed quid si nominatum hæredis hæredis testator grauet, qui ab intestato successurus erat, Titium filium hæredis mei? & Befutius, Deciusque valere fideicommissum censuerunt. arg. l. j. §. sciendum. j. tit. ij. idque legis nostre argumētum, vbi pater instituto filio grauari potest. Sed id non multum colo

coloris habet, cum filius non possit prohibere quominus patri statim quaratur. Sed primus hæres sequentem ab intestato successurum excludere arbitrato suo potest. merito ergo pater aliquo modo testatoris iudicium habere dicitur, legitimus non dicitur, unde grauari nequit. Bal. d. l. Seia. & hæc aduersus Besut. receptor est sententia las. R. ui. Soc. Mode. Sanè licet s. dixerimus eum, cui nihil commode pecuniarj relictum sit, in re pecuniaria grauari non possit. d. l. planè. s. fin. l. assignare. de assig. libe. rectè intelligi debet, cum grauamen dispositiue inferatur: secus si conditionaliter. l. si quis testamto. de condi. insti. l. j. de stat. lib. cum enim ipse ante acceptum commodum sponte conditionem impleat, nulla propter eius consensum est iuris ambiguitas. Sed quid è contrario, an cui pecunia relicta est, in re non pecuniaria grauabitur? Et videretur dispositiue grauari non posse, cum legati & oneris non sit iusta proportio. l. uxorem. s. heres. j. tit. ij. d. l. filius f. s. secundum. conditionaliter verò poterit. l. si cui legatum. vers. sic deinde. de condi. & demon. qua de re alibi. Sed an honoratus commodò non pecuniario, possit simili in re grauari: & videretur posse, quod Accur. sentit. glo. d. s. fil. l. Meuia. de manu. testa. & discretè Besut. explicat, nisi cum tale onus speciem seruittutis inducere. l. Titio centii. s. ij. de cod. & dem. vel operari loco esset adiectu. secundum enim earu naturam referet. d. s. si. cu. l. seq.

C A C P A T E R.) * Sed an filius institutus, qui iussu patris adiuit hæreditatem, dicatur ipse hæres, an verò pater: & omnium consensu receptum est, patrem effectum heredem esse, cum in eum omnia iura directò transeat, nec alia restitutione, aut cessione sit opus. nudo verò nomine filius videtur hæres: quia scilicet ipse scriptus, seu nominatus fuit. unde quamuis iura incontinenti in patrem transeant, retinet tamen filius nudam facti nomen. quod Bart. censuit. Ego accepi iure naturalis filios. omnium rerum effectum capaces esse, obligatio nemq; eo iure inter patrem & filium oriri. l. frater à fratre. de cond. indeb. Iure autè ciuili, cu patris in potestate sint omnia, patri acquirere. d. l. placet. nec rei alicuius effectum capaces esse. l. quod atinet. de reg. iur. l. sequitur. s. seruis. de vucap. igitur cum de his agimus, quæ iuris ciuilis sunt: credendum est patrem & effectum, & nomine heredem esse. Hincque est, quòd si filius ab ano institutus, facit patrem suu heredem. l. qui in aliena. s. inter dum. de acquir. hæred. unde apparet solum patrem esse heredi, cum sui hæredis qualitas, non nisi vnum locum

eum teneat. s. sui. Institut. de hære. qual. Hinc quoq; est, quòd iura directà, filio non remanent. Institut. per quas person. versic. & si vobis. quia tantum nomine hæres est. gl. l. ex alle. ad Trebel. & ideò si pater grauatur filio hæreditatem restituere, cum penes ipsum matrem directò remaneat. l. j. s. si filio. ad Trebe. Bart. j. q. ij. filius non nisi vtilibus actionibus ex S. C. experietur. si enim directà filio remansissent, alia translatione opus non fuisset. l. si hæres institutus. ad Treb. Eadem quoq; ratione fit, vt quamuis soleat dici, eum qui hæres fuit, non posse de sinere quin sit hæres. l. ei qui soluendo. de hæred. instit. filius tamen desinat esse, & iura directà patri acquiratur. quia à principio non fuit ex seipso heres, vt qui iure ciuili incapax esset: sed fuit hæres vnà cum patre, à quo iussus adjit. l. si quis mihi. s. iussum. de acquir. hæred. & in quem incòtinenti ius omne transit. Iure verò naturali filius ipse hæres censetur: & ideò in his quæ facti sunt, hæres dici potest. vt enim aliàs ostendi, ea* quæ naturaliter solum considerantur, lex facti esse simpliciter dicit. l. si vnus. s. pactus. de pact. l. consilio. de cura. fur. l. denique, ex quib. cau. Hincque consequens est, vt cum de conditione implenda agitur, filius hæres censetur. l. qui hæredi. de cond. & demon. d. s. hæc verba. quia in conditionibus ad merum factum attendimus. l. Matuius. de condit. & dem. præsertim cum tale factum cohæreat personæ. l. si stipulatus fuerim illud. de verb. obl. Idem & quoties ita actum appareat, vt in legis nostræ casu, cum pater filio rogatus est restituere: si enim censetur pater rogatus, tanquam ipse & re & nomine hæres, sequeretur filium sibi ipsi fuisse obligatum: cum quicquid iuris pater tanquam hæres habeat, ex filio habeat. d. l. qui hominem. s. quidam. de sol. Sequeretur item eo priuilegio, quod ex causa filij pater habet, aduersus autorem ipsum loci esse. quod ex Bartol. sententia hoc casu iniquum esset. l. amicitissimus. in fi. de excu. tu. Verum ego priorem rationem, quæ legislatoris est, magis probo. Cæterum & ita actum tunc apparet, cum lex de certa hæredis persona interpretatur aliquid statutum esse. d. l. qui liberis. s. hæc verba. vt cum testator quisquis sibi hæres erit, pupillo heredè esse iubet: pater enim aut dominus non erit, nisi quatenus ex filij, aut serui persona succedatur. l. iij. s. de vulg. quia certam personam videtur testator designasse. l. sciendum. de verb. signif. Vnde si moriente pupillo, filius aut seruis sint sui iuris, ipsi excluso patre, aut domino admittentur. quod Bar. & cæteri hinc tradiderunt. Idè & in edi-

cto prætoris, quo legata liberis & parentibus præstari iubentur. l. iij. §. j. de leg. præstati. cum enim de his loqueretur, quæ iudicio testatoris relicta essent. l. j. in princ. eo. tit. satis indicauit de his non intelligi, quibus per mediam serui personam acquireretur, cum iudicium id certum non esset. si enim manumissus fuisset seruus, sibi, non autem. exceptis personis acquisiuisset. Et ex his consequens est, vt cum pater ipse, vel dominus, ex iudicio testatoris proprie non veniant, quod ad illud attinet, filius & seruus hæredes sint. d. §. hæc verba. & quia origine adiuantur, nec prius in patrem, vel dominum quicumquam transit, quam acquisitum ab eis fuerit. l. legatum. vbi Bar. de adim. leg. vnde si nec precibus, nec minis compelli possent vt ad eant, excludetur pater. l. cum proponas. C. de hære. inst. aditio enim facti est. at in his quæ facti sunt, ad ipsos scriptos attendemus, non ad dominos. * Addit Pont. & Ias. quod ad sepulchrum iura pertinet, filium. hæredem censeri: vt in eum tale ius transeat. l. familiaria. cum sequent. j. de relig. opinor quod ex secundum ius naturale potius aut Pontificium, quam ex iuris ciuilibus rigore defendatur. vnde nihil obstat, quod ait Alex. eadem ratione debuisse etiam in fideicommissarios transire. l. quia perinde. ad Treb. illi enim solum iure ciuili sunt hæredes. Proceduntq; hæc etiam hodie in protestatijs, vt S. dixi. in aduentitia verò hæreditate, non est dubitandum, filium. & re & nomine esse hæredem, cum hodie aduentitiorum sit capax. l. si. C. de bon. quæ libe. & Institut. per quas perso. patetq; in illis vsum. fr. habeat, non tanquam vniuersalis hæres, sed potius vt particularis beneficio filij successor. Bald. l. si putas. ij. oppo. C. de pet. hæred. vsum. fr. enim non quota, sed certa pars hæreditatis est. & ideo si institutus sit filius. quæ testator credebat sui iuris esse, omnimodo summouendus est substitutus, nec vilius diuisioni inter patrem & substitutū locus erit. l. si pater. fa. de hæred. insti. quod Socy. hic rectè censuit. Ias. d. l. cum proponas. col. si. Sed quid in casu legis nostræ hodie dicemus, cum instituto contemplatione patris filio, grauatus est pater illi restituere hæreditatem? Et Ang. quem ceteri recentiores sequuntur, censuit legi nostræ locum non esse. ex inuncto enim patri fideicommissum arguitur mens testatoris fuisse, vt contemplatione filij fideicommissum faceret. & ideo licet ipsa hæreditas profecticia sit, fideicommissum tantum aduentitium censetur. l. iij. §. si quis certam. de iur. dot. nec mors patris expectanda, sed confessum restitutio facienda erit.

l. si

15 l. si vsum. §. si ita quis. vbi Bar. j. quādo dies leg. * Sed an etiam fructus aduentitiorū restituere pater tenebitur, quos aliàs ex dispositione legis acquireret: Et recentiores ferè omnes tene ri censuerunt. Raph. Paul. Are. Socy. Clau. & repet. tanquam pater pleno iure hæreditatem restituere sit grauatus. l. videamus. §. in Fauiana. de vsum. videaturque testator patrem ab vsum fr. summouisse. auth. expicitur. C. de bon. quæ lib. Cum enim hodie filius aduentitiorum sit capax: si pater grauatus sit ei restituere, nulla est ratio, cur confessum non debeat restituere: aut cur expectandum censuimus, cum filius sui iuris fuerit. & ideo incontinenti omnia cum vsum fr. ipso restituenda erunt, d. §. si ita quis. vbi Bar. quæ verior videtur contra Bar. Alexan. 16 dramque sententia. * Vnde apparet nihil referre, an testator expressim prohibuerit, ne patri vsum fr. differatur, an verò tacite, nec enim temere constituenda est differentia inter expressim tacitamque testatoris mentem. arg. l. cum res. j. eo. quod aduersus Alex. Socy. censuit: & ego in nostro casu sequor, cum constet etiam deductionis ex S. C. T. prohibitionem, quæ aliàs expressim fieri debet. auth. sed cum testator. C. ad leg. Fal. tamen valere, si verbis tantum generalibus mens testatoris declarata sit. Alex. consi. v. col. fin. in tertio. quæ sententia fortius procedet, cum non tantum fideicommissum aduentitium, sed etiam hæreditas aduentitia esse proponeretur. cum enim ea patri iure proprietatis non acquiratur, nõ potest in alio grauatus censeri, quam in ipso vsum fr. vnde perinde est, ac si nominatim ad eum illi esset. l. fundus qui. de fundo instr. * Addit tamen Ias. 17 licet pater restituere vsum fr. teneatur, comodatam tamen ipsam fructuum retinere posse. argumento l. plenum. §. si vsum. ver. quamquam. de vsum. & hab. quam sententiam ego temere non sequor, quia prohibito patri vsum fr. et, administrationem quoque prohibuit censeri receptum est. & ideo auct. Doct. curatorem filio in eis bonis dandum. glo. d. auth. expicitur. 18 tur. vbi Ias. Raph. Pau. Cor. * Sed quid respondebimus, cum ex lege municipali, vel indulgentia principis, ab hæredibus occisi pax habèda est, cum patre, an cum filio, qui hæres scriptus sit, inibitur? & Ias. vtrique quasdam rationes adducit, sed vulgares. ego in profecticia hæreditate à patre impetrandam pax arbitror: sicut & à domino, si seruus institutus sit. hæc enim pax nihil aliud est, quam iniuriæ remissio, quam is facere debet, cui actio compet. quod à Gandino traditum, à cæteris approbatum est. Gandinus tractatu malefic. sub rubr. de transact.

B 2 col.

col. iij. Sed ius vlciscendi huiusmodi quæ actio ad eos pertinet, ad quos hæreditas deuoluitur. l. j. l. fororem. C. de his quib. vt indig. merito patri, vel domino id incubet, non his qui in eorum potestate sunt. nec enim dubitandum est, quin id ius hæreditarium sit, cum lex dicat, ab hæredibus pacem impetrada, l. ex factio. §. fina. ad Trebel. vbi Bar. etiam idem, in §. Cato. in 19 fin. * Illud tamen fatendum est, pacem cum extraneo hærede initam, nihil obesse filio, qui iure sanguinis factam sibi quoque iniuriam prosequi iudicio veluit. l. pro herede. §. fin. de acquir. hæred. vbi Doct. Barto. l. si filius qui patri, in fin. de vulg. quod alibi declarauit. hæc enim qstio, à superiore diuersa est, cum de filio agatur, cuius pater occisus est: non de eo, cuius pater viuit, sed testator extraneus, à quo institutus est, occisus fuisse proponitur. Felyn. c. in præsentia. col. xiiij. de proba. Quod si de aduentitia hæreditate loquimur, nõ est dubitandum, quin à filio pax redimenda sit, cum ipse sit proprietarius. l. si. C. de bonis quæ lib. necessarius hoc casu et consensu patris videtur, si tamen sit legitime hæreditatis. arg. l. inter liberas. §. filius. de adul. vbi Bar. notat. Accur. post duo singularia, adiectiuum pluralis numeri adscribi solere ait. l. Plantius. de aur. & argu. vbi Bar. solet etiam post plura substantiua singularia, adiectiuum neutrum, quod ad omne præcedens genus aptari potest. l. hæres meus. §. vxori. de lega. iij. Addunt tamen posse etiam post alterum plurale, adiectiuum singulare alteri addi, quod ad vtrumque referatur. verum hanc relationem non ex grammaticæ regula, sed per interpretationem fieri ego arbitror, vt hoc exemplo, Concedo vineas, & fundum fructibus plenum, ex vi enim sermonis, dictio, plenum, ad solum fundum refertur: ad vineas verò per interpretationem, quæ ex natura rei descendit. * Cum enim concessio sint vineæ, consequens est, etiam fructus pendentes debeantur. l. Iulianus. §. si fructibus, de acti. empt. quia pars vineæ sunt. l. fructus, de rei vendi. Censuit tamen Bart. hanc interpretationem, etiam ex coniunctiue natura sumi, quæ cum vineis, itemque fundum coniungat, censetur fundi qualitates etiã vineæ adunxisse. l. Seix. §. Cato. de fun. instr. Et licet Are. Iasonque respondeant distinguendo, vt qualitates præcedentis clausulæ in sequentem repetite censentur, non vice versa. Bar. l. in repetendis. col. si. de leg. iij. vix est, vt ego hanc regulam in tantum coarctandam censeam, vt si dictum sit, Lego fundum & domum instruatam, nõ credam etiam instruatam fundum deberi. d. §. Cato. & sequentis qualitatem priori

priori adiungi. glo. j. l. sed si sic, quemadmodum seru. amit. l. as. l. si. col. pe. de iuce. edict. nam & cum res laneas lineasque, & supellectilem domus legasset. consilium à Decio extat, res laneas lineasque; tãtum deberi. Dec. cõs. xcij. Tunc ergo vera erit Are. Iasonisque sententia, cum nõ cõsista simplex, sed dictio, ite, adiecta sit: ea enim actum duntaxat verbi, non autem qualitates rerum repetit. & ideò ex sequenti eo casu nõ fiet præcedentiũ ampliatio. Bar. d. l. in repetendis. plurimũ tñ hac in re ad coniecturã metis attedemus. l. certa. de ser. rust. præc. vbi Bar.

d. R E T E N T V R V M. * Hæsitatum hic à doctoribus est, quomodo is cui fideicommissum hæreditatis purè relictum est, si ante restitutionem decesserit, id ius ad hæredem suum transmittat: & receptum est transmitti, in qua questione eos primum casus referemus, qui minus dubitationis habent. Primum est, cum hæres in mora restituendi fuit, siue expressa, siue tacita, & irregulari: vt quia minori fideicommissum deberetur. l. iij. §. j. vt. l. idemque, de adi. leg. l. si vltus fruct. legatus. de vltus. Secundus est, cum hæres coactus à fideicommissario est, vt adiret. si deinde moriatur, poterit hæres coactus fideicommissarij hæredem adigere, vt actiones suscipiat. l. postulante. ad Treb. quod si nullus addit, bona venduntur. l. apud Iulianũ. §. Antistia. eo. tit. Tertius est, cum talis fuisse mēs testatoris arguitur, vt fideicommissum transmitti vellet, sicut enim non sit transmissio, si testator nolit. l. quidam ita. in princ. eo. tit. ita fieri debet si velit. arg. l. L. ucius. ij. de hæred. inst. Quartus est in casibus, quibus aduersus regulam sit hæreditatis transmissio. l. ventre. de acqui. hæred. vbi Bar. in eisdem si subsit eadem equitas, dubitandum non est, quin & fideicommissum vniuersale transmitti debeat, quod hic cõsensu recentiorum traditum est. Quintus est, cum fideicommissarius post aditam hæreditatem decessit. receptor enim est sententia, transmissioni fideicommissi locum esse. l. iij. l. si in personam. C. de fideic. l. cogi. §. idem Metianus. ad Treb. cum enim hæres aduendo videretur cum fideicommissarijs contrahere. l. iij. in fi. ex quibus cau. in poss. cum & fideicommissarijs actio ex testamento dari in hæredem incipiat. l. j. C. com. de leg. Barto. l. si legatus. in princ. ad Treb. apparet iam aliquid iuris acquisitum illis esse, quod in hæredem transmitti possit. nec enim dubium est, ex testamento actione transmitti. Mirum igitur non est, si quamuis hereditas non transmittatur. l. j. §. in nouissimo. C. de cad. toll. fideicommissum tum transmittatur. Is enim, cui delata est hæredi-

tas, antequam eam agnouerit, nulli ius habet. l. precia. ad leg. Fal. at fideicommissarius ex quasi contractu hæredis aduentus habet. Addunt recentiores, amplius hoc procedere, etiamsi de institutione agatur, quæ in fideicommissi vim propter clausulam codicillarem conuersa sit. l. ex ea. de test. l. si. C. de iure codic. cum enim in fideicommissi vim valere cœperit, & consequenter actio, seu persecutio hæredi scripto aduersus legitimos orta sit: apparet ius istud transmitti posse, nec rem mere facultatis esse: quod aduersus Bart. & Soc. receptissimum videtur. Rom. Raph. Aret. Alex. Ias. hic. Guid. Pap. consi. cxxvij. Quamuis enim lex dicat, vim prioris testamenti in codicillis esse conuersam. l. quarebatur. de test. mil. Bar. l. j. q. j. §. tit. j. & consi. xij. Corn. consi. cxlix. in iij. non tamen significat codicillos naturam institutionis seruare, vt sicut institutus in testamento nõ transmittit, ita nec fideicommissarius transmittat. commentitium est hoc, & vt Raph. ait irrisorium. Sed simpliciter intelligendum est, institutionem in fideicommissum esse versam, vt non amplius ex institutionis, sed ex fideicommissi natura iudicetur. Vltimus casus est, quid si fideicommissarius ante aditam hæreditatem decesserit: & communis conclusio est, adhuc transmissio locum esse. d. §. idẽ Metianus. Soc. consi. vlti. in iij. quia lex simpliciter ait, diem fideicommissi respectu transmissionis à tempore mortis cedere. d. l. vnica. §. cum igitur. & §. in nouissimo. Nec distinguit particularia ab vniuersalibus, nõ ex præcedentibus satis ostendit, se de vniuersalibus quoque loqui. d. l. vnica. sin autem. quod Soc. & alij recentiores hic docent. nec difficilis est contrariorum argu. resolutio ab Aret. Socinoque petenda, qui rationibus vtriusque partis cothurni more respondent. Quæ sententia certius procederet, si fideicommissarius iudicis officium iam implorasset. vt heredẽ ad adedum, restituendũ; cogeret. arg. l. non iusta. C. ad Treb. quod Bar. hic censuit, & Ias. probat. Sed quamquam hoc casu est ratio, vt cum hæreditas non transmittatur, id fideicommissum transmittatur: non enim hic aut quasi contrahit hæres, aut actio ex testamento videtur efficaciter orta. nec quod possit cogi hæres vt adeat, videtur sufficere, cum & is cui sub conditione fideicommissum debetur, hæredem cogere possit. d. §. Antistia. l. sed si alio. in fi. vbi nota. eod. tit. & tamen si decederet, nihil transmitteret. d. l. vnica. §. sin autem sub conditione. que erit ergo huius communis conclusionis ratio: & fortẽ dicendum est, obligationem, qua fideicommissarius hæres tenetur ante

aditam

aditam hæreditatem, à die mortis oriri. d. §. cum igitur. & interim in hæreditate iacente esse, vnde cum orta sit, nihil impedire, quin durare transmittique debeat. sed obligationem, que hæredi priusquam adeat debeatur, hæreditas nullam, nec verẽ, nec fidei subesse, & idẽ in hæreditate iacẽte nihil oriri, quod transmitti possit: cum enim hæreditas iacens nihil vltra in se habeat, quam quod ad hæredem transit. l. nihil aliud. de verb. fig. non potest videri hæres sibijpsi obligatus. quæ & Iuliani in lege nostra, non insubtilis ratio fuit.

POMPONIVS.

LEX LVIII.

Nemo potest¹ in testamento suo cauere, ne leges^b in suo testamẽto locum habeant: c quia nec tempore, aut loco, aut conditione finiri obligatio hæredis legatorum nomine potest.

SVMMAE RERVM.

- | | | | |
|----|------------------------------------|----|------------------------------------|
| 1 | Personalis obligatio, quando abo | 11 | Nemo potest sibi legem dicere, à |
| | lectur. | | qua recedere non licet. |
| 2 | Confensus, naturalem obligatio | 13 | Testator aduersus legem quic |
| | nem producit. | | quam inducere non potest. |
| 3 | Actus nulli, quando in uim pacti | 14 | Quatenus prohibitio matrimony |
| | sustineantur. 15. 23. | | à testatore facta ualeat. 16. |
| 4 | Testatori, uel iudici licet ad cer | 15 | Prohibitio dimissionis honorũ à te |
| | tum tempus uoluntatem suam | | statorẽ facta, quatenus ualeat. |
| | restringere. | 17 | Si testator prohibeat, se cum ste |
| 5 | Cautio quando à testatore remit | | tu tumulari, an ualeat hæc |
| | ti non potest. | | dispositio. |
| 6 | Testator, contra quas leges dispo | 18 | Legatum pro sacrificijs faciens |
| | nere possit. | | dis, non ualet. |
| 7 | Testator utrum possit remittere | 19 | Fals. super quibus detrahi possit. |
| | ea, qua hæredis fideicom. uel nõ | | An ius primigenij, per testatorẽ |
| | legatary fauorem respiciunt. | | tollit possit. |
| 8 | Testator potest legis forma re | 21 | Quibus legibus testator renun |
| | nunciare, & addere. 22. | | tiare non possit. |
| 9 | Præteritio filij, quando ualeat. | 22 | Testamentum quid. |
| 10 | In sacerdotiorum gratijs formæ | 23 | Defectus solemnitatis obligatio |
| | non renuntiat. | | nem naturalem non impedit. |

E 4

TESTA

- 24 Testatoris minus solemnis uoluntas, quatenus sustineatur. *Qu. 27.*
- 25 Testator, legatario, uel fideicom. stipulari non potest.
- 26 Pactum de non alienando, an non ceat emptori.
- 28 Testatoris potest remittere cautionem, quam fructuarius praestat. Secus in herede.
- 29 Testator an Fal. uel Treb. prohibere possit. 31.
- 30 Legata non adita hereditate, inutilia sunt.
- 31 Prohibitus accipere, non censetur netitus retinere.
- 32 Testamenti aut donationis iusnuationi utrum renuntiare possit.
- 33 Donatio an iuramento confirmetur.
- 34 Testator facere non potest, ut in
- fideicom. ac nulla facta restrictione transeat.
- 35 Grauius, uicem molestia non officere, quomodo intelligendum.
- 37 Prohibitio alienationis, a testatore facta, quatenus operatur.
- 38 Legatarius uel fideicom. quando propria auctoritate posses. capere possit.
- 39 Testator an inuentarij confessionem remittere possit.
- 40 Testator an alienationem & usucap. prohibere possit.
- 41 Testator an disponere possit, ut a sententia arbitri appelletur.
- 43 Ab arbitro qualiter appelletur.
- 44 Sciens non fidei doli.

NEMO potest.) Testator legauerat mihi centum semel, adiecto ne haeres ultra quinquennium teneretur: uel legauerat alia centum, Romae duntaxat debenda. Queritur an alio tempore, uel alio loco sit haeres liberatus. Itemque aliud, sed unicum legatum pure fecerat, & adiecerat, quod si nauis ex Asia ueniret, non leuabatur amplius deberi. Queritur an eueniente conditione finiatum obligatio? Respo. iureconsil. supra scriptis omnibus casibus durare obligationem. Est enim obligatio praedicta personalis, quae ipsi haeredi, ceu stigma impressum adheret. glo. j. l. iij. in princ. pro foc. l. quis ergo. de pec. & ibi glo. fin. nec elui, seu aboleri potest, nisi certis modis a iure inuentis. Insti. quib. mod. toll. obl. quos inter neque illud breue tempus, neque locus, neque conditio est. l. obligationum feret. §. placet. de act. & obli. Non potest ergo facere testator, quin haec dispositio legis, in testamento locum habeat. l. quida decedens. de admi. tu. merito igitur post tempus, uel conditionis euentum petere potero, itemque alio loco, cum ipso iure actio mihi competat. Sed an saltem doli mali exceptio habeat

bit locum? Et Accurs. Bar. ceterique vno ore esse locum exceptioni, & legatarium excludi tradiderunt. quoniam idem quoque in contractibus videmus. §. placet. l. eum qui ita. §. qui ita. de verb. obli. quod & in constitutione seruitutis receptum est. In contrarium tamen urget lex nostra, quae inquit, nemo potest caueri. si enim huic exceptioni locus esset, utriq; potuisset caueri, & obligatio finiretur effectus, abnegatuaq; potentiae vox, uerbis imposita, non rebus esset. glo. in ver. boi, non potest. c. j. de reg. i. in vj. Doct. l. Gallus. in princ. de lib. & posth. Sic alibi testatoris reuocationem non sollemniter factam, haeredibus non nocere dicitur, nec quidem exceptionis iure, licet in legatarijs aliter distinguatur. l. militis. §. veteranus. de testa. mil. Videtur ergo nec exceptione quidem in casu nostro excludi legatarium. l. nihil interest. de reg. i. conuenitque haec sententia uerbis legis nostrae de actione personali loquentibus, quae ex facto testatoris queritur. Cum enim quis proprio facto promissit, si non seruet, dubitandum non est exceptionem dari. d. §. placet. d. §. qui ita. * Consensus enim naturale obligationem producit, quae exceptioni sufficit. l. iurifigentium. §. sed cum nulla. de pact. At hic nullus est legatarij uerus consensus: ut scilicet efficaciorum sibi proprio facto exceptionem quilibet acquirat, quam ex testatoris, uel legis dispositione haeres faciat. l. cum hi. §. plane. vbi Doct. de transact. vbi dicitur, si quis transegerit de alimentis in ultima uoluntate relictis, sine praetoris auctoritate, transactio non ualeat. ratio, quoniam est contra legis dispositionem. Si uero transegerit de alimentis proprio facto acquisitis, ualet transactio, & si venire uoluerit contra transactionem, obstabit exceptio. In iure quoque in rem dubitandum non est, exceptioni post tempus locum esse. d. l. iij. de serui. quale est ius seruitutis, quod principaliter in rem est, licet in consequentiam subsistat etiam personalis obligatio, qua quis tenetur ad patientiam. l. quoties. ij. de ser. Idemq; in usufructu. receptum, qui pars domini censetur. l. iij. de usufr. l. ambiguitatem. C. de usufr. non enim dominia adeo nostris osibus fixa sunt, faciliusque tempore, uel loco, aut conditione finiuntur. l. si. C. de lega. Quo iure in rem finito, etiam illi accidentia iura personalia necessario finiuntur, si non tempore, saltem rei peremptione. Barr. d. l. iij. colum. fin. num. vij. de seruitut. Haudquaquam tamen ab Accurs. sententia recedendum est, quae propter mentem testatoris, euidentem habet aequitatem, ut doli mali exceptio lega-

- 3 ariis excludatur. Nam & videmus eos actus, qui vitio solennitatis iure publico sunt nulli, privatim tamen in vim pacti aut confessionis propter consensum sustineri. l. a. cum glof. C. com. vtr. iud. Quod in sententia non recte lata proditum est, quam partes approbarunt, vel in instrumento, de cuius confessione rogatus fit notarius, iam exautoratus. Fely. c. fraternitatis. col. pe. de hare. Vnde quamvis actus sit nullus, potest tamen pacto id agi, ne hoc allegetur. Bart. l. vbi pactum. col. pe. vers. sed pone exemplū. C. de tractat. Alex. cons. xxxij. in ij. nihil enim repugnat, aliquid esse nullum, & tamen allegari id non posse. glof. l. si creditoribus. C. de ser. pig. da. ma. Angel. consi. d. xxxvij. A. & B. Et hæc quidem procedunt, cum testator obligationem iam heredi, vel legatario quaesitam vult tollere. Quod si non de quaesita, sed quaerenda agatur, scribit
- 4 Ang. eam ipso iure iustus testatoris finiri posse. Vnde grauaræ heredem potest, vt in intra tale tempus hereditatē non adeat, à iure ad eū sit deinceps excludens, hereditasq; ad substitutū, vel legitimū deuoluatur. l. si quis hæres ita. de acqui. here. vbi Ang. & Paul. consert enim hoc casu dispositionem testator in tempus, quo adhuc iura hereditaria quaesita heredi nō sunt, vt l. in tempus. de hæred. insti. facilius que ius quaerendum impeditur, quam quaesitum tollatur. l. patre furioso. de his qui sunt sui. Nec dubium est, posse testatorem ius ad eundem ad certum tempus restringere, cum omne illud à sua voluntate pendeat, cum & iudex id possit. gl. rub. C. de success. edict. gl. ibi in ver. item dico. Dec. ibi nu. iij. Nec me mouent la. huc sententia aduersantis rationes. apparet enim impertinentes esse, cum Ang. de tempore loquatur, in quod dispositio confertur. Iaso. de eo argumentetur, quo ipsa dispositio concepitur. Illud annotandum est, posse quandoque testatorem per quandam circūuentionem id facere, quod aliis iure publico prohiberetur. l. si cut. l. repeti. in prin. quib. mod. vlt. fruct. amit. Fel. c. ex parte. colum. vij. de rescr. vt cum pro vxore fructuaria iubet hæredem suum fideiubere. l. tribus. de vlt. fruct. ea. re. * quia scit eam cautionem à se remitti non posse. l. prima. C. de vlt. fruct. Idem cum tutori tantum legat, in quantum contingat eum in rationibus reddendis condemnari. l. quidam decedens. de adm. tut. l. si quis rationes. in fin. de lib. leg. qua. de re alibi. l. age. & in l. actione. verbo, specialiter. C. de transaction. Illud quoque constat, supra scripta in priuatorum testamentis procedere, in militaribus verò aliud esse. l. miles ita. de testa-

- testamento mil. vnde in eis potest ipso iure lapsi temporis obligatio personalis extingui. quod & Bartol. scripsit. l. final. in princ. vers. item dicerem. ad Terrul. & regulariter verum est. l. Imperatores. de manu. testamento. Caterum potest & quandoque ius publicum tacite remitti, licet expressè nequeat vt in iuramento calumnie proditum est. l. ij. §. sed quia vererum. C. de iur. cal. iuncta glo. magna. in princ. Item in præscriptio- ne, quæ aduersus ecclesiam locum habet. c. de quarta. de præscrip. cum tamen expressa alienatio non permittatur. c. ij. extrā. de donat. Enimvero * si de legibus loquamur, quæ priuato ipsius testatoris fauore late sententiunt non est dubium, legi nostræ locum non esse, sed valere renunciationem. quod enim ad eas attinet, dispositio testatoris vim legis habet. §. dispositio. auth. de nupt. & ideò in his sola testatoris voluntas attenditur. l. in conditionibus primū. de condi. & dem. Hincq; est, quod ea quæ transmitti aliis non possunt, eius voluntate transmittentur. l. Lucius. ij. de hære. insti. & e contrario, que alias transmissibilia sunt, si testator velit, non transmittentur. l. quidam ita. ad Trebel. d. l. si quis hæres ita. de acqui. hered. iuncta l. cum antiquioribus. C. de iud. delib. Hincq; etiam est, quod ius accrescendi prohibere testator potest. l. quoties. §. si duo. vbi Bart. col. pen. nume. ij. de hære. insti. Potest & tutori licentiam dare, vt non expectato iudicis decreto, administrare incipiat. Barr. nu. iij. legitimos. in princ. de leg. tut. l. & si pluribus. de aut. tut. Potest & ei confessionem inuentarij relinquere. l. si. C. arbit. tut. quod j. attingemus. Potest & iubere, ne interdicto quorum leg. sit locus. l. Titia. j. §. j. tit. j. qua. de re. j. Potest & grauare hæredē, vt dicto Titij stet, quatenus sibi debeat. l. Theopompus. de do. præleg. Alex. consi. liiij. in ij. Potest & cautionē Mutianam remittere. l. si. de ma. testamento. §. præfate. in athen. de nup. Potest & statuere, vt conditio non habeatur pro impleta, quamuis per debitorem non stet, quod minus impleatur. l. vter ex fratribus. vbi Bartol. de cond. insti. * Sed quid de legibus quæ priuatum fauorem hæredis sui respiciunt? Et cōstat idem esse. Bartol. j. oppo. ij. de hærede enim ipso idem quod de testatore iudicamus. l. vnum. §. si rem. j. tit. j. Quod intelligendum, nisi ratio quæ testatori obesset, in hærede cessaret. l. potest. j. ad leg. Falc. vel nisi in consequentiam dolus futurus remitteretur, quæ facilius remittere hæres potest, quam testator. glo. fi. l. j. C. de vlt. Item nisi aduersus iuris gentium regulas aliquid induceretur. Vnde non potest testator prohibere

bere heredi, ne propriam rem ille alienet. l. si quis in quillos. §. j. j. eo. l. hæres proprium. j. qui & à quib. Bar. j. eo. in l. filius. §. diui. idem si respectu hæredis nudum præceptum esset. l. antepen. §. testator. j. titul. j. Vnde non potest prohibere, quin heres Falcidiã legatario remittat, si velit. id enim potius quod dam consilium esset, cum solius hæredis fauorem respiciat. Doc. d. l. potest. & j. iij. oppo. Sed & receptum est, ea que fauor rem fideicommissarij respiciunt, à testatore remitti posse. l. cū tale. §. Titius. de cond. & dem. auth. contrã. C. ad Treb. Vnde potest testator prohibere, ne fideicommissarius hæredem ad adeundum ex S. C. T. cogat. l. debitor. versi. sed cū testator. vbi Ang. & Alex. j. ad Treb. col. um. fin. versi. quæro, quid sit testator. l. si patroni. §. fin. vbi Alexan. col. um. ij. versi. secundum est argumentum. eo. ritu. id enim priuatum eius fauorem respicit. & officio iudicis solum expeditur. l. non est cogendus. l. si legatus. vbi Barto. eod. titu. quod testator impedire arbitrio suo potest. l. facta. §. si sub conditione, versi. plus enim. ad Trebel. & ita se habet communis sententia, quam laso. hic fatetur esse fauorabiliorem, cum per eam, ad ius antiquum, quod ante S. C. T. in vsu erat, redeamus. glossa c. statutum. verbo, numerandum. de rescrip. in vj. Idem si dispositio priuato fauore legatarij inducta sit. & ideò receptum est, posse testatorem hypothecam in legatis remittere, sicut & cautionem. l. ij. pe. C. vt in poss. leg. quia cautio priuatum legatarij commodum respicit: hypotheca verò non, nisi voluntate testatoris inducitur. l. j. in fi. C. com. de leg. Idem si aliquid inductum ex accidenti probatur, quod impedimentum mixta consideratione instituti, vel legatarij afferat. vt ex regula Cationiana. Bar. l. j. de reg. Cat. Potest enim testator, eam à testamēto suo submouere. glo. Bart. Doct. d. l. potest. ad leg. Falc. l. cætera. in prin. j. eo. imò propter iterationem verborum, quibus enixa mens testatoris arguitur, censi in dubio submotam frequentius traditum est. l. cum filio. vbi Doct. §. eo. Alex. ibi. in col. iij. versi. in ea. glo. ibi, fuit rogatus. Quod & benignitate quadam lex nouissima introduxit, cum prohibitio propter materie defectum non valeret, cum testator filiosa. relinquit, adiecto, ne quicquam patri queratur. auth. excipitur. C. de bon. quæ lib. * Sed & si lex aliquid pro forma inducat, posse ei formæ renunciare credibile est. l. cum hi. §. cam. de trã. actio. dum tamen inducta fauore duntaxat priuato proponatur. c. de causis. c. fi. §. j. de offi. deleg. c. tuis. de test. Nam & le-

gi prohibitiuæ commoditatis priuati causæ late renunciari potest. c. nonnulli. vbi Bal. de rescr. Hincque communiter receptum est, valere testamentum, cum filius volens præteritus à patre sit. arg. l. non putauit. §. si quis sua. de contratab. Bar. l. non dubium. C. de testa. Quòd si citra eius voluntatem præteritus sit, licet mortuo deinde patre testamentum approbet, nõ tamen iuris rigore sustinebitur, sed sola æquitate. l. filio præterito. de in iur. rup. Bar. l. si quando. §. fin. C. de inoff. testamēto. * Sanè in sacerdotiorum gratijs, quia odiosæ existimantur, censuit Aretinus renunciare impetrantem formæ non posse, quamuis suo fauore inducta sit. c. cui. de præben. in vj. Clem. j. de concef. præben. verbo, intra. versi. sed queritur. in vj. Ego præsumendum arbitror, solam impetrantis commoditatem præ oculis Pontificis non fuisse, sed etiam ecclesiæ vtilitatem. & ideò à Pontificij diplomatis forma, nunquam recedi posse. glo. c. quantum. j. de præben. in vj. verbo, pensione. Quod maxime dicendum, cum clausula actû infirmans, adiecta proponatur: satis enim ex ea declaratur, ad solam priuatorum vtilitatem non attendisse Pontificem. c. dilecto. vbi Abb. col. iij. de præb. Sed * nunquid testator formæ, publica causâ introductæ addere possit: Et vulgò aiunt, forme quicquam addi aut detrahi non posse. l. qui per salutem, vbi Moder. de iure iur. l. fin. §. omnem. vbi Bartol. C. de adm. tur. Et ita hic omnes tenent, & ex facto respondit Iaf. cons. xcviij. in iij. Fely. c. cum dilecta. col. ij. de rescr. Ego non video, si formæ additum sit, cur ea minus obseruata credi possit. non solent. j. de regul. iur. Vnde si vltra solennia iuris, testator suo testamento alias quoque solennitates addat, non ideò minus valebit testamentum. l. patris & filij. vbi Aret. §. de eug. vt si super septem testes alios quoque conuocet, qui in eo describantur. l. hæredes palam. in prin. de testa. facit. l. cum tabulæ. de bon. poss. secun. tab. Vel si pupillus contrahat, adhibitis duobus tutoribus, sustinebitur actus, quãuis alter sit inhabilis. l. j. versi. sed Pomponius. quod falsitudo. Nam & proditum est, tamen si diligenter forma mandati attendenda sit, tamen vberiori modo posse eam expediti. l. si quis mihi bona. §. sed si mandauit. de acqui. hæred. Et ideò si testator heredi iubeat, vt alicui pauperi hæreditatem distribuatur, re siè mandato persunctus videbitur, qui plures elegerit. l. vnũ. §. si duos. vbi Bar. j. tit. j. vt merito alibi pro conclusionem traditum sit, si forma amplietur, non tamen actum vitiari. glo. l. non sunt. de stat. hom. vbi Albe. dum tamen ea ampliatio substanti-